

M I A S T O
C Z E L A D Ź

**Raport z Ewaluacji
wdrażania
Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
dla Miasta Czeladź
na lata 2016- 2022**

Czeladź 2022r.

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Cele Strategii i system monitorowania procesu wdrażania	5
1.1 Obszary problemowe i cele Strategii	5
1.2 System monitorowania wdrażania Strategii.....	5
2. Efekty wdrażania Strategii	6
2.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna.....	8
Stopień realizacji celów	9
2.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne.....	24
2.3 Obszar: rynek pracy i edukacja	28
Rynek pracy.....	28
2.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców.....	34
2.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością	43
2.6 Obszar: jakość życia.....	53
2.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa.....	58

Wprowadzenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Miasta Czeladź na lata 2016-2022 powstała w 2016. Dokument cechuje się wysokim poziomem społecznej partycypacji lokalnych interesariuszy przy jego tworzeniu. Powstał w większej mierze jako rezultat wspólnych wysiłków interesariuszy (uczestniczących w warsztatach partycypacyjnych, badaniach opinii, konsultacjach z instytucjami i organizacjami), niż propozycja ekspercka. Inną cechą dokumentu jest obejmowanie zasięgiem analizy szerokiego spektrum obszarów problemowych współczesnego miasta. To wychodzi daleko poza zestaw tytułów, z jakich zgodnie z ustawą MOPS może udzielać pomocy. Występujące w tytule dokumentu „problemy społeczne” dotyczyły sytuacji, nie leżących bezpośrednio w kompetencji Ośrodka, jak bezpieczeństwo publiczne, mieszkalnictwo i polityka mieszkaniowa, aktywność społeczna, kulturalna, sportowa, jakość życia, czy dobre rządzenie i współpraca między instytucjonalna i międzysektorowa. Pomimo swojej roli koordynacyjnej w procesie wdrażania i monitorowania wdrażania Strategii, Miejski Ośrodek pomocy Społecznej nie jest (i nigdy nie zamierzał być) wyłącznym realizatorem Strategii. Od początku prac nad Strategią ważne było dla inicjatorów powstania dokumentu w ww. formule, by Strategia była dokumentem całego Miasta, a nie wewnętrznym dokumentem Ośrodka. Zamyśl ten w dużej mierze się udał i musi znaleźć odzwierciedlenie w przebiegu ewaluacji i jej wynikach.

Ewaluacja na koniec obowiązywania Strategii została zaplanowana już w treści dokumentu (podobnie jak wykonana wcześniej ewaluacja śródkresowa). Ewaluacją objęto sam dokument oraz proces wdrażania w okresie od 2016 roku do końca 2021 roku, ponieważ dane za 2022 rok nie były jeszcze w momencie realizacji zadania dostępne. Przeprowadzone badanie w całej rozciągłości potwierdziło ustalenia z ewaluacji śródkresowej. Część zawartych tam konkluzji została przytoczona wprost. Zbliżona była zarówno metodyka, jak i przebieg badania. Należy pamiętać, że wielu dziedzinach życia społecznego miasta, pandemia doprowadziła do zamrożenia stanu faktycznego, a nawet regresu uwidocznionego w danych statystycznych. Proste porównanie poziomu wskaźników z początku i końca analizowanego okresu w wielu wypadkach prowadzić może do fałszywych wniosków odnośnie rzeczywistej zmiany jaka zaszła w okresie wdrażania dokumentu strategicznego. Z tego powodu dokonując oceny zgromadzonych danych przypatrujemy się trendom i uwzględniamy wpływ pandemii na uzyskane wyniki.

Ogólny wydzźwięk niniejszego raportu jest taki, że Miasto Czeladź w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w okresie obowiązywania ewaluowanej Strategii uległo dużej przemianie, a całkiem sporo z wcześniej identyfikowanych problemów straciło na znaczeniu, jakie pierwotnie im nadano w dokumencie strategicznym z 2016r.. Nie oznacza to, że przestały istnieć. Najczęściej zmieniła się skala, zasięg, liczba osób, intensywność. Za tym idzie niejednokrotnie konieczność zmiany podejścia do tych problemów, zindywidualizowania metod rozwiązywania tych problemów społecznych - to obszar nowej Strategii rozwiązywania problemów społecznych w mieście. Tak się złożyło, że oba procesy przebiegały niemal równolegle (ewaluacja i diagnozowanie problemów do nowej Strategii), dlatego ustalenia z ewaluacji były na bieżąco implementowane w nowym dokumencie strategicznym. Z tego powodu w niniejszym dokumencie rezygnujemy z osobnego rozdziału z rekomendacjami do nowej Strategii. Choć oczywiście w samym tekście czytelnik znajdzie zapisy o takim charakterze.

Tak jak w przypadku wspólnego autorstwa Strategii, tak i ewaluacja na koniec wdrażania dokumentu nie mogłaby się bez osobistego i instytucjonalnego zaangażowania rzeszy interesariuszy, którzy aktywnie uczestniczyli w całym procesie zbierania, analizowania i oceniania danych. Wszystkim osobom zaangażowanym w ten proces należy się wdzięczność i uznanie. Sam proces ewaluacji (i równoległej pracy na nową Strategią) pokazał jak zaangażowaną i aktywną społeczność tworzy miasto Czeladź. Ten pozytywny obraz (z nielicznymi wyjątkami) w obszarze rozwiązywania problemów społecznych zawarty niniejszym raporcie, o którym wspomniano powyżej, jest rezultatem wspólnej pracy wielu instytucji i osób.

1. Cele Strategii i system monitorowania procesu wdrażania

1.1 Obszary problemowe i cele Strategii

W ramach ewaluacji śródkresowej w połowie okresu wdrażania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przeprowadzono przegląd obszarów ujętych w dokumencie oraz sformułowanych tam celów. Wtedy, nie stwierdzono potrzeby rewizji celów Strategii, czy konieczności pilnego rozpoczęcia pracy nad nową strategią na kolejny okres, z powodu dezaktualizacji któregośkolwiek celu. Obecne badanie potwierdziło słuszność sformułowanej wtedy rekomendacji.

Nie analizowano ponownie aktualnych dokumentów strategicznych ościennych miejscowości, jak zrobiono to w badaniu z 2020 roku. Przyjmując ówczesne ustalenia za wystarczające. Odwołano się jednak ponownie do opinii ekspertów instytucjonalnych. Nie podzielili oni konkluzji z analizy danych zastanych. W szczególności nie potwierdzili konieczności uwzględnienia w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych kwestii środowiskowych i genderowych.

W pierwszym przypadku większość pytanym dostrzegła fakt stanu środowiska na jakość życia mieszkańców. Opinia, że od jakości wody, powietrza, sprawności w usuwaniu odpadów i in. kwestii środowiskowych zależy dalszy rozwój Miasta, jest powszechnie podzielana. Jednak nie są to problemy typowo społeczne i jako takie powinny być przedmiotem planowania strategicznego w dokumencie dotyczącym rozwoju Miasta. Część zagadnień środowiskowych nie ogranicza się do terenu Gminy Czeladź i nie leży w gestii lokalnej społeczności i lokalnych władz. I jako takie powinny znaleźć odzwierciedlenie w dokumentach wyższego rzędu, a nie w strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która i tak już obszernej, w porównaniu z niektórymi wspomnianymi dokumentami gmin ościennych.

1.2 System monitorowania wdrażania Strategii

Dokonując oceny systemu monitoringu wdrażania strategii oparto się o wyniki uzyskane w ewaluacji śródkresowej. Przedstawione tam oceny i wnioski zachowały aktualność. W szczególności

1. System monitoringu/wskaźników Strategii jest niezwykle rozbudowany i szczegółowy. Tak długo jak interesariusze odpowiedzialni za agregowanie danych do wskaźników akceptują ten stan rzeczy, to jest to raczej atut, niż wada.

2. Co roku powstaje bardzo szczegółowy raport z wdrażania Strategii. Udostępnianie treści ww. raportu wszystkim interesariuszom utwierdza ogólnomiejski, a nie wyłącznie OPS-owy, charakter. Dlatego warto utrzymać dotychczasowy system monitoringu, z obszernym sprawozdaniem rocznym. Takie ujęcie pozwala na lepszą ocenę w jakim momencie realizacji celów Strategii się znajdujemy. Perspektywa wieloletnia może być źródłem szerszego oglądu obszaru problemowego, którym dany adresat Sprawozdania się zajmuje.

3. Należy rozważyć, czy nie byłoby korzystne zastosowanie takiego ujęcia również w prezentacjach podsumowujących wdrożenie Strategii (z krótszym, bardziej syntetycznym zestawem wskaźników).

4. W ewaluacji śródkresowej wskazano 13 wskaźników, które nie były agregowane właściwie lub których nie uzyskiwano w procesie monitoringu oraz 4 takie, które przez swoją niejednoznaczność powodowały agregowanie nieporównywalnych danych. Obie grupy poddano ponownej analizie, a jej wyniki opisano poniżej.

5. MOPS jako instytucja monitorująca wdrażanie miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych powinien każdorazowo dokonać przeglądu zebranych danych pod kątem ich kompletności i adekwatności do wskaźników. Każda taka sytuacja wymaga wyjaśnienia przyczyny przez dostawcę danych do wskaźnika, a jeśli to możliwe uzupełnienia danych. Wskaźnik, dla którego trwale nie ma możliwości uzyskania danych, powinien być wyeliminowany z systemu monitoringu i ewentualnie zastąpiony innym, dostępnym.

Przy ponownym przyjrzeniu się tym wskaźnikom w obecnym badaniu należy stwierdzić, że część z nich mogłaby funkcjonować w systemie monitoringu, przy pewnym wysiłku interpretacyjnym ze strony zaangażowanych stron. Jako przykład można podać wskaźniki rynku pracy: „liczba nowych miejsc pracy na lokalnym rynku pracy” oraz „Liczba osób uczestniczących w formach subsydiowanych”. W pierwszym przypadku powinniśmy badać raczej liczbę nowych ofert pracy (domyślnie w zgłoszonych do PUP). A w drugim – o osobach bezrobotnych zamieszkałych na terenie miasta Czeladź oraz subsydiowanych formach zatrudnienia finansowanych z Funduszy Pracy przez PUP. W obu przypadkach liczba przypadków z terenu miasta nie objęta wskaźnikami byłaby relatywnie mała. Bo oczywiście PUP nie ma informacji o 100% nowych miejsc pracy, a także możliwe jest subsydiowanie zatrudnienie mieszkańców miasta np. w projekcie EFS bez pośrednictwa PUP przez podmioty z poza Czeladzi. Przypadki takie nie wpływają na uogólniony obraz sytuacji na rynku pracy i ocenę stopnia realizacji celów odnoszących się do rynku pracy.

Podobnego dopowiedzenia i zgody na brak kompletności danych wymaga wskaźnik „Liczba nowych mieszkańców miasta”. Informacja o liczbie mieszkańców zameldowanych jest relatywnie łatwo dostępna, ale wątpliwość budzą mieszkańcy, którzy nie dopełniają obowiązku meldunkowego. Podobnie z treści wskaźnika nie wynika jak liczyć osoby, które w przeszłości już mieszkały w Czeladzi – statystycznie są nowymi mieszkańcami, bo nie byli ujęci we wskaźniku z poprzedniego roku, ale faktycznie to nienowi mieszkańcy. Podobnie ze wskaźnikiem „Liczba pozyskanych przez organizacje środków z źródeł innych niż budżet Miasta”. Bez uzgodnienia między stronami – już na etapie raportowania – sposobu liczenia, nie sposób zbierać danych, bo są one nieporównywalne. Odnosić się one bowiem mogą do liczby źródeł, jak wielkości pozyskanych środków, a także liczby umów/projektów, na które je pozyskano. Nie wiadomo jak liczyć środki, które tylko dopełniały środki z budżetu miasta.

W kwestionowanym zestawie wskaźników znalazły się również takie, które powinny być wykazane jako zerowe (monitorowane zdarzenie nie wystąpiło), a nie jako nieadekwatne (brak możliwości agregacji danych). Przykładem takich wskaźników są: Liczba powstałych podmiotów ekonomii społecznej, czy Liczba instytucji/organizatorów kultury z innych miast oferujących swoje usługi na preferencyjnych warunkach mieszkańcom Czeladzi.

2. Efekty wdrażania Strategii

Zmiana obrazu miasta

W tej części badania porównywaniu poddane zostały analizy SWOT:

- wykonane przez ekspertów instytucjonalnych i mieszkańców miasta na etapie przygotowania Strategii
- zaktualizowane pod koniec okresu obowiązywania Strategii, kiedy prowadzone już były prace dotyczące przygotowania kolejnego dokumentu, obejmującego lata 2023-2030.

W części mocne strony nowej analizy zabrakło miejsca dla 2 cech, które wystąpiły poprzednio: potencjał ludzki – dobrze wykształceni mieszkańcy, tendencja wzrostowa w aktywizacji społecznej oraz kadry jednostek miejskich. Znamienne, że obie odnoszą się do kapitału ludzkiego. Ma to ścisły związek z podnoszonymi kwestiami słabych zarobków na lokalnym rynku pracy, a w szczególności w administracji. A także związanej z tym niskiej atrakcyjności pracy w jednostkach organizacyjnych miasta. Wskazywano na zagrożenie odpływu najcenniejszych kadr z tych instytucji.

Wpisuje się w to również uszczegółowienie, jakiego dokonano do cechy: „profesjonalna i zmotywowana kadra instytucji publicznych”, w brzmieniu: „ta co została wykonuje swoją pracę na wysokim standardzie”. Uszczegółowiono i wzmocniono wymowę cechy: umiejętność pracy interdyscyplinarnej w realizacji projektów lokalnych. W nowym brzmieniu dopisano po myślniku: dobre doświadczenia, wysokie kompetencje, bardzo mocna strona”. Podobne wzmocnienie dostała ocena dobrego położenia Czeladzi, jako jej mocnej strony. Stało się poprzez uzupełnienie „pobliżu kilku miast ościennych, łatwy dojazd do miejsc pracy, również autobusem”. Zapis ten akcentuje udogodnienia w transporcie miejskim. I jest zdecydowana zmiana w stosunku do oceny sprzed 6 lat, kiedy niewystarczająca siatka połączeń autobusowych była wskazywany jako poważny problem miasta. Eksperti dodali również dwie mocne strony, których nie odnotowano wcześniej: rozwój infrastruktury miejskiej (2 budynki), umiejętność korzystania ze środków zewnętrznych i ich rozliczania.

Z zestawu słabych stron zniknęły liczne zauważane wcześniej miejskie negatywy: utrwalające się bezrobocie, a także dziedziczenie statusu biorcy świadczeń społecznych i socjalnych, niedostatek działań profilaktycznych z zakresu wsparcia psychologicznego, uboga oferta kulturalna i gastronomiczna, niewykorzystane tereny po kopalni, niewystarczające zagospodarowania przestrzeni publicznej (plac zabaw, siłownie). A także: brak rozpoznawalnego produktu, niewykorzystany potencjał rynku w Czeladzi oraz brak wsparcia małych przedsiębiorców. Jak widać osoby dokonujące analizy nie uważają, jak miało to miejsce kilka lat wcześniej, że słabością miasta jest słaba infrastruktura i oferta dla mieszkańców. To co kiedyś było w sferze planów, a czasami wręcz marzeń, obecnie jest faktem. Poprawiła się jakość życia mieszkańców, z jednej strony w wyniku ograniczenia sfery ubóstwa i bezrobocia, z drugiej, dzięki zwiększeniu dostępu do usług publicznych i możliwości samorealizacji.

Nie odnotowano dużych zmian w ocenie szans dla miasta. Dopisano tylko: współpraca NGO. Wiele środowisk dostrzega, że większa aktywność społeczna mieszkańców i oddawanie części zadań do realizacji organizacjom pozarządowym, to powinien być kolejny etap rozwoju. Jednocześnie często mają świadomość, że to opcja, która musi być postrzegana w perspektywie długofalowej.

Znacznemu przetasowaniu uległy zagrożenia dostrzegane przez uczestników warsztatów partycypacyjnych. Zupełnie znikły z analizy kwestie takie jak: zamykanie oddziałów szpitalnych a w konsekwencji ograniczenie dostępu do usług ochrony zdrowia, brak wystarczających ofert kulturalno-oświatowych dla osób chcących spędzać czas wolny w Czeladzi, czy zbyt mała ilość inwestycji. Na taką ocenę wpływ mają inwestycje zrealizowane w mieście. Zrewitalizowane obiekty widoczne są na pierwszy rzut oka, a bogata i różnorodna oferta zaspokaja nie tylko potrzeby miejscowych, ale coraz częściej ściąga do miasta mieszkańców sąsiednich miast.

Pojawiały też nowe zagrożenia, których kilka lat temu nie identyfikowano: odpływ profesjonalnej i zmotywowanej kadry instytucji publicznych, wyraźny spadek motywacji z powodu niskich zarobków i bardzo wysokich wymagań kwalifikacyjnych w instytucjach publicznych oraz z tego samego powodu brak możliwości uzupełnienia kadry.

2.1 Obszar: pomoc i integracja społeczna

Niezmiennie od lat mocnymi stronami Czeladzi w obszarze polityki i integracji społecznej pozostają: wykwalifikowana kadra MOPS potrafiąca sprostać złożonym problemom społecznym, istniejące instytucje pomocowe oraz organizacje działające w sferze pomocy i integracji społecznej, współpraca z innymi podmiotami w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Słabe strony koncentrują się wokół coraz większej liczby zadań i niedoinwestowanie istniejących zadań. Nadal nie rozwiązany pozostaje problem ubogiej infrastruktury umożliwiającej rozwiązywanie problemu osób bezdomnych i związana z tym konieczność korzystania z usług placówek z sąsiednich miast.

Eksperti z lokalnych instytucji opracowujący analizę SWOT zauważają szanse jakie stoją przed miastem w związku z nowymi inwestycjami jakie zostały zrealizowane. Rozbudzone są również oczekiwania odnośnie pozyskiwania środków na nowe programy rozwojowe ze źródeł zewnętrznych.

Dostrzeżono również nowe zagrożenia, które nie występowały wcześniej, a na które istniejący system nie jest w pełni gotowy: pandemia, napływ imigrantów wojennych. Choć oczywiście zagrożenia te są dziś postrzegane zupełnie inaczej niż miało to miejsce kilka lat wcześniej, inny jest również poziom gotowości i świadomości co do możliwej skali zagrożeń.

Przyglądając się obecnie SWOT zamieszczonym w ewaluowanej Strategii należy stwierdzić, że aktualne pozostają konkluzje z raportu z ewaluacji śródkresowej, w szczególności:

1. Efektywnie wykorzystywane są praktycznie wszystkie „mocne strony” będące zasobem środowiska lokalnego. MOPS Czeladź jako lider większości inicjatyw w tym obszarze ściśle współpracował z urzędem miasta, instytucjami rynku pracy oraz lokalnymi podmiotami i organizacjami pozarządowymi.
2. Monitoring realizacji strategii realizowany z roczną częstotliwością dowodzi, iż podjęto szereg inicjatyw zwiększających zakres świadczenia usług adresowanych do społeczności lokalnej. Zwiększyła się także intensywność delegowania uprawnień i zadań różnorodnym podmiotom (podmioty ekonomii społecznej, NGO). co wydaje się skutkować lepszą jakością i większym zakresem realizowanych usług społecznych.
3. Część obaw sygnalizowanych podczas prac nad dokumentem nadal pozostaje aktualna. Dotyczy to zwłaszcza elementów związanych z pracą nad motywowaniem niektórych grup klientów instytucji pomocowych. Długotrwałe bezrobocie, "wycuczona bezradność", bezdomność to problemy nieodłącznie związane z bieżącą pracą socjalną.
4. W okresie koniunktury gospodarczej i przy znaczącym spadku bezrobocia pod egidą służb zostają najczęściej osoby i rodziny wieloproblemowe. Choć ilość klientów spada zakres i intensywność pracy socjalnej i podejmowanych czynności jest na podobnym poziomie.

5. Osobnym kwestią pozostaje motywowanie finansowe i pozafinansowe pracowników OPS, które w ostatnim okresie nie uległo znaczącej poprawie, co często może skutkować „wypaleniem zawodowym” a nawet odejściem z zawodu. MOPS w Czeladzi nadal utrzymuje stan zatrudnienia i wysoki standard usług, jednak wiele ośrodków w regionie traci kadre merytoryczną i ma ogromne problemy z pozyskaniem nowych pracowników.

6. Skala zjawisk wskazywanych w analizie SWOT związanych z rywalizacją międzyinstytucjonalną, nieadekwatnym poziomem komunikowania się lokalnych partnerów lub ich rywalizacją w działaniach na rzecz środowiska lokalnego zmniejsza się wraz ze wzrostem poziomu współpracy i efektywnymi korzyściami z niej wynikającymi.

7. W 2015 roku w trakcie pracy nad dokumentem strategicznym stopa bezrobocia mogła niepokoić, w 2019 problem oddalił się, choć sytuacja pandemiczna i jej skutki zalecają monitoring zjawiska.

8. Potwierdza się jednak wynikające z procesów demograficznych i nasilające się zjawisko starzenia się społeczeństwa, z którego wynika konieczność zmiany skali i wektora usług społecznych. Efekty monitoringu znajdują odzwierciedlenie w podejmowanych inicjatywach i realizowanych na bieżąco niezbędnych korektach działań.

Z powyższych ustaleń sprzed kilku lat, dwa w roku 2022 (roku ewaluacji końcowej) wybrzmiały szczególnie mocno:

1. Starzenie się społeczeństwa i związane z tym wyzwania.

2. Niska atrakcyjność zatrudnienia w instytucjach pomocowych.

Szczególnie ten drugi problem, jeśli nie zostanie podjęty przez władzę może mieć w przyszłości istotny negatywny wpływ na potencjał lokalnych instytucji pomocowych na zdolność do zaspokajania potrzeb z zakresu pomocy i integracji społecznej.

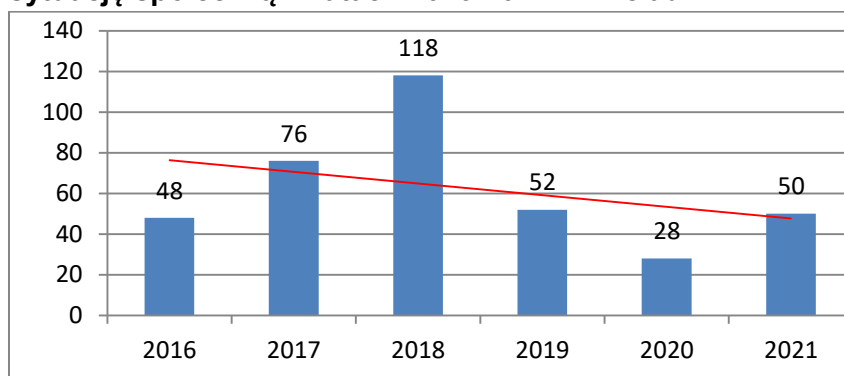
Stopień realizacji celów

Cel główny w obszarze polityki i integracji społecznej zdefiniowano jako:

- Rozwój systemu pomocy społecznej oraz oferowanych usług społecznych.

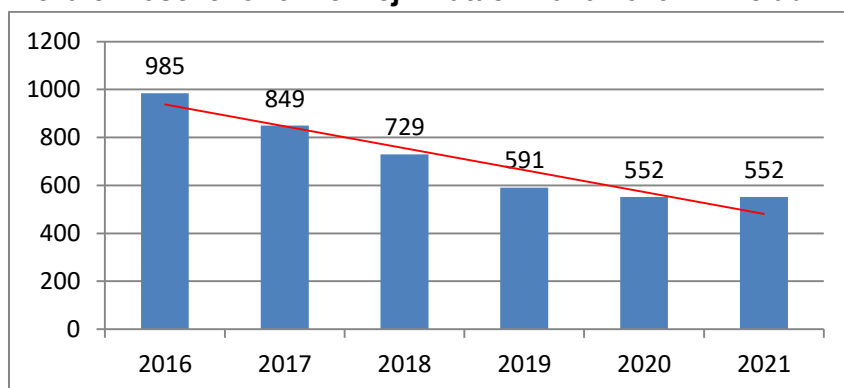
Liczba zrealizowanych kontraktów socjalnych i osób usamodzielnionych poprzez podjęcie zatrudnienia wydaje się być adekwatna do sukcesywnie poprawiającej się sytuacji zatrudnieniowej w mieście, powiecie i w regionie a także spadku stopy bezrobocia w analizowanym okresie. Spadków z ostatnich trzech lat nie należy zatem utożsamiać z ograniczeniem aktywności w związku z pandemią. W przypadku pierwszego wskaźnika mamy do czynienia z dużym skokiem liczby zrealizowanych kontraktów na rok przed wybuchem pandemii. Duży skok wynika z wysokiej bazy odnotowanej w poprzednim roku, co wynikało z obowiązkowego zastosowania tego narzędzia pracy socjalnej w realizowanym projekcie unijnym. Mówiąc inaczej, dzięki pozyskaniu środków zewnętrznych wykonano część przypadków, która w innych warunkach przeszłaby na kolejny rok. Drugi wskaźnik wykazywał tendencję spadkową (vide: linia trendu zaznaczona na czerwono) przez cały okres wdrażania Strategii i ustabilizował się dopiero w minionym roku.

Wykres 1. Liczba osób, które zrealizowały kontrakty socjalne i poprawiły swoją sytuację społeczną w latach 2016-2021 w Czeladzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

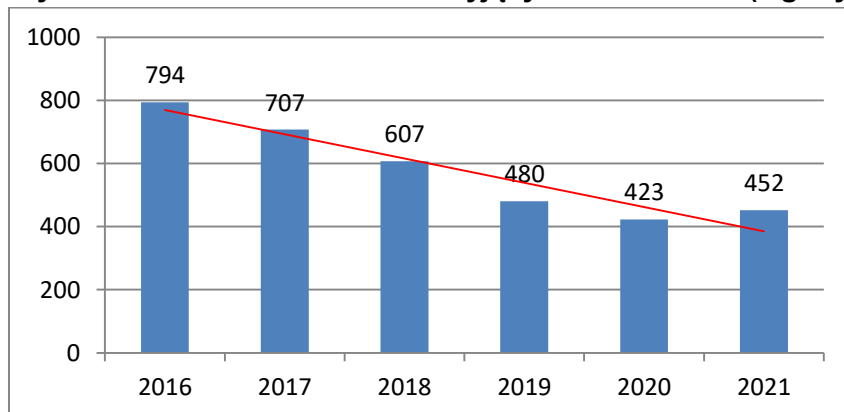
Wykres 2. Liczba osób usamodzielnionych poprzez podjęcie zatrudnienia i uzyskanie niezależności ekonomicznej w latach 2016-2019 w Czeladzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Przez cały okres wdrażania Strategii zmniejszyła się skala ubóstwa w Mieście, aż do zeszłego roku, kiedy odnotowano wzrost o prawie 7% w stosunku do roku poprzedniego.

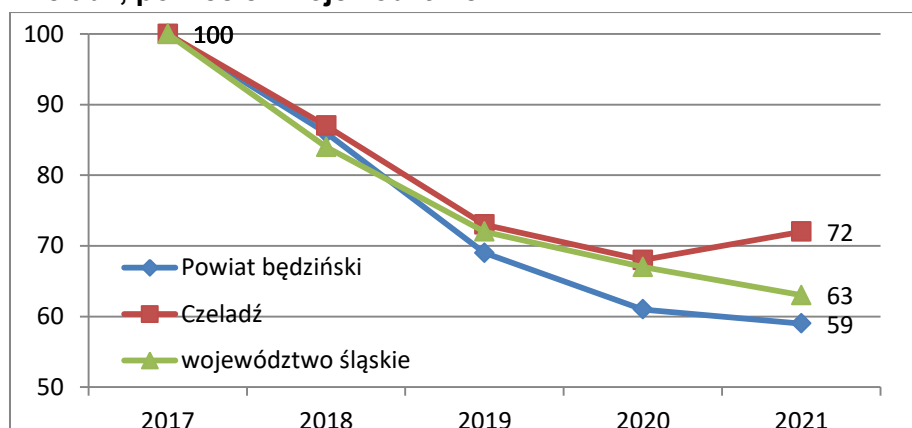
Wykres 3. Liczba mieszkańców żyjących w ubóstwie (wg kryterium dochodowego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Skala występowania ubóstwa w województwie i jej uwarunkowania przekładają się dużym stopniu na sytuację w Czeladzi. Czeladzi jest niższa dynamika spadku liczby rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka z powodu ubóstwa, niż ma to miejsce w powiecie będzińskim i województwie śląskim. Spadek odnotowany w okresie 5 lat (2017-2021) w przypadku województwa śląskiego wyniósł 37%. W powiecie będzińskim w tym samym czasie odnotowano spadek, aż o 41%.

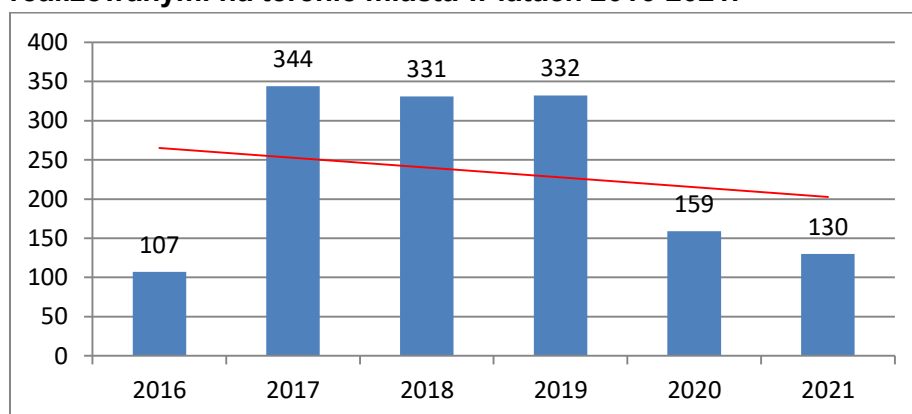
Wykres 4. Dynamika zmiany liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2021 (2017=100%). Porównanie sytuacji w mieście Czeladź, powiecie i województwie.

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Interesująca jest skala włączenia mieszkańców w realizowane projekty. Udział osób zmarginalizowanych w różnorodnych projektach aktywizujących jest znaczący, wzrósł bowiem w latach 2016-2019 trzykrotnie. Pandemia przyniosła załamanie, ale nie oznaczało to powrotu do stanu z pierwszego roku bazowego 2016.

Wykres 5. Liczba mieszkańców objętych projektami z zakresu włączenia społecznego, realizowanymi na terenie miasta w latach 2016-2021.

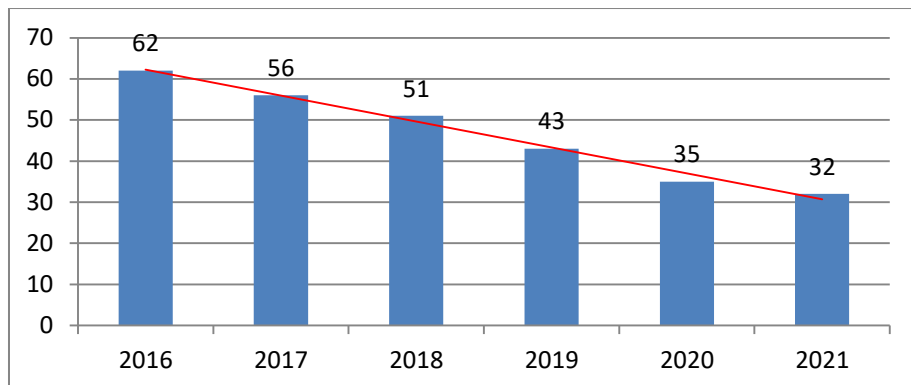

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Ważnym wskaźnikiem realizacji celów Strategii z zakresu pomocy i integracji społecznej. Okres obowiązywania ocenianej Strategii to regularny spadek liczby osób korzystających ze wsparcia MOPS. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców liczba korzystających

ze świadczeń pomocy społecznej mniejszy się prawie dwukrotnie. Nie odnotowano tu istotnej zmiany spowodowanej pandemią.

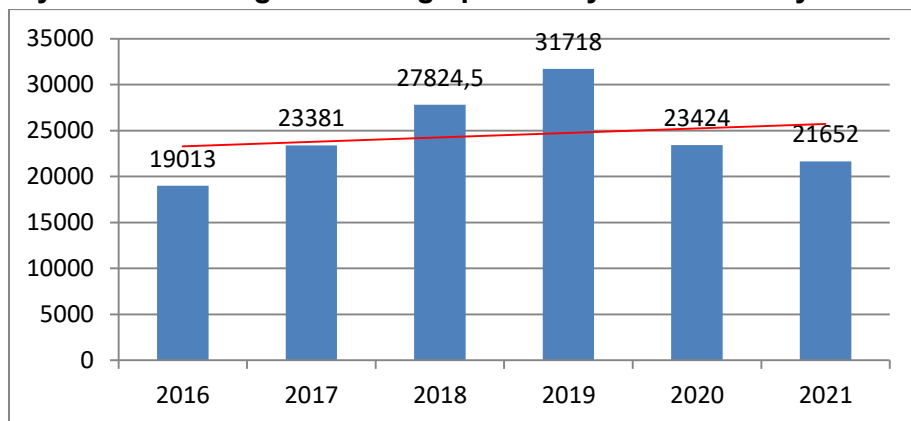
Wykres 6. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w Czeladzi w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Odpowiadając na potrzeby czeladzkich seniorów przyjęto założenie o wysokiej efektywności usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania i znacząco zwiększono w latach 2016-2019. Wybuch pandemii z 2020 roku ograniczył ten proces, a liczba wykonanych godzin usług opiekuńczych zmalała. Jest to zmiana jak najbardziej zrozumiała i wynikająca z reżimu sanitarnego. Spadek odnotowany w kolejnym roku, relatywnie niewielki, pokazuje, że trend wzrostowy będzie w kolejnych latach odbudowywał.

Wykres 7. Liczba godzin usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania

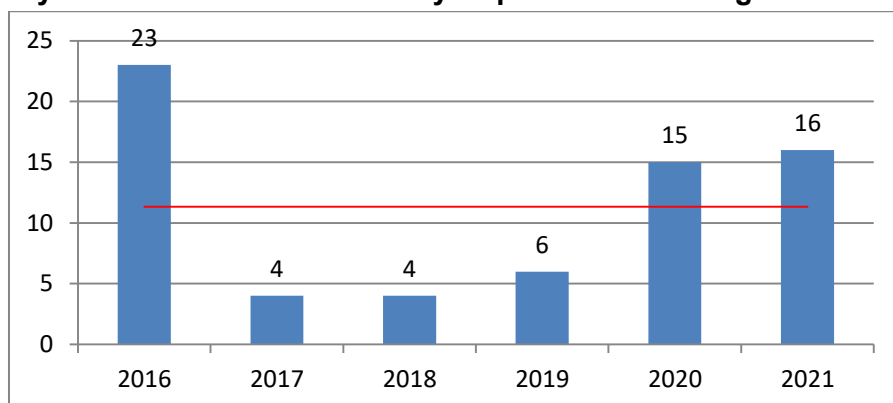
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Niestety wolontariat skierowany do seniorów wykazywał w analizowanym okresie tendencję zmienną, co świadczy o pewnej „akcyjności” w tym zakresie. Potrzeba chwili (pandemia) aktywizuje nowe osoby.

Jeszcze gorzej miał się wolontariat seniorów. Tak jak w każdej grupie wiekowej naszego społeczeństwa grupa osób aktywnych była tu stosunkowo niewielka, dlatego też wolontariat, nawet ten adresowany do „rówieśników”, nie zyskiwał u seniorów znaczącego zainteresowania. Ponownie należy zwrócić uwagę, że kryzys zaczyna się na długo przed

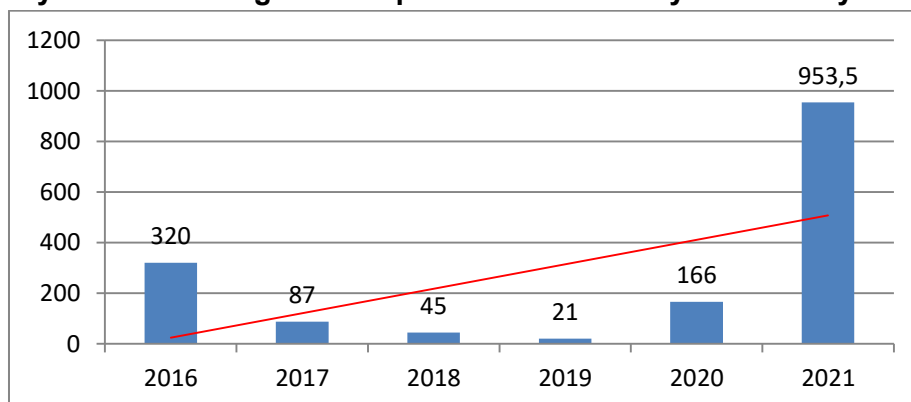
wybuchem pandemii, która „uziemiła” seniorów domach. Poniższe wykresy ilustrują jak kształtowały się wskaźniki dotyczące tego zjawiska.

Wykres 8. Liczba wolontariuszy wsparcia kierowanego do seniorów

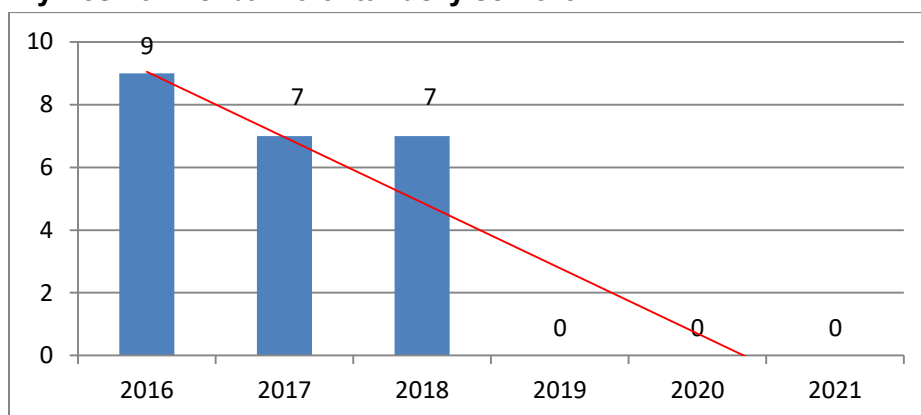
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 9. Liczba godzin wsparcia wolontariuszy skierowanych do osób starszych

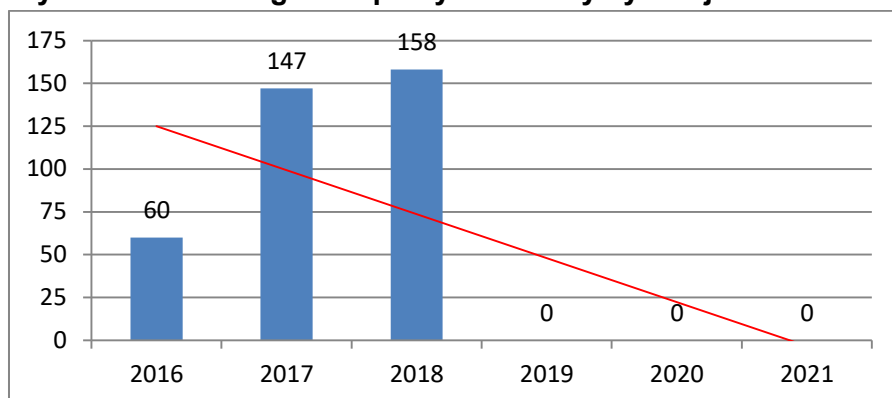
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 10. Liczba wolontariuszy seniorów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 11. Liczba godzin pracy wolontarystycznej seniorów

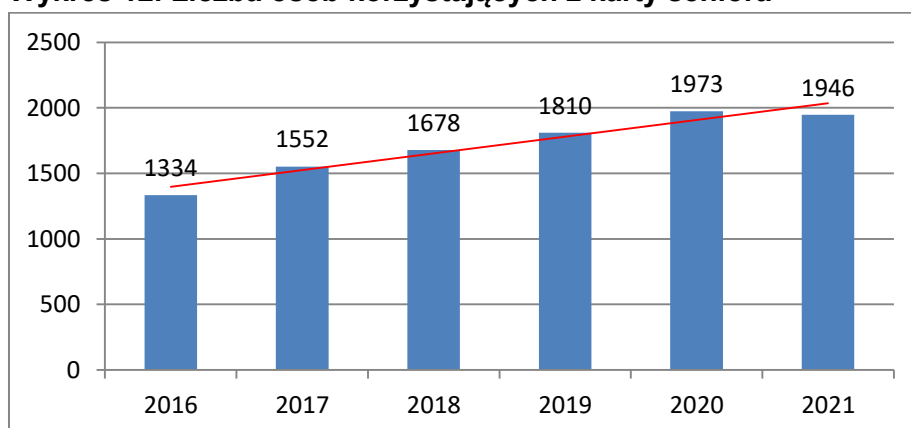

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Przeprowadzona ewaluacja nie wyjaśnia przyczyn wycofania się seniorów z wolontariatu, analizowane przypadki są zbyt nieliczne, by możliwe były uogólnienia.

Wzrosła natomiast znajomość oferty przygotowanej przez miasto dla tej grupy wiekowej; z Kart Seniora w 2021 skorzystało w mieście prawie 2 tysiące osób. Przy czym nie ma sposobu na pełną weryfikację, czy określenie korzystało (sugerujące aktywne wykorzystywanie dokumentu do uzyskiwania różnych korzyści) jest słuszne. W gruncie rzeczy bowiem wskaźnik ten informuje o liczbie osób posiadających karty.

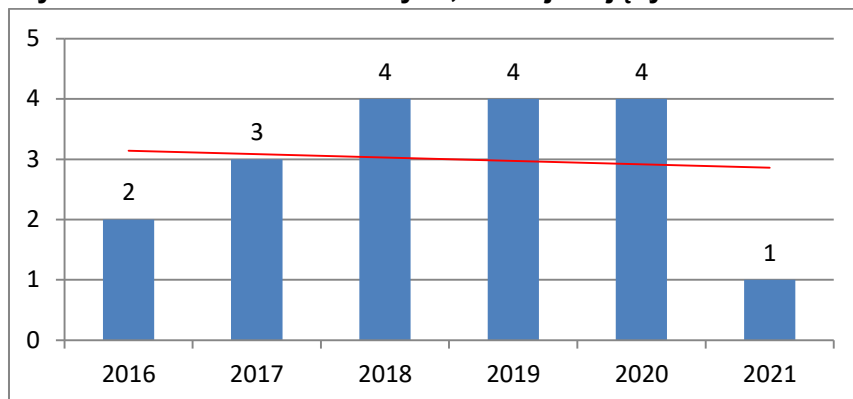
Wykres 12. Liczba osób korzystających z karty seniora

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

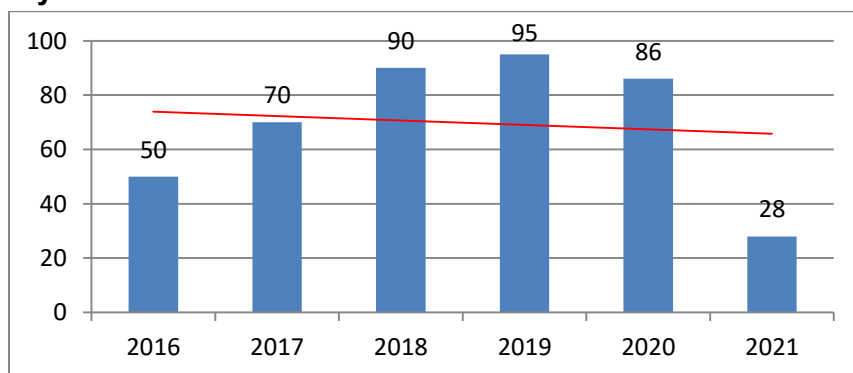
W raporcie wśród okresowym wyrażono zadowolenie ze wzrostu liczby miejsc spotkań dla seniorów aktywnych. W strategii postulowano potrzebę stworzenie takiego miejsca w każdej dzielnicy. Wtedy istotnym było, że poza stałymi członkami klubów miejsca te odwiedzają okazjonalnie inni seniorzy, co pozwalało mieć nadzieję na zwiększenie liczebności osób aktywnych w tej grupie wiekowej. Niestety działalność ta bardzo ucierpiała z powodu izolacji z okresu pandemii. W ostatnim roku zaraportowano istnienie w Czeladzi tylko jednego klubu seniora. Do tego należy doliczyć kilka małych grup nieformalnych, które jednak umykają statystykom. Liczba klubów przekłada się oczywiście również na liczbę uczestników.

Wykres 13. Liczba utworzonych, funkcjonujących klubów seniora w Czeladzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 14. Liczba uczestników Klubów Seniora w Czeladzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

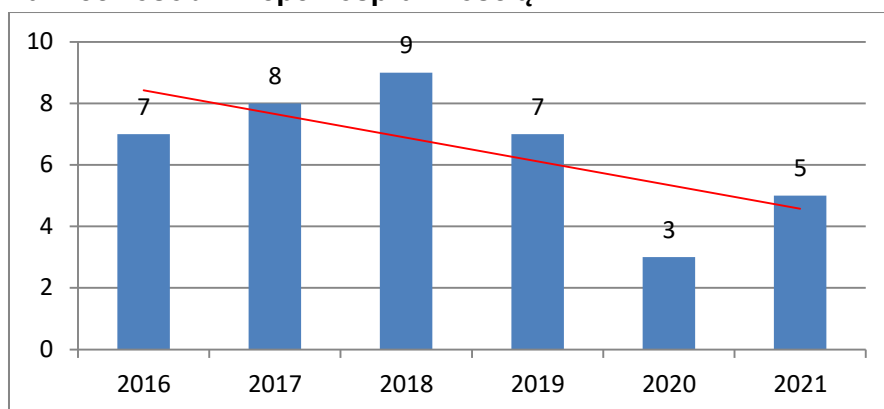
Na koniec grudnia 2 w PUP w Będzinie zarejestrowanych było 69 osób z niepełnosprawnością, (z tego 1/3 stanowiły kobiety). Przy czym na koniec 2019 roku, kiedy przeprowadzana była ewaluacja śródkresowa było ich 160. W sytuacji obecnych niedoborów siły roboczej na rynku pracy, również osoby z niepełnosprawnościami są chętniej zatrudniane, niż miało to miejsce 5 lat temu, kiedy rynek pracy cechował się o wiele wyższym bezrobociem.

W poprzednim raporcie ewaluacyjnym odnotowano w ostatnim roku, który był objęty analizą, nieznaczny spadek liczby projektów socjalnych na rzecz osób z niepełnosprawnością. Kolejny rok – pandemiczny – przyniósł dwukrotnie większe spadki. Sytuacja zaczęła się poprawiać w dwóch kolejnych latach (przy czym ostateczne wyniki za 2022r. nie zostały jeszcze w momencie analizy zaraportowane, ale raczej nie uda się uzyskać wartości wskaźnika z 2019). To co istotne, to liczba realizowanych projektów, nie przekłada się proporcjonalnie na liczbę uczestników nimi objętych. Od kilku lat liczba uczestników omawianych projektów oscyluje wokół 300 osób. Co trzeba uznać za satysfakcjonujący wynik.

Pamiętajmy jednak, że pomimo relatywnie małej liczby osób z niepełnosprawnościami, wymagają one szczególnego wsparcia w aktywizacji i bardzo zindywidualizowanego podejścia, ponieważ oprócz obiektywnych przeszkód, będących udziałem również innych grup, muszą one pokonywać również różnego rodzaju dyskryminujące przekonania, ciągle obecne w społeczeństwie, ale często też w najbliższym otoczeniu, które blokuje aktywność

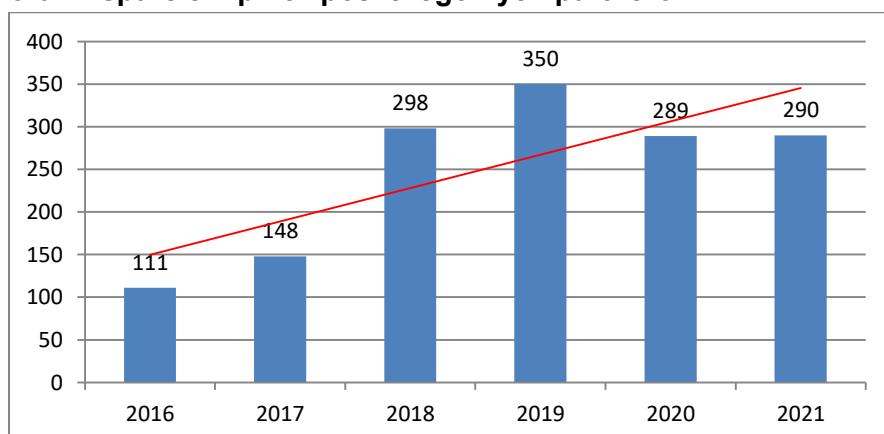
swoich niepełnosprawnych członków rodziny, nie pozwalając im na pełną integrację ze społeczeństwem, które i bez tego nie garnie się do takiej integracji.

Wykres.15. Liczba zrealizowanych projektów społecznych na rzecz osób z niepełnosprawnością

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 16. Liczba osób objętych projektami społecznymi oraz wsparciem przez poszczególnych partnerów

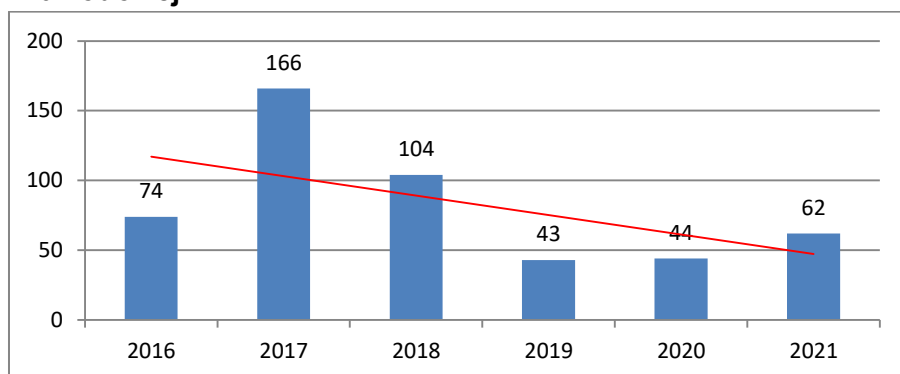

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Dużą zmiennością cechuje się liczba osób, które corocznie, przez cały okres obowiązywania Strategii, uzyskiwały wsparcie w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej. Porównanie rozkładów liczby osób korzystających z rehabilitacji społecznej i zawodowej z rozkładami wskaźnika liczba uczestników projektów społecznych i wsparcia, pokazuje, że istnieje pewien przepływ osób między nimi. Pozwala to z jednej strony na wyjaśnienie spadku liczby objętych rehabilitacją w 2019, a z drugiej – tłumaczy spadki z lat 2017-2020. Możliwość udziału w projektach unijnych niejednokrotnie zmniejszała presję na uzyskanie wsparcia z innych źródeł.

Wykres 17. Liczba osób uzyskujących wsparcie w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

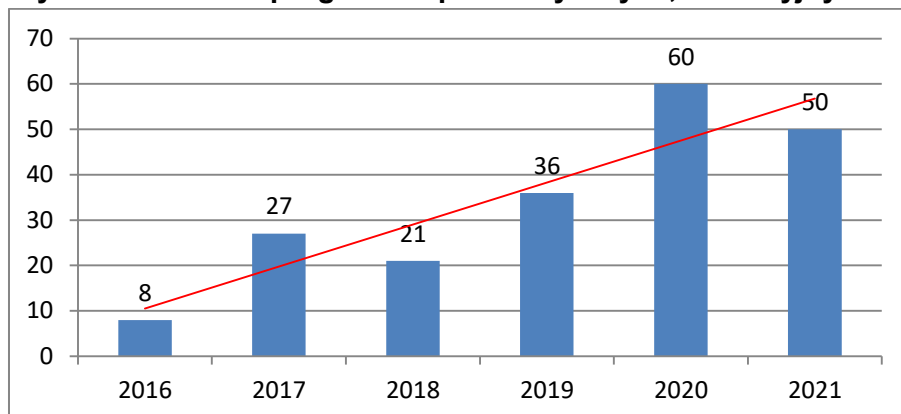
Aktualna pozostają konkluzje wyrażone w raporcie śródkresowym:

1. Działania podejmowane przez partnerów społecznych z terenu miasta i powiatu na rzecz osób z niepełnosprawnością są efektem wzrostu społecznej świadomości ważności tego obszaru. Występuje również przekonanie, iż połączone kompetencje, umiejętności i możliwości zwiększają szanse na efektywniejszą pomoc i pojawienie się efektu synergii. Inicjowanie wspólnych projektów stawiających na tworzenie sprzyjających warunków dla aktywizacji osób z niepełnosprawnościami daje szanse na poprawę ich sytuacji.
2. Działania adresowane do tej grupy są szczególnie trudne. Instytucje publiczne nie dysponują przekrojowymi danymi uwzględniającymi problemy i potrzeby całego, niejednorodnego środowiska.
3. Mimo wieloletniej pracy wielu instytucji i organizacji proces aktywizacji zawodowej realizowany w środowisku lokalnym nie w pełni wykorzystuje potencjał osób z niepełnosprawnościami. Nadal potrzebne jest - poprzez proces informacyjny i kontakty z potencjalnymi pracodawcami - niwelowanie stereotypowego podejścia do tej kategorii kandydatów na pracowników.
4. Konieczna jest praca z otoczeniem społecznym osób z niepełnosprawnością. Niejednokrotnie rodziny obawiają się problemów z procesem adaptacji w środowisku pracy i niedostatecznie wspierają osoby chcące wejść lub wrócić na otwarty rynek pracy.

Kolejnym celem Strategii było: wzmocnienie roli rodziny w wypełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

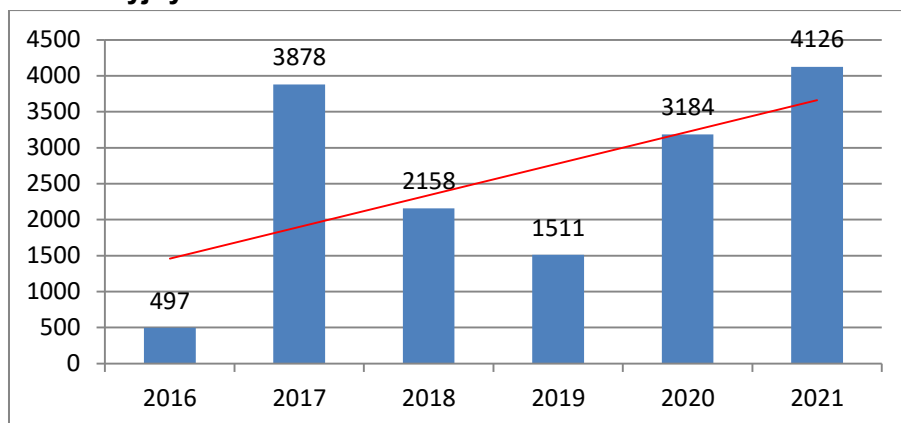
Wyraźny jest trend wzrostowy wielkości i zasięgu programów profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych adresowanych do czeladzkich rodzin. Pomimo incydentalnych spadków (z różnych przyczyn), ogólny trend jest przez cały okres objęty ewaluacją zwykłą. Co uznać należy za bardzo korzystne zjawisko z punktu widzenia realizacji omawianego celu. Warto zwrócić uwagę na fakt, że pandemia wymusiła zmianę formy prowadzenia zajęć, to z kolei pociągnęło za sobą wzrost liczby uczestników. Wydaje się, że jest to słuszny kierunek działania również po zakończeniu pandemii. Warto byłoby jednak zbadać, jak zmiana dominującej formy wpłynęła na skuteczność przekazu. Wykracza to jednak poza ramy tego opracowania.

Wykres 18. Liczba programów profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

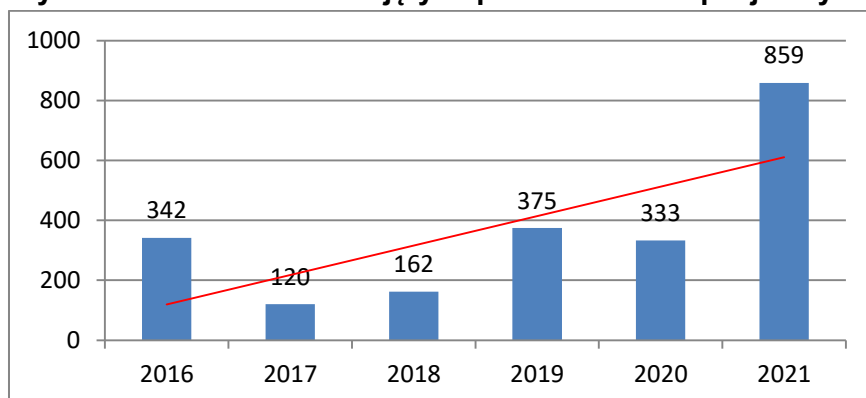
Wykres 19. Liczba osób uczestniczących w profilaktycznych, korekcyjnych i edukacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

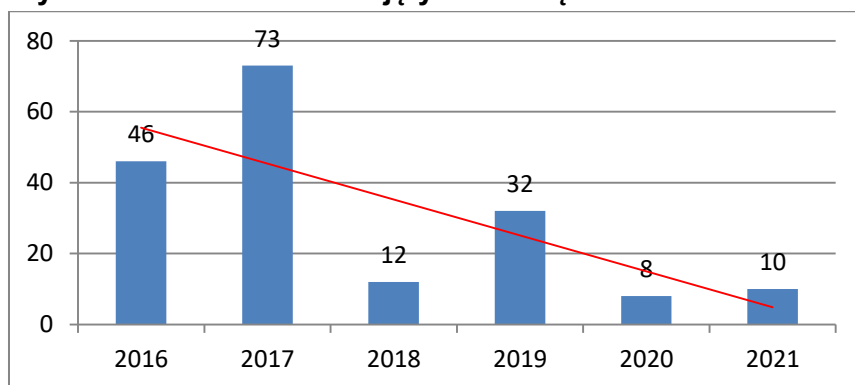
Poza cyklicznymi działaniami osoby potrzebujące korzystają z poradnictwa specjalistycznego. Z analizy danych monitoringowych widać jak wzrost korzystających z tych form wsparcia nastąpił w 2021 roku. Wynika to z nałożenia się na siebie dwóch zjawisk, z jednej strony zapotrzebowanie ze strony mieszkańców, z drugiej wzrost dostępności wynikający z rozwoju usług w mieście i lokalnych inwestycji w infrastrukturę wsparcia. Na tę ocenę nie wpływa spadająca popularność inicjatyw rozbudowanego cyklicznego wsparcia w problemach wychowawczych (szkoła dla rodziców), czy udziału w psychoterapii (choć tu akurat tendencja jest zwykła, ale ogólna liczebność odbiorców niska). Jeśli chodzi o psychoterapię rzeczywiste zapotrzebowanie jest kilkakrotnie większe. Z drugiej strony jest ono częściowo zaspokajane również przez podmioty, które nie uczestniczą w raportowaniu w ramach monitoringu wdrażania strategii, w tym głównie zlokalizowane poza Czeladzią.

Wykres 20. Liczba osób objętych poradnictwem specjalistycznym

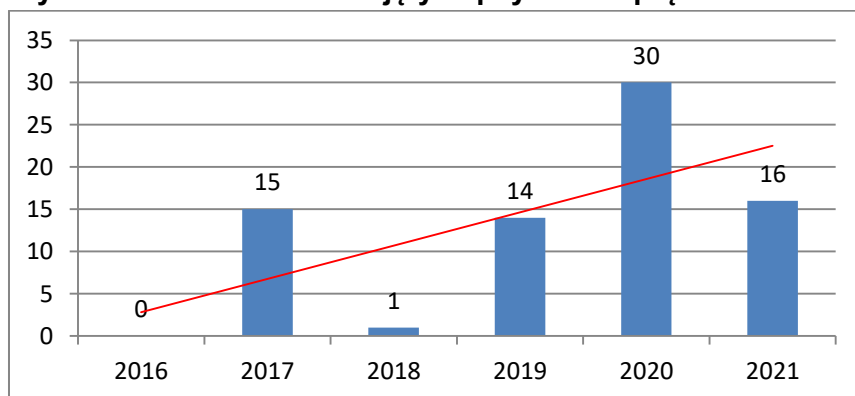
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 21. Liczba osób objętych szkołą dla rodziców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

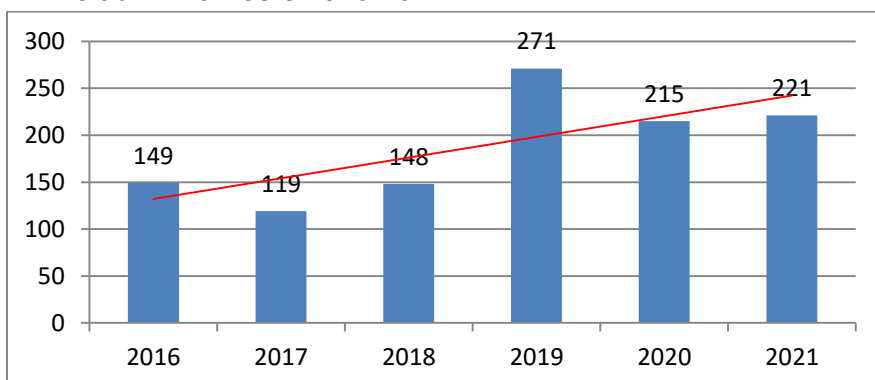
Wykres 22. Liczba osób objętych psychoterapią

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

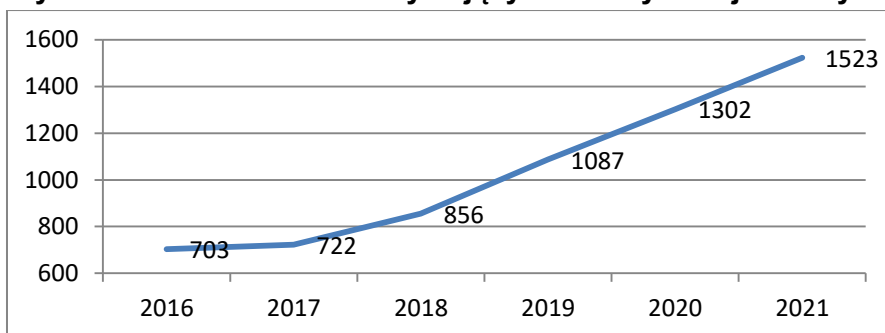
Coraz większą popularnością cieszy się „Karta Dużej Rodziny” zwiększająca możliwość korzystania z oferty kulturalnej i sportowej oferowanej również przez lokalne podmioty. Do końca 2021 roku wydano ponad półtora tysiąca kart dla mieszkańców Czeladzi.

Wykres 23. Liczba osób, którym wydano kartę dużej rodziny w kolejnych latach w Czeladzi w okresie 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

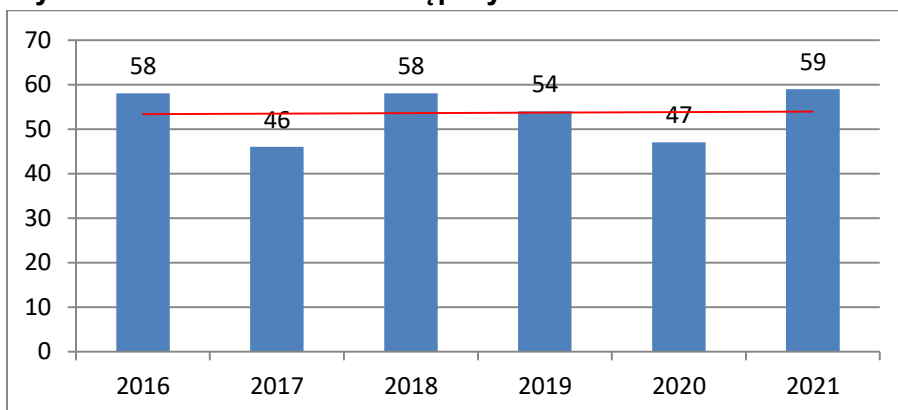
Wykres 24. Liczba osób korzystających z karty dużej rodziny – ogółem (narastająco)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Piecza zastępcza jest w gestii powiatu, nie gminy. Jednak jest to jeden z ważnych obszarów wspierania rodzicielstwa i funkcji rodziny również z punktu widzenia miasta, ponieważ dotyczy dobrostanu najmłodszych mieszkańców Czeladzi. Liczba rodzin zastępczych na terenie miasta utrzymuje się na podobnym poziomie i w opinii ekspertów jest adekwatna do potrzeb.

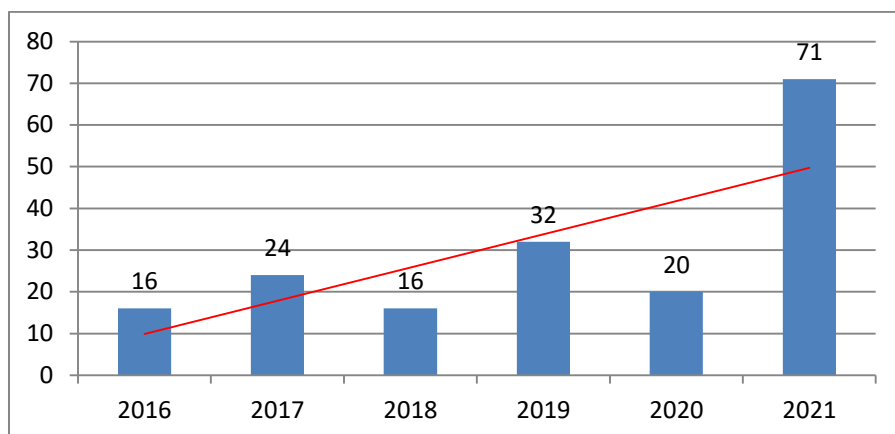
Wykres 25. Liczba rodzin zastępczych z terenu miasta Czeladź

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

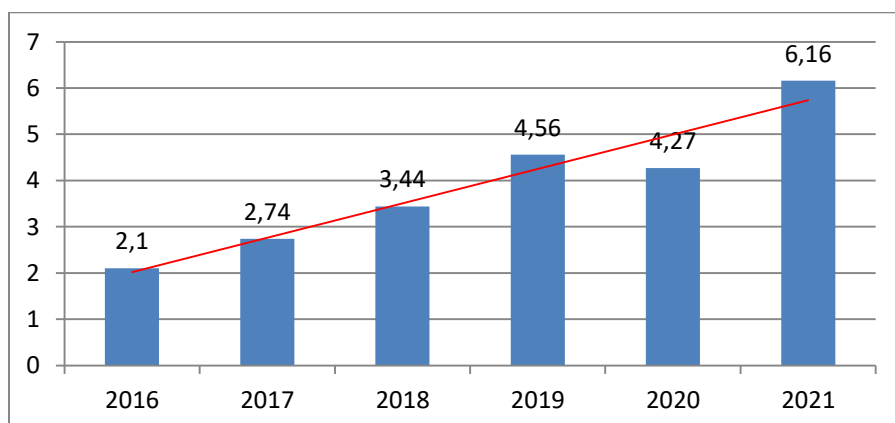
Opieka świadczona na rzecz dzieci do lat 3 jest coraz lepiej dostosowana do oczekiwań czeladzkich rodzin – w latach 2016-2021 ilość nowych miejsc w żłobkach podwoiła się. Władze miejskie monitorowały te potrzeby, na bieżąco reagując na sytuację. Co roku – przez cały okres wdrażania Strategii – tworzono nowe miejsca w żłobkach.

Wykres 26. Liczba utworzonych nowych miejsc w żłobkach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 27. Liczba miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców

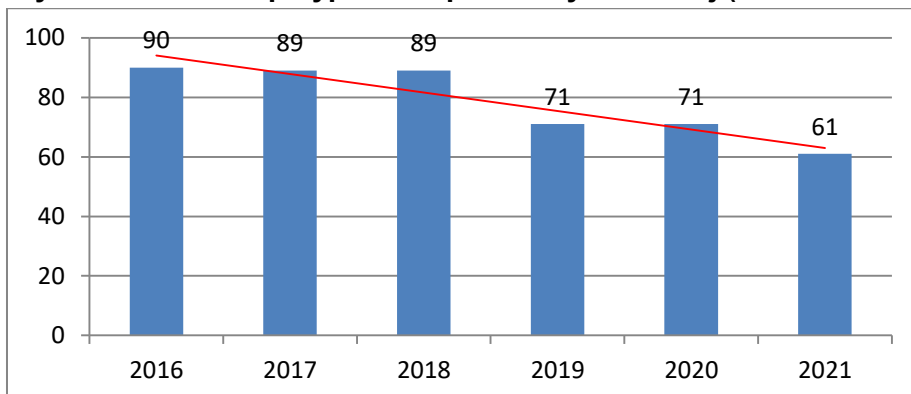

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Kolejne oceniane cele dotyczyły Rozwoju współpracy interdyscyplinarnej w obszarze przemocy domowej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i pomocy osobom uzależnionym. Współpraca o obszarze przeciwdziałania przemocy funkcjonuje w mieście od czasu wprowadzenia w 1998 roku „Niebieskiej karty”. Na terenie miasta zgodnie ze zgromadzonymi danymi liczba przypadków przemocy domowej nieznacznie spada. Osoby i rodziny nią dotknięte objęte są wsparciem grup roboczych. Rośnie liczba osób, które skorzystały ze wsparcia, interwencji lub terapii w zakresie uzależnień i przemocy. W ostatnich 4 latach spadek odnotowano jedynie w pandemicznym 2020 roku, ale został on skompensowany wynikiem wskaźnika w kolejnym roku. Odnotowano początkową niską,

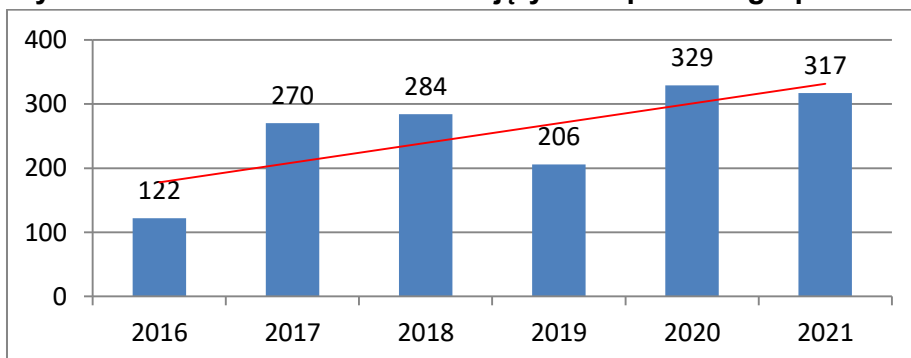
a później zerową liczbę osób doświadczających przemocy i objętych wsparciem Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

Wykres 28. Liczba przypadków przemocy domowej (Niebieskie Karty)

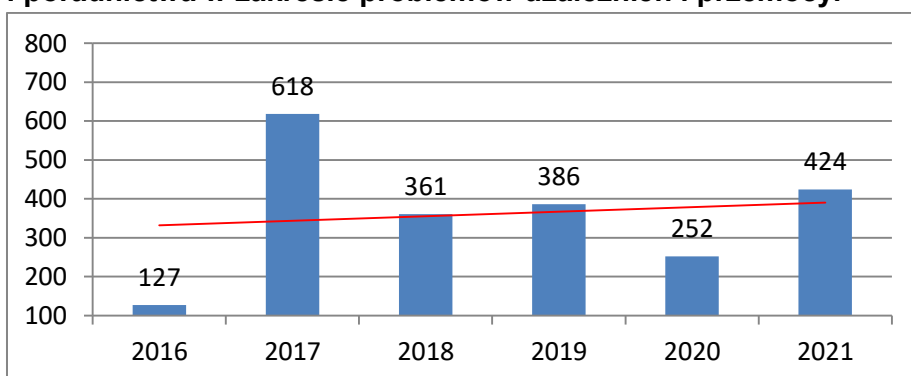
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 29. Liczba osób i rodzin objętych wsparciem grup roboczych

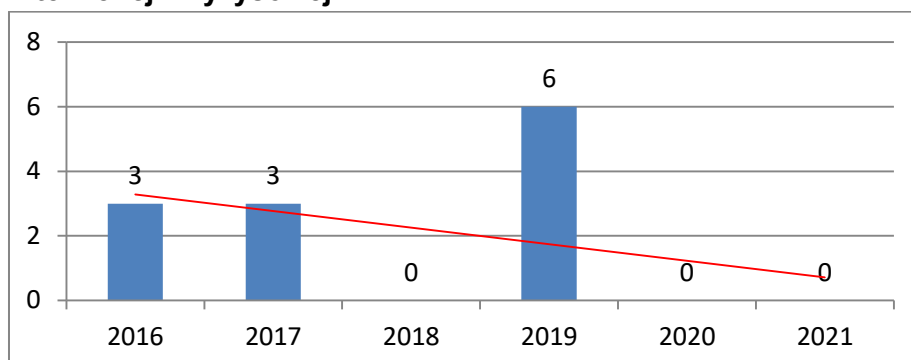
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 30. Liczba osób, które skorzystały z interwencji kryzysowej, terapii i poradnictwa w zakresie problemów uzależnień i przemocy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 31. Liczba osób doświadczających przemocy objętych wsparciem Ośrodka Interwencji Kryzysowej

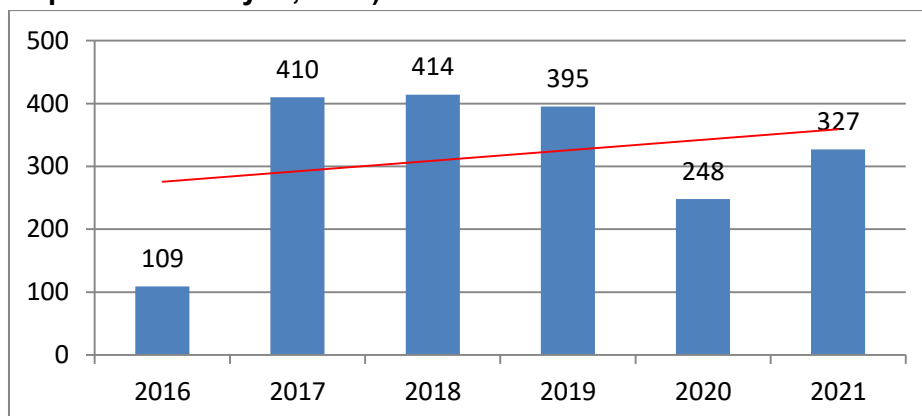

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Problem mieszkań chronionych niezbędnych w sytuacjach kryzysowych, dyskutowany i analizowany podczas prac nad dokumentem strategicznym dotychczas nie został podjęty. Nie jest wystarczającym usprawiedliwieniem, że dotychczas skutecznie radzono sobie bez tego typu instrumentu, czy brak aktualnych potrzeb.

Pozytywnie należy ocenić skalę wsparcia ze strony poradni uzależnień dla osób uzależnionych, współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików. Roczna liczba osób korzystających cechuje się dużą zmiennością, ale wartości wskaźnika na koniec realizacji strategii są trzykrotnie wyższe niż na początku.

Wykres 32. Liczba osób korzystających z poradni uzależnień (uzależnionych, współuzależnionych, DDA)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wzrost świadomości społecznej i poziomu wiedzy o chorobie alkoholowej przyczynia się niewątpliwie do wzrostu ilości osób korzystających ze wsparcia (uzależnionych i współuzależnionych). Od 2017 przeciwdziałanie uzależnieniom poprzez poradnictwo specjalistyczne adresowane do uzależnionych jest realizowane na zbliżonym poziomie, wyjątek stanowią pandemiczne 2 ostatnie lata, gdzie odnotowano istotny spadek. W obecnym roku wartość wskaźnika może osiągnąć stan sprzed pandemii.

W analizowanym okresie miasto realizowało również cel: Rozwój usług społecznych na rzecz rozwiązywania problemów bezdomności. Aktualne pozostają konkluzje z raportu z ewaluacji śródkresowej:

1. Problem bezdomności choć w kategoriach jednostkowych jest jednym z najtragiczniejszych bolączek współczesności dotyczy w znaczącej skali przede wszystkim dużych ośrodków miejskich. Na terenie Czeladzi grupa osób bezdomnych objętych poszczególnymi formami wsparcia (ogrzewalnia, łaźnia) oscyluje w ostatnich latach w przedziale 50-60 osób.
2. Program wychodzenia z bezdomności realizowany jest na terenie miasta od 2006 roku. MOPS prowadzi pracę socjalną i przyznaje wsparcie finansowe tej grupie klientów. Współpracuje także z podmiotami i NGO z terenu Będzina i Dąbrowy Górniczej, zapewniając miejsca osobom bezdomnym z Czeladzi w noclegowniach prowadzonych przez te organizacje.

2.2 Obszar: bezpieczeństwo publiczne

Aktualne pozostają konkluzje zawarte w raporcie z ewaluacji śródkresowej:

1. Czeladź – w opinii mieszkańców jest relatywnie bezpiecznym miastem.
2. Nastąpił wyraźny wzrost odczuwalnego poziomu poczucia bezpieczeństwa.
3. Monitorowane wskaźniki wskazują poprawę sytuacji, ale w ocenie ekspertów instytucjonalnych nie jest ona znacząca i należy mówić raczej o utrzymaniu stosunkowo niskiego poziomu przestępczości i wysokiego standardu bezpieczeństwa mieszkańców.
4. Dużej liczbie zgłoszeń towarzyszy duża wykrywalność przestęp i wykroczeń.
5. Nie wskazano istotnych zmian w mapie zagrożeń – ulice wskazane w Strategii.

Porównanie analizy SWOT wykonanych przed wdrożeniem Strategii oraz na jej zakończenie, pokazuje istotne zmiany w ocenie obszaru bezpieczeństwa publicznego. Mocnymi stronami nadal są: *wykwalfikowana kadra i sprawnie działające Policja, Straż Miejska i Ochotnicza Straż Pożarna*. Jednak z zestawu tego zniknęła cecha: *zmotywowany potencjał ludzki*.

Potwierdziły się sygnalizowane w ewaluacji średniookresowej problemy kadrowe, szczególnie straży miejskiej. Praca w służbach mundurowych jest coraz mniej atrakcyjna. Trudno przyciągnąć nowych kandydatów do pracy i utrzymać dotychczasowych pracowników.

Ograniczenia finansowe pozostają na pierwszym miejscu słabych stron. Dodatkowo wyszczególniono braki kadrowe do obsługi monitoringu. Nie wskazuje się już więcej samego monitoringu, ponieważ został on doinwestowany w ostatnich latach. Odnotowano również poprawę współpracy i przepływu informacji między instytucjami. Pomoc specjalistyczna dla ofiar i sprawców – poprzednio również wskazywana jako słaba strona – również nie znalazła się w najnowszym zestawieniu. Ma to związek z ogólnym rozwojem usług społecznych w Czeladzi w okresie realizacji Strategii.

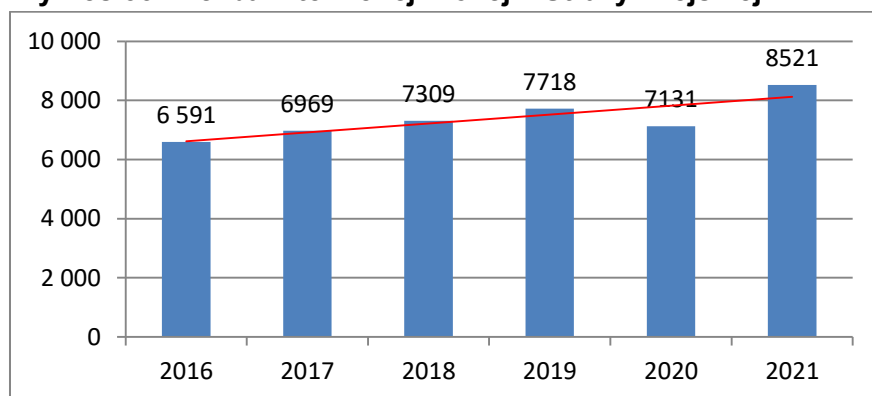
Pewnym rozczarowaniem w omawianym okresie była współpraca z organizacjami pozarządowymi, które wcześniej lokowano w analizie jako szansę. SWOT wykonany przed kolejną Strategią nie zawierał już takiej pozycji na liście szans.

W SWOT wykonanym w 2022r. pojawiły się również dwa zagrożenia, których w poprzednim zestawie nie było: niedofinansowanie OSP i innych służb mundurowych oraz napływ imigrantów.

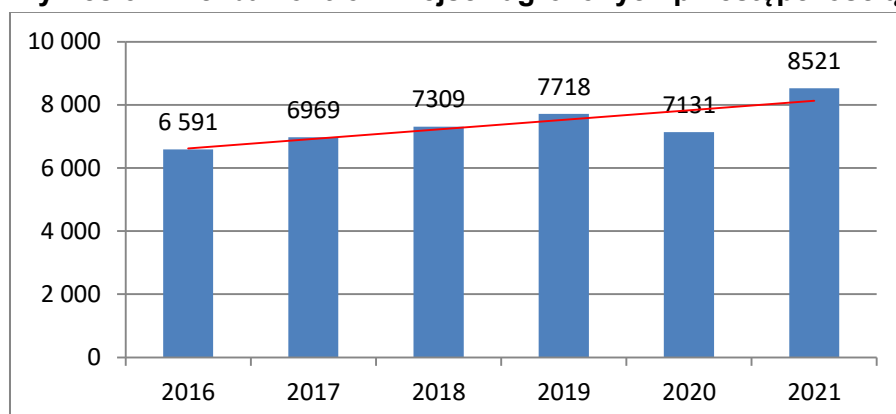
Jak sygnalizowano już w ewaluacji śródkresowej, nie udało się utrzymać równomiernego wzrostu liczby patroli Policji i Straży Miejskiej. Wtedy (za okres 2016-2019 sukcesywnie), corocznie odnotowywano spadek tego wskaźnika: od 3918 patroli w 2016r. do 3023 w 2019). Kolejne dwa lata przyniosły jednak pozytywną zmianę. Liczba patroli zaczęła wyraźnie wzrastać do 3806 w roku 2021. Zwiększenie liczby patroli było jednym z zaplanowanych w strategii kierunków działań. Jednocześnie odnotowano coroczny (z drobnym odchyleniem w pandemicznym roku 2020) wzrost liczby interwencji Policji i Straży Miejskiej, co wskazuje na wyższą efektywność patroli, ale też większe obciążenie pracą funkcjonariuszy. Na wysokim poziomie (z rocznymi wahaniami) utrzymuje się liczba kontroli miejsc zagrożonych przestępczością. Ten ostatni wskaźnik jest kluczowy dla monitorowania realizacji wskazanego celu, bo odnosi się do zidentyfikowanych w Strategii lokalizacji problemowych.

Wykres 33. Liczba interwencji Policji i Straży Miejskiej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 34. Liczba kontroli miejsc zagrożonych przestępczością

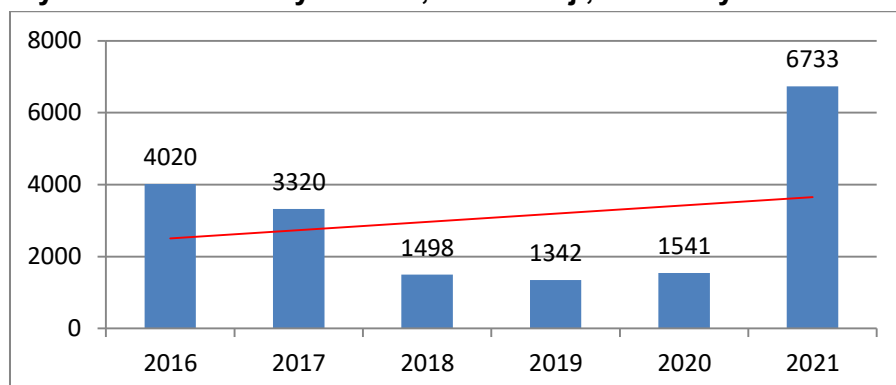

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Odnotowano drastyczny spadek wskaźnika: Liczba wykroczeń, dewastacji, kradzieży w latach 2016-2020. Jego wartość w 2019 roku osiągnęła historyczne minimum

1342 odnotowanych przypadków. Jednak nie jest to trwałe zjawisko, ponieważ kolejnym roku wskaźnik osiągnął najwyższym poziom w historii pomiarów.

Wykres 35. Liczba wykroczeń, dewastacji, kradzieży

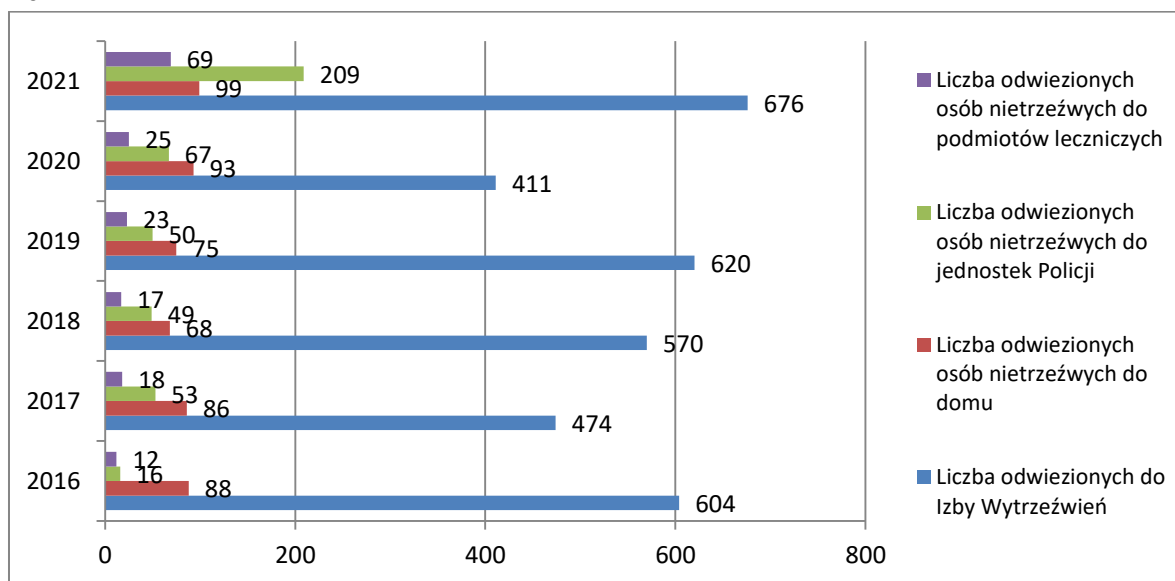
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Poważnym problemem społecznym obciążającym służby odpowiedzialne w mieście za porządek/bezpieczeństwo jest alkoholizm i czynności związane z odwożeniem osób znajdujących się pod wpływem alkoholu do domu, izby wytrzeźwień, podmiotów leczniczych, czy jednostek policji, zależnie od sytuacji. Ze względu na brak izby wytrzeźwień na miejscu są to często czynności bardzo czasochłonne, które odciągają funkcjonariuszy od innych zadań. Od lat utrzymuje się tendencja wzrostowa w liczbie tego rodzaju interwencji (mniej przypadków odnotowano w pandemicznym roku 2020). Aktualne pozostają konkluzje z raportu z ewaluacji śródkresowej w tym zakresie:

1. Świadczy to o nasileniu się problemów i/lub skuteczności w identyfikowaniu poszczególnych przypadków i podejmowaniu stosowanych działań.
2. Choć wzrost jest zjawiskiem negatywnym, sprzecznym z założonymi w Strategii trendami, to nie należy postrzegać rosnących wartości wskaźników jako jednoznacznie negatywnych.

Reakcja Policji lub Straży Miejskiej w jakiś sposób chroni te osoby nietrzeźwe do popełnienia poważniejszych wykroczeń, jak również podnosi ich bezpieczeństwo i chroni je przez tym, by same nie stały się ofiarami przestępstw, wykroczeń, czy wypadków. Jako takie świadczy o wzroście bezpieczeństwa i przyczynianiu się do osiągnięcia celu C.1. Na wykresie poniżej pokazano zmienność wskaźników odnoszących się do tego problemu w kolejnych latach wdrażania Strategii.

Wykres 36. Interwencje związane z osobami nietrzeźwymi w Czeladzi w latach 2016-2021

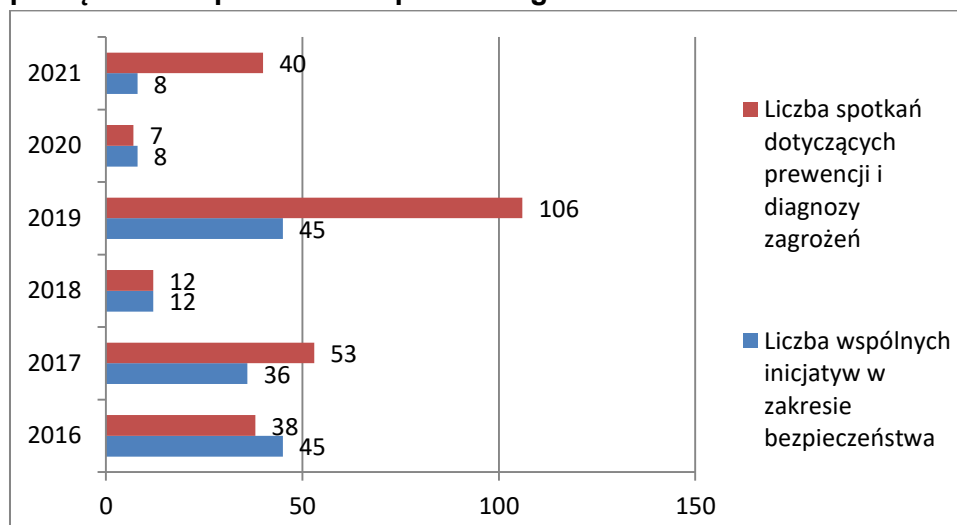
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wspomniano już, że stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w mieście duży wpływ miało rozbudowanie systemu monitoringu miejskiego. System rozwijał się zgodnie z Koncepcją Rozwoju Monitoringu. Za monitoring odpowiedzialna jest Straż Miejska. Placówka straży (i stanowisko monitorowania zlokalizowane są w budynku Urzędu Miejskiego. W raporcie z ewaluacji odnotowano opinię eksperta instytucjonalnego, w która w pełni potwierdzona została w obecnym badaniu:

1. Duże znaczenie monitoringu w budowaniu poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców (wielokrotnie mieszkańcy zgłaszają wnioski o instalację kamer w pobliżu ich miejsc zamieszkania). Samo istnienie kamer ma znaczenie odstrasżające dla potencjalnych sprawców wykroczeń, jednak brak danych co do rzeczywistej skali wpływu.
2. Posiadanie wielu kamer umożliwia monitorowanie wielu miejsc bez konieczności osobistej wizyty strażników na miejscu, co ma ogromne znaczenie w kontekście ograniczenia liczebności straży.
3. Monitoring blokuje strażników, którzy w innej sytuacji byłoby w terenie.
4. Niepełna obsada kadrowa powoduje, że możliwości systemu nie są w pełni wykorzystane w zakresie szybkiego reagowania w czasie rzeczywistym na zdarzenia.
5. Dalsza rozbudowa systemu bez jednoczesnego zwiększenia obsady operatorskiej ma sens.
6. Ważny pozostaje aspekt dokumentacyjny/dowodowy systemu monitoringu. System dostarcza Policji materiału dowodowego, który niejednokrotnie przyczynia się do ujęcia sprawców i postawienia im zarzutów.

W raporcie z ewaluacji śródkresowej zawarta jest pozytywna ocena dobrej współpracy interesariuszy w obszarze bezpieczeństwa publicznego. Respondenci nadal podkreślają wagę współpracy, ale wskaźniki zdają się świadczyć, że w ostatnich 2 latach intensywność współpracy zmalała. Można oczywiście winić za taki stan rzeczy ograniczenie liczby interakcji bezpośrednich wynikające z reżimu pandemicznego, ale możliwe wpływ na wyniki miał też niższy poziom determinacji do tego rodzaju współpracy.

Wykres 37. Wskaźniki ilustrujące współpracę lokalnych podmiotów w obszarze porządku i bezpieczeństwa publicznego w Czeladzi w latach 2016-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

2.3 Obszar: rynek pracy i edukacja

Rynek pracy

W okresie realizacji Strategii sytuacja na lokalnym rynku pracy zmieniła się diametralnie. Wiele kwestii, które wcześniej kwalifikowano jako problemowe, na zakończenie realizacji Strategii może być określone jako mało istotne.

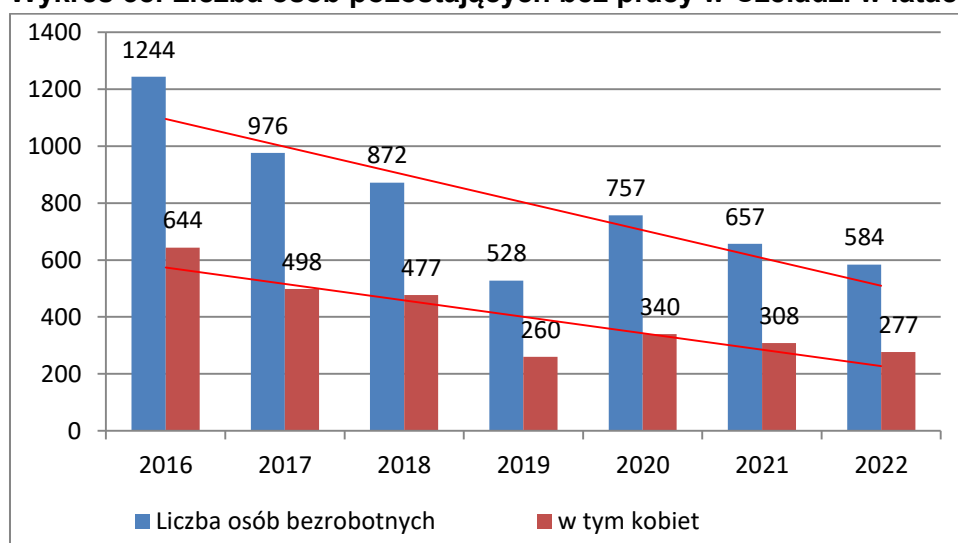
Zmiana sposobu postrzegania bezrobocia jako problemu społecznego jest widoczna również na poziomie zmian jakie zaszły w opracowanych analizach SWOT. Bezrobocie nie przestało być istotne, ale można odnieść wrażenie, że wzrosło poczucie większego wpływu na sytuację, sprawstwa. Zestaw mocnych stron w obszarze rynku pracy wzbogacił się o trzy cechy: pozyskiwanie środków zewnętrznych, indywidualna praca z osobami bezrobotnymi (doradca, psycholog), poszerzenie pośrednictwa pracy (organizacje pozarządowe). Finanse nie są już najważniejszym problemem (nauczyliśmy się pozyskiwać), dlatego skupiono się na zindywidualizowaniu pracy z klientami (wzmacnianie ich potencjału i motywacji do zmiany) i możliwie szeroką promocją wśród potencjalnych pracodawców. Działła, jest lokalnym atutem.

Formalnie nic nie zmieniło się po stronie słabych stron. W komentarzach ekspertów do tych kategorii widać jednak, że problemem nie jest jakieś ogólne bezrobocie, ale postawa niektórych grup bezrobotnych.

Z okna szans wyrzucono: pozyskiwanie środków zewnętrznych, indywidualną pracę z osobami bezrobotnymi (doradca, psycholog), poszerzenie pośrednictwa pracy (organizacje pozarządowe). Szanse zostały wykorzystane, dlatego przeniesiono je do okna mocnych stron. Niepewność, ale też wiele nadziei budzi zapowiedziana zmiana przepisów. Z ewidencji bezrobotnych PUP znikną osoby, które są tam z innych powodów, niż poszukiwanie pracy.

Z zagrożeń wyrzucono: małą liczbę ofert pracy, kierunki kształcenia zawodowego nieadekwatne do potrzeb lokalnego rynku pracy - ofert pracy dla mieszkańców Czeladzi (i całego powiatu) już nie brakuje. Przeciwnie pracodawcy miewają kłopoty ze znalezieniem pracowników. Dlatego jako zagrożenie pojawiła się: niewystarczająca podaż wykwalifikowanych pracowników. Liczba bezrobotnych jest obecnie ponad dwukrotnie niższa, niż miało to miejsce na początku wdrażania Strategii. Co ważne sudek bezrobocia wśród kobiet jest nawet relatywnie większy, niż w całej populacji. Pierwszy rok pandemii przyniósł co prawda wzrost bezrobocia w relacji rok do roku, ale nie zahamował trwałej, długoletniej tendencji spadkowej.

Wykres 38. Liczba osób pozostających bez pracy w Czeladzi w latach 2016-2022¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Będzinie

Spadek problemów związanych z bezrobociem nie wynika z lokalnej specyfiki i jest wspólny dla całego kraju. Ale porównanie dynamiki spadku liczby zarejestrowanych w regionie i w mieście pokazuje, że w Czeladzi liczba bezrobotnych uległa większemu zmniejszeniu, niż miało to miejsce w skali województwa i kraju.

Wraz ze zmniejszeniem się liczby bezrobotnych spadała stopa bezrobocia w całym powiecie będzińskim. Natężył się problem ze znalezieniem odpowiednich kandydatów do pracy. W okresie obowiązywania Strategii rynek pracy w kraju powoli przekształcił się z „rynku pracodawcy” w „rynek pracownika”.

Aktualne pozostają konkluzje zawarte w raporcie z ewaluacji śródkresowej.

1. Nadal występuje niedopasowanie kierunków kształcenia do elastycznych i stale ewoluujących potrzeb rynku. Co prawda kształcenie ponadpodstawowe jest domeną powiatu i regionu, jednak działania związane z preorientacją zawodową i motywowaniem do podjęcia perspektywicznego kierunku nauczania to proces odbywający się na poziomie szkoły podstawowej.
2. Proces pracy w tym obszarze, urealnijający dokonywanie wyborów kształcenia i przyszłego zawodu powinien być podejmowany w oparciu o konkretne przesłanki – ocenę predyspozycji dziecka a także szanse na przyszłe zatrudnienie. W procesie uczestniczyć powinni szkolny doradca zawodowy, dziecko i rodzice. Jednym z

¹ 2022 rok, dane na koniec listopada, za PUP w Będzinie.

elementów oceny może być również prowadzony przez urzędy pracy naszego regionu (w tym również PUP Będzin) „barometr zawodów” prezentujący zawody zwykłe i deficytowe na terenie powiatów.

1. 3. Długotrwałe doświadczenia partnerskie i wzrost zaufania pomiędzy czeladzkimi instytucjami pozwala mieć nadzieję na zwiększenie efektywności działań prozatrudnieniowych w drugim etapie realizacji. Strategii. Inicjatywy podejmowane na rzecz osób bezrobotnych (staże, prace społecznie użyteczne, prace interwencyjne, roboty publiczne, dofinansowania do stanowisk pracy dla bezrobotnych 50+) przyniosły wymierne efekty.
3. Zdecydowane zmniejszenie populacji bezrobotnych daje szansę na indywidualizację podejmowanych działań i zróżnicowanie wsparcia dostosowanego do potrzeb jednostkowych. Dane statystyczne zebrane przez PUP Będzin wskazują przede wszystkim na konieczność pracy z grupą długotrwałe bezrobotnych stanowiących ponad połowę zarejestrowanych w urzędzie pracy.
4. Choć procent udziału długotrwałe bezrobotnych w całej populacji osób niepracujących w mieście spada, nadal stanowią oni najliczniejszą grupę zarejestrowanych PUP. Problem powrotu długotrwałe bezrobotnych na rynek pracy jest procesem skomplikowanym i zależącym od wielu czynników. Znacząco długi proces bierności zawodowej, często niskie lub nieaktualne kwalifikacje, problemy natury emocjonalnej i zdrowotnej, skomplikowane uwarunkowania rodzinne, zadłużenie komornicze to tylko część problemów pojawiających się w pracy z tą grupą. Koszty społeczne i finansowe pomocy adresowanej są wysokie a szanse na usamodzielnienie się spadają z każdym miesiącem pozostawania bez zatrudnienia.
5. Efektywne działania możliwe są jedynie w partnerstwie instytucjonalnym. opartym o wymianę informacji, przygotowanie komplementarnego „koszyka usług” dostępnego osobom wspieranym na terenie miasta i powiatu, a także wymianę i delegowanie zadań.
6. Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w obszarze rynku pracy było stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy. Dokumenty strategiczne o charakterze regionalnym i lokalnym kładą nacisk na tworzenie klimatu inwestycyjnego. Czynnikiem ten zwiększa szanse na lokowanie nowych firm w środowisku do tego przystosowanym. Wsparcie władz lokalnych, stworzenie dobrego systemu informacji o możliwościach inwestycyjnych, pomoc przy naborze potencjalnego i przygotowanego merytorycznie personelu ułatwiają podjęcie decyzji o konkretnej lokalizacji podmiotu gospodarczego.
7. Niekorzystna jest niemożność uzyskania danych o nowo powstałych miejscach pracy. Informacja ta w zestawieniu ze specyfiką miejscowego rynku i potrzebami mieszkańców mogła by wpływać na kształtowanie miejskiej polityki gospodarczej, wychwytywanie tendencji inwestycyjnych i wspieranie istotnych społecznie podmiotów gospodarczych.
8. Spadek liczby uczestników spotkań związanych z aktywizacją zawodową może być związany z zakończeniem wspólnie realizowanych projektów i powiązany ze znacznym spadkiem stopy bezrobocia. Zjawiskiem już wcześniej sygnalizowanym w rewaluacji jest konieczność wsparcia lokalnych działań związanych z preorientacją zawodową. Dane statystyczne z terenu miasta napawają optymizmem, wskazując na wzrost świadomości społecznej w tym obszarze.

Edukacja

Podobnie jak w przypadku niektórych innych analizowanych obszarów specjaliści od edukacji nauczyli się pozyskiwać środki ze źródeł zewnętrznych na swoje ponadstandardowe działania. W aktualnej analizie SWOT wskazali te umiejętności jako atut/mocną stronę. Oprócz tej cechy w oknie mocnych strony pojawiły się aż trzy nowe: rozpoznawanie potrzeb dzieci z dysfunkcjami, praca z uzdolnioną młodzieżą zwiększająca prestiż placówek w mieście, dobrze zarządzający menedżerowie szkół. Czeladzkiej edukacji już nie określają takie słabe strony jak: przeludnione klasy, brak psychologów w szkołach i przedszkolach, brak ofert kształcenia w szkołach zawodowych. Wszystkie powyższe punkty poprzednio były umieszczone w szansach. Przeniesienie ich do mocnych stron świadczy o tym, że szanse te zostały wykorzystane w okresie obowiązywania Strategii.

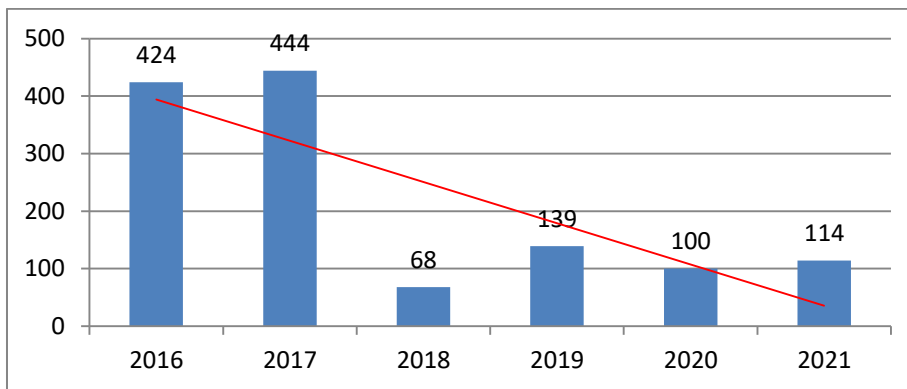
Pojawiły się za to nowe negatywne zjawiska: niestabilność przepisów oświatowych oraz braki kadrowe. Pierwsze z nich, ze względu na swój zewnętrzny charakter, kwalifikuje się raczej jako zagrożenie, niż słaba strona. W omówieniu autorzy analizy – lokalni eksperci – wskazali jednak uzasadnienie do takiego przypisania. Niestabilność przepisów dekoncentruje ich i odciąga od tego, co jest i powinno być zasadniczym celem ich aktywności: tworzenie warunków do nauki uczniom i do pracy nauczycielom (kadra zarządzająca), uczenie i rozwój uczniów (nauczyciele). I w takim rozumieniu to rzeczywiście jest słaba strona.

W nowej analizie SWOT jest tylko jedna szansa: wzrost atrakcyjności i prestiżu zawodu nauczyciela. Tematowi temu poświęcono wiele uwagi. To co ciekawe, to że niskie wynagrodzenia nie zdominowały dyskusji na ten temat. Wskazano na niebezpieczeństwo starzenia się kadry, braku nowych kandydatów do zawodu i związane z tym skutki za kilka lat. Podniesiono również ciekawy wątek dotyczące tego jak zdalne nauczanie zakłóciło budowanie relacji uczeń-nauczyciel.

Cel główny tego obszaru odnoszący do edukacji, to Wzmocnienie potencjału placówek edukacyjnych i dostosowanie ich do wymagań nowoczesnego rynku pracy. W ramach tego celu Miasto realizowało działania, które służyły osiągnięciu aż 7 celów szczegółowych, odpowiednio. Przebieg realizacji Strategii w obszarze edukacja był mocno zakłócony przez okresy zdalnego nauczania w czasie pandemii. Mimo to wydaje się, że Czeladzkie szkolnictwo wyszło z tych zmagania zwycięsko.

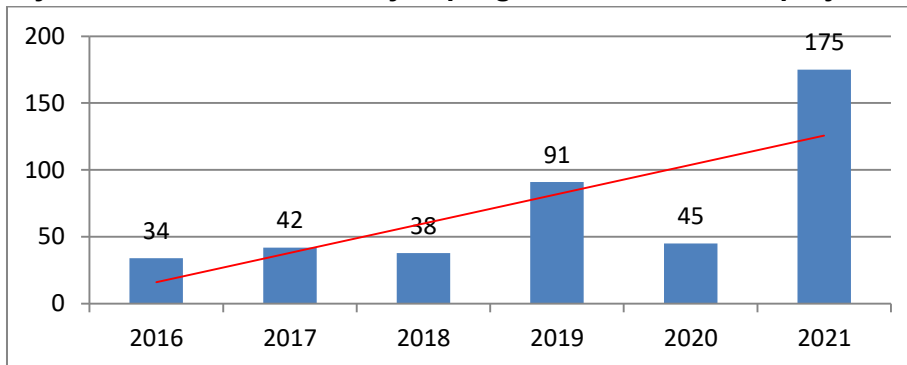
Poniżej wskazano kilka sposobów wielu monitorowanych wskaźników, które potwierdzają tę tezę. Podniesienie jakości i innowacyjności kształcenia, zostało niejako wymuszone nową sytuacją związaną z pandemią. Dotychczasowe sposoby pracy przestały być wystarczające. Niestety odnotowano również zjawiska negatywne, np. Mniejsza liczba dzieci korzystających z programów indywidualnych. Z drugiej strony bardzo pozytywnie trzeba ocenić dużą liczbę wdrożonych programów autorskich, projektów edukacyjnych. Choć nie udało się wyjaśnić przyczyny dużej zmienności w wartości tego wskaźnika na przestrzeni ostatnich lat.

Wykres 39. Liczba osób pozostających bez pracy w Czeladzi w latach 2016-2022²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

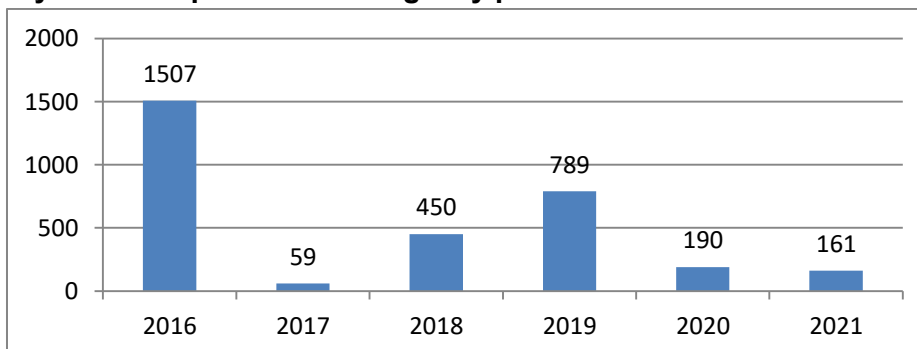
Wykres 40. Liczba wdrożonych programów autorskich, projektów edukacyjnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

W celu stworzenia katalogu usług niezbędnych do prawidłowego rozwoju i wsparcia dzieci i młodzieży, należy docenić ogromny nakład pracy włożony w opracowanie diagnozy potrzeb Uczniów. Nie należy ulegać złudzeniu zmniejszających się w czasie wartości. To wynika z faktu, że kolejnych latach obejmuje się działaniami diagnostycznymi tylko te dzieci, które dotychczas nie miały diagnozy w danym obszarze.

Wykres 41. Opracowanie diagnozy potrzeb uczniów w Czeladzi.

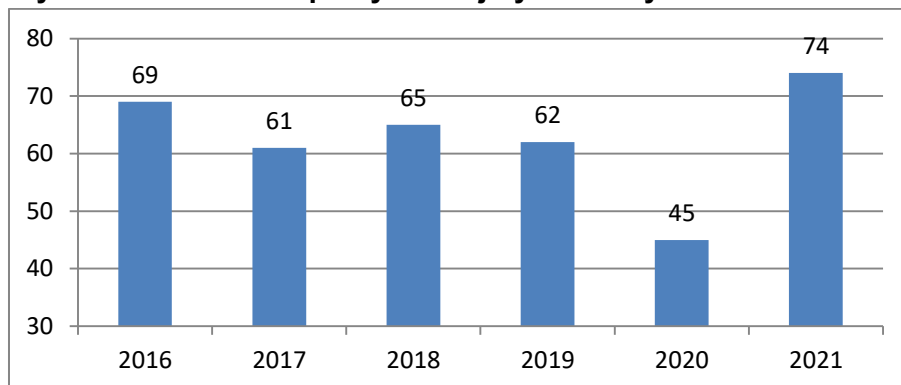
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

² 2022 rok, dane na koniec listopada, za PUP w Będzinie.

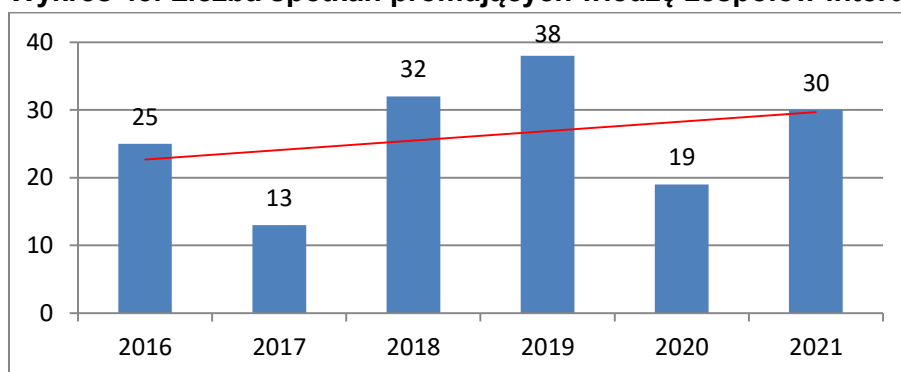
Docenić trzeba też współpracę rodziców i nauczycieli. Niestety odnosi się do głównie do młodszych dzieci i prawie wyłącznie do szkół podstawowych. Nauczyciele współpracują również między sobą oraz ze specjalistami z innych dziedzin. Ta interdyscyplinarna współpraca zwiększa katalog usług dostępnych dla młodych mieszkańców Czeladzi.

Wykres 42. Liczba wspólnych inicjatyw nauczycieli i rodziców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 43. Liczba spotkań promujących wiedzę zespołów interdyscyplinarnych

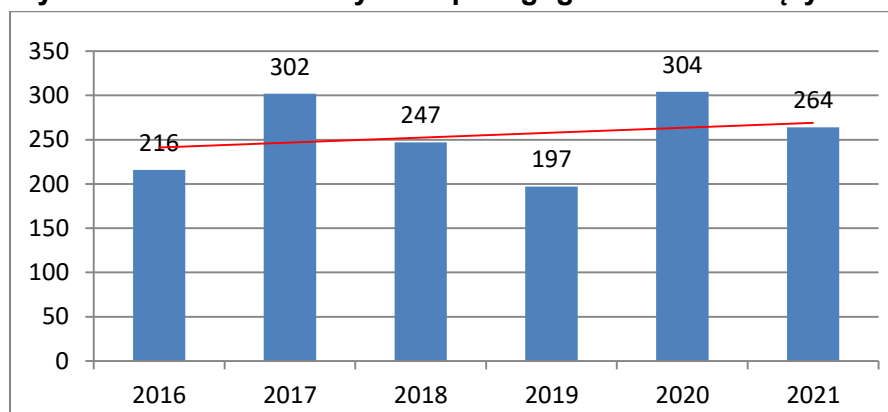
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Cel: pozyskiwanie specjalistycznej kadry (psychologowie i terapeuci) wspomagającej kadre nauczycielską w pracy dydaktyczno-wychowawczej, również można uznać za osiągnięty w stopniu satysfakcjonującym. Na wysokim poziomie i z rosnącym trendem długoterminowym utrzymywano liczbę szkoleń dla rad pedagogicznych i uczestniczących w szkoleniach osób. Na szczególną uwagę zasługuje duża liczba kontaktów nauczycieli z miejscową filią Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej. Już drugim roku Strategii liczba kontaktów gwałtownie wzrosła i przez kolejne lata utrzymywała się na poziomie znacznie przekraczającym 100 rocznie. Pandemia nie tylko nie zmieniła tej tendencji, ale nawet ją wzmocniła. Co jest związane ze zwiększeniem się liczby przypadków wymagających współpracy.

Sukcesywnie remontowano i doposażano czeladzkie placówki. Łączna suma kwot pozyskanych na doposażenie w środki dydaktyczne sięgnęła w ciągu 6 lat ponad 2,6 mln zł. Oświata to nie tylko baza materialna. Jednym z celów w obszarze edukacji było stałe podnoszenie i doskonalenie umiejętności zawodowych przez nauczycieli. Dlatego nauczyciele mieli możliwość uczestniczenia w szkoleniach i studiach

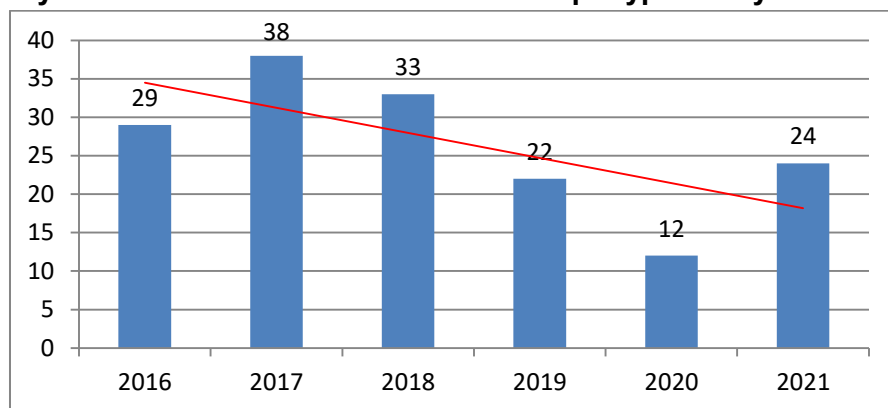
podyplomowych. Tymi drugimi objęto znacznie mniejszą liczbą osób, co zrozumiałe. Nie zrozumiałe są duże różnice w uczestniczących w studiach w kolejnych latach.

Wykres 44. Liczba nauczycieli i pedagogów uczestniczących w szkoleniach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

Wykres 45. Liczba uczestników studiów podyplomowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z realizacji Strategii za lata 2016-2021

2.4 Obszar: aktywność społeczna, kulturalna i sportowa mieszkańców

Aktywność społeczna

Mocne strony podobszaru aktywność społeczna uwidocznione w analizie SWOT do Strategii pozostały aktualne. Dlatego zostały powtórzone w analizie przygotowanej na potrzeby nowego dokumentu strategicznego.

Znaczej dekompozycji uległa za to lista słabych stron i słabości lokalnego 3 sektora. Zestawienie słabych stron znikły takie kategorie jak: osoby nie zainteresowane działalnością społeczną, niski poziom integracji 3 sektora, słabe organizacje pozarządowe (z wyjątkiem sportowych), brak miejskiego domu kultury, niewystarczająca oferta sportu i rekreacji dla dorosłych mieszkańców. W każdym z powyższych obszarów zmiany jakie

zaszły w mieście, spowodowały, że zawarte w tych wskazaniach oceny przestały być aktualne.

Podobna przyczyna – sprowadzająca się do dostrzeżenia jak bardzo rozwinęła się oferta usług społecznych w mieście – stoi za zmianami zaproponowanymi na liście zagrożeń. Usunięto z niej: brak zainteresowania ofertą sportową i kulturalną instytucji miejskich wśród części mieszkańców, odciąganie uczestników kultury przez ośrodki spoza miasta, „prowincjonalizacja” oferty kulturalnej (brak wykonawców z górnej półki), niska skuteczność w pozyskiwaniu zewnętrznych środków na rozwój infrastruktury społecznej.

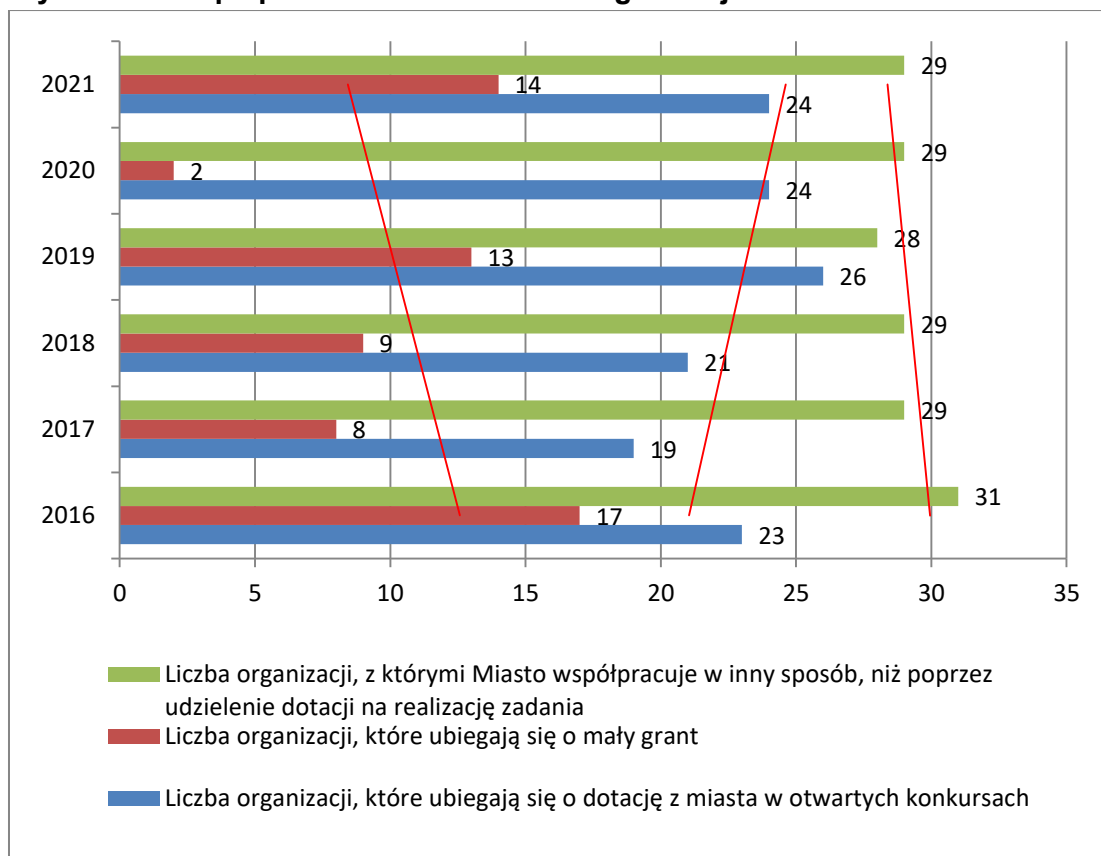
W obu przypadkach, tj. słabych stron i zagrożeń, pojawiły się nowe cechy związane z dostępnością do środków finansowych na działalność. Słabą stroną są zbyt niskie środki finansowe na działalność klubów sportowych. Zagrożeniem ograniczone finansowanie – zmniejszenie nakładów z budżetu gminy i zmniejszenie dostępności finansowania zewnętrznego. Nie uległy zmianie szanse, w których niezmiennie od lat wskazane są możliwości pozyskiwania środków z zewnętrznych źródeł.

Większość konkluzji jakie zawarto w raporcie z ewaluacji śródkresowej pozostaje aktualna również obecnie, na zakończenie 7 letniego okresu wdrażania Strategii:

1. W Czeladzi dobrze rozwija się sektor pozarządowy. Cechuje go pewna stabilizacja na poziomie wskaźników i zaangażowania Miasta we współpracę. Organizacji nie przybywa, ale te które istnieją na ogół dobrze pełnią swoją rolę. Organizacje są widoczne w mieście i realizują liczne inicjatywy.
2. Uchwalane są programy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz publikowane są roczne sprawozdania z realizacji rocznych planów współpracy. Analiza tych dokumentów wskazuje na relatywnie szerokie grono beneficjentów wsparcia, w relacji do ogólnej liczby działających w mieście organizacji.
3. Stabilna liczba podmiotów odpowiada zapewne za niskie zainteresowanie szkoleniami z przygotowania wniosków, w tym wniosków do konkursów organizowanych przez miasto, czy o małe granty. Sytuacja może się pozytywnie zmienić w wyniku działań podejmowanych na rzecz organizacji przez Centrum usług społecznościowych i aktywności lokalnej Rynek 22 (dotychczas m.in. przeprowadzono badanie potrzeb organizacji oraz pierwsze szkolenia z pozyskiwania środków).
4. Organizacje mogą liczyć na wsparcie różnej formie: finansowej i pozafinansowej. Dofinansowanie realizowanych przez NGO działań realizowane w formie dotacji na realizację działania przyznawanych w otwartych konkursach oraz w formie małych grantów. W ciągu ostatnich 3 lat liczba organizacji, które są zainteresowane tym rodzajem wsparcia rośnie. Współfinansowane działania cechują się dużą różnorodnością (szkolenia, wyjazdy, publikacje, eventy, ale też paczki dla uczestników działań, nagrody w zawodach, upominki i in.). Gros środków przekazywanych przez gminę organizacjom pochodzi z zadania przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. Co (ilościowo) determinuje obszary współpracy i pewnego stopnia zakłóca obraz rzeczywistej wartości wsparcia dla trzeciego sektora.
5. Inną ważną formą wsparcia miasta dla lokalnych NGO jest nieodpłatne użyczenie organizacjom zaplecza lokalowego. W ubiegłym roku z takie wsparcia gminy

korzystało 18 organizacji, wcześniej nieznacznie więcej. Pomimo zapowiadanego w okresie prac nad Strategią centrum organizacji pozarządowych, udostępniane lokale nadal rozproszone są pomiędzy różne lokalizacje w mieście. Utrudnia to zawiązywanie bliższej współpracy między organizacjami i uzyskiwanie efektu synergii. Nie ma też nawyku współdzielenia udostępnianych zasobów przez kilka organizacji. Nie zmieniło tego oddanie do użytku nowych obiektów, odnośnie których zapowiadano właśnie ten model współpracy z 3 sektorem. Szczegóły dotyczące zakresu i skali współpracy miasta z organizacjami pokazano na wykresie poniżej.

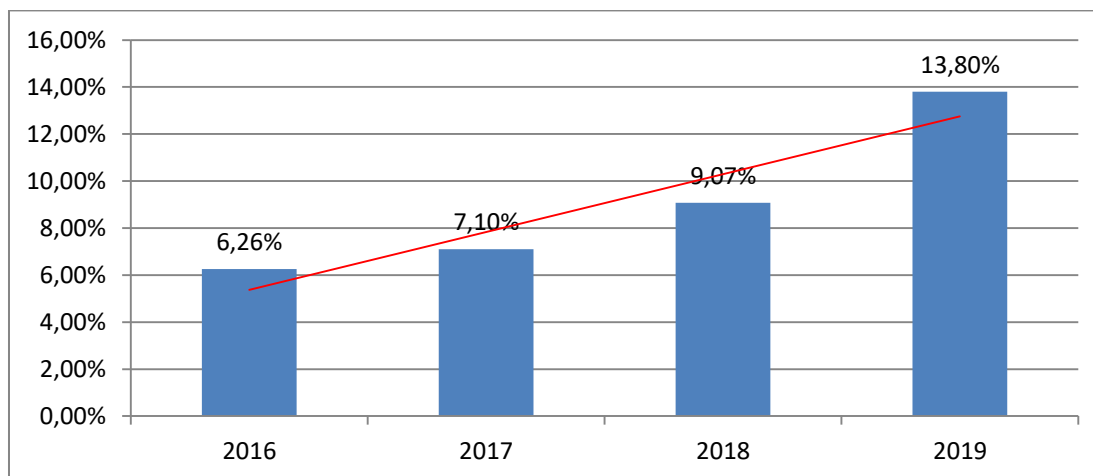
Wykres 46. Współpraca Miasta Czeladź z organizacjami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

W latach 2016-2019 realizowano w Czeladzi program budżetu obywatelskiego. W okresie tym cieszył on się stale rosnącą popularnością. Czeladź należała (dane z 2018r.) do grupy 57% miast nie będących powiatem, które miały budżet obywatelski. Uzyskiwanie kilkunastu projektów co roku świadczyło o dużym zainteresowaniu i zaangażowaniu.

Wykres 47. Odsetek mieszkańców Czeladzi uczestniczących w głosowaniu na projekcie w budżecie obywatelskim w latach 2016-2019.

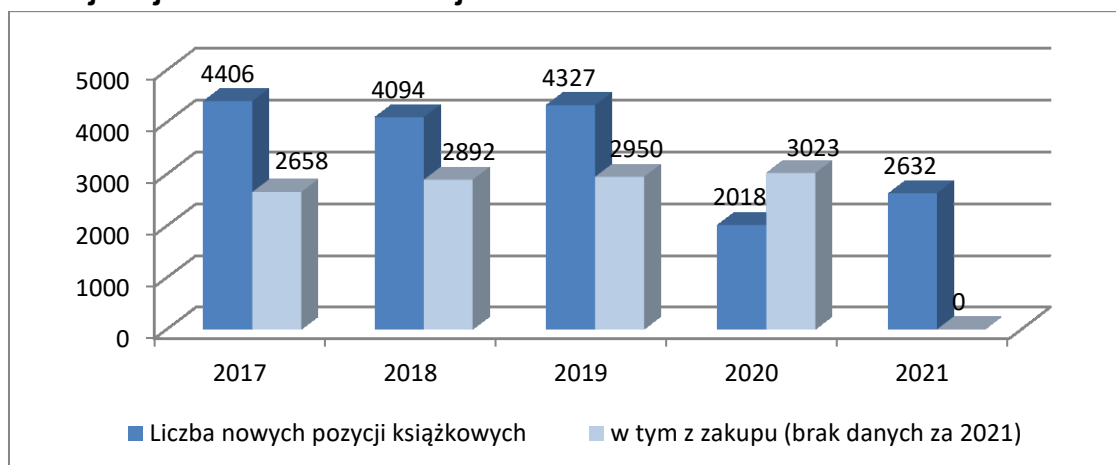
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Odsetek mieszkańców uczestniczących w głosowaniach na projekty w budżecie obywatelskim uznać można za średnio wysoki. W 2019r. przeciętna frekwencja w głosowaniach w województwie śląskim wyniosła ponad 13,8%. W analizowanym okresie nie odnotowano wniosków o inicjatywę lokalną.

Aktywność kulturalna

Miejska Biblioteka Publiczna pozostaje niezmiennie ważną instytucją na czeladzkiej mapie kulturalnej. Podstawowym zadaniem realizowanym przez Bibliotekę jest gromadzenie i udostępnianie książek i innych zbiorów bibliotecznych. Z roku na rok Biblioteka zwiększa zakupy nowych książek, z niewielkim spadkiem w 2021r. Głównymi źródłami finansowania zakupów są środki z budżetu samorządu terytorialnego oraz dotacje z ministerstwa kultury (w mniejszym stopniu darowizny finansowe i zwrotu za utracone książki).

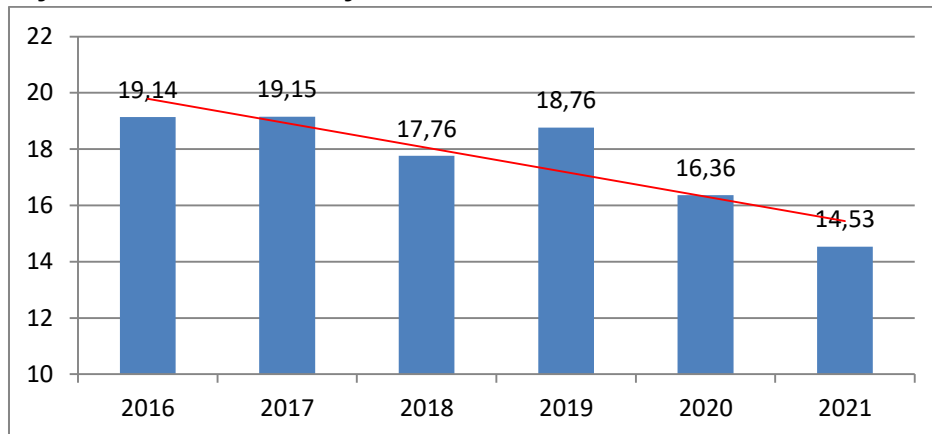
Wykres 48. Liczba nowych pozycji książkowych dostępnych dla czytelników w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Na stosunkowo wysokim poziomie utrzymywał się wskaźnik czytelnictwa. Spadkowy trend nie ma istotnego wpływu na ocenę roli Biblioteki w realizacji celu szczegółowego CS4 Zwiększenie dostępu mieszkańców do wartościowej oferty kulturalnej.

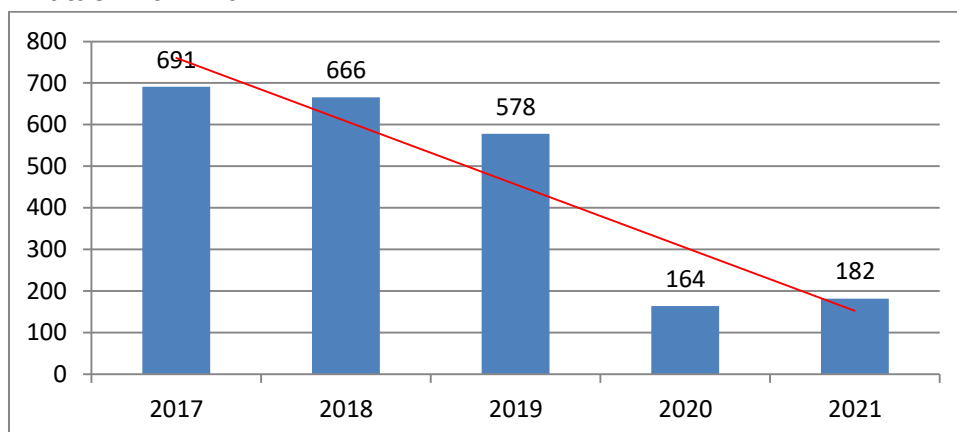
Wykres 49. Wskaźnik czytelnictwa – MBP w czeladzi w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

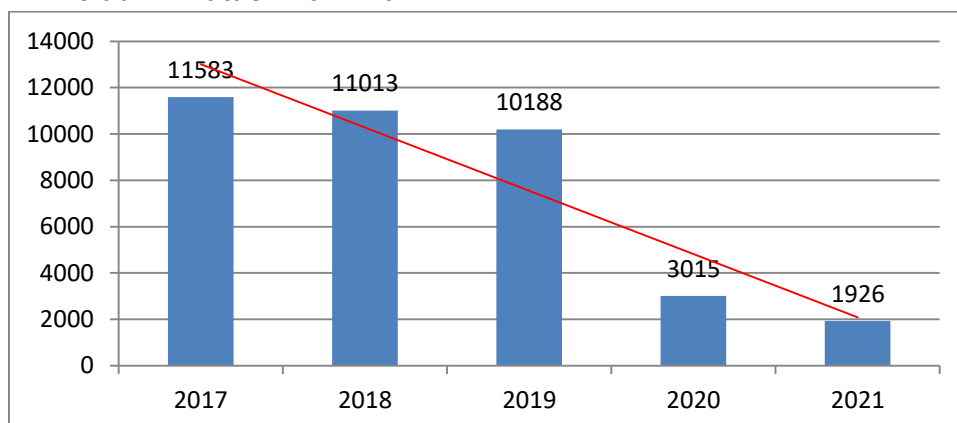
Sprawozdania z działalności Biblioteki w okresie objętym badaniem ewaluacyjnym wskazują na liczne remonty oraz doposażenie m.in. w sprzęt komputerowy. Biblioteka to nie tylko książki. Biblioteka w Czeladzi miejscem wydarzeń kulturalnych, które rocznie przyciągają ponad 10 tys. uczestników. Pomimo odnotowania tendencji spadkowych zarówno we wskaźnikach liczby wydarzeń, jak i liczby ich uczestników, to wartości te są imponujące.

Wykres 50. Liczba wydarzeń kulturalnych w Miejskiej bibliotece Publicznej w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Wykres 51. Liczba uczestników imprez kulturalnych w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Czeladzi w latach 2017-2021

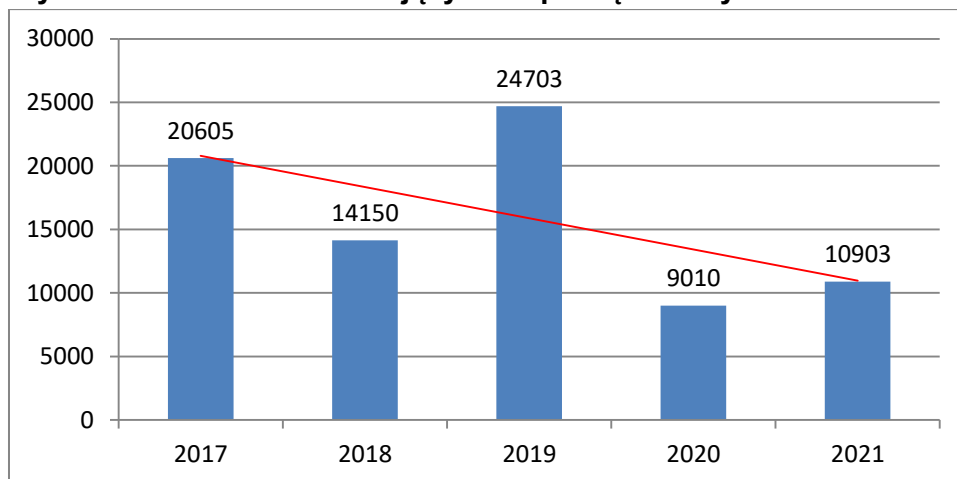

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Za stosunkowo nieznaczne spadki wskaźników w latach 2017-2019 odpowiada znaczne rozszerzenie oferty kulturalnej przez pozostałe instytucje kultury, w tym Kopalnię Kultury. Za gwałtowny spadek z lat 2020-2021 odpowiada oczywiście działanie w rygorze sanitarnym.

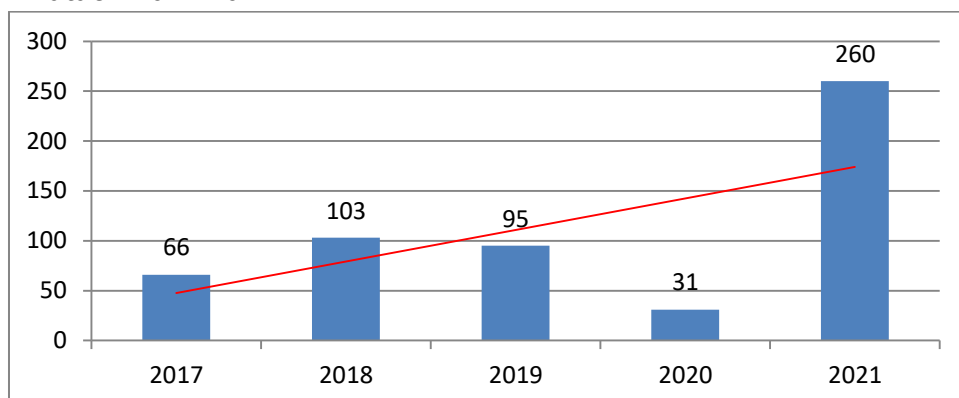
Kopalnia Kultury w pierwszym roku od otwarcia mogła poszczycić się ponad 20,6 tys. odwiedzających, a w rekordowym 2019 roku 24,7 tys. – co jak dotychczas było najwyższym wynikiem. W kolejnych latach odnotowano spadek, ale nie był tak głęboki, jak można by się spodziewać.

Wykres 52. Liczba odwiedzających Kopalnię Kultury w Czeladzi w latach 2017-2021

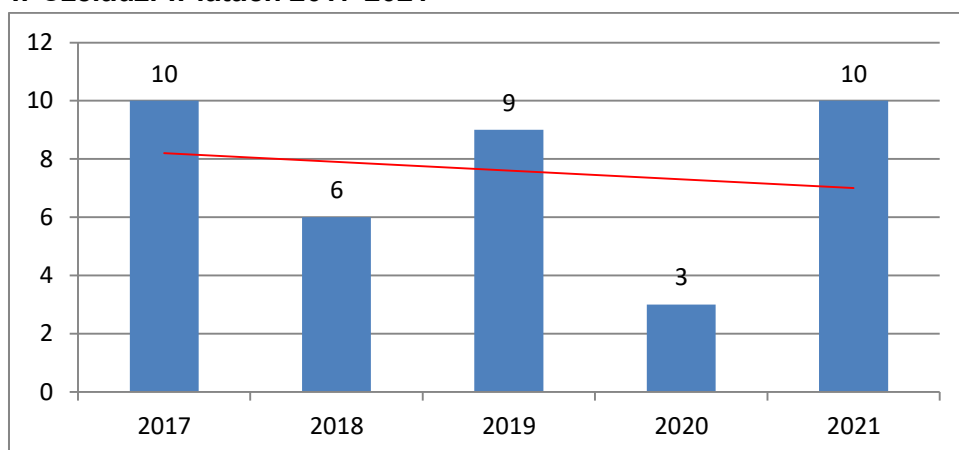
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Wykres 53. Liczba wydarzeń kulturalnych w Kopalni Kultury w Czeladzi w latach 2017-2021

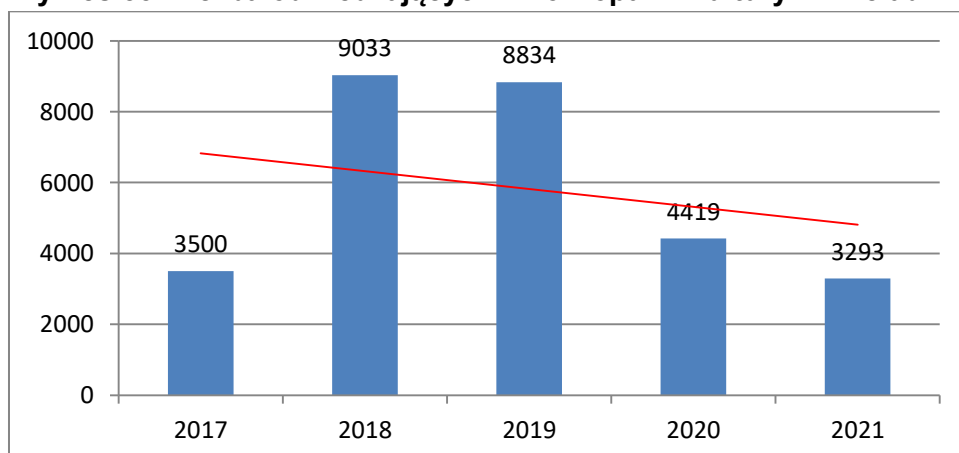
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Wykres 54. Liczba koncertów muzycznych w Kopalni Kultury w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Wykres 55. Liczba odwiedzających kino Kopalni Kultury w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Jedną ze słabości oferty kulturalnej Czeladzi jaką wskazywano w diagnozie do Strategii był brak kina w mieście. Od 2017r. dzięki Kopalni Kultury sytuacja diametralnie się zmieniła.

Jednym z wiodących obiektów jest Muzeum „Saturn” funkcjonujące od 2009 roku. Do jego głównych zadań należy gromadzenie eksponatów z zakresu szeroko pojętej historii miasta, przygotowanie ekspozycji, wystaw i katalogów oraz publikacji popularyzatorskich i naukowych. Muzeum jest postrzegane w przestrzeni miejskiej jako placówka naukowa, realizująca i współrealizująca projekty badawcze, prowadząca działalność popularyzatorsko-edukacyjną i chroniąca elementy dziedzictwa kulturowego, obecne w przestrzeni miejskiej.

Drugi obiekt wchodzący skład Muzeum to dział Galerii Sztuki Współczesnej „Elektrownia”, zajmujący się sztuką najnowszą oraz pokrewnymi jej dziedzinami.

Rok 2021 był szczególnym okresem dla wszystkich placówek kulturalnych w Polsce. Pandemia wymusiła czasowe zamknięcie Muzeum i ograniczenie jego działalności. Miało to widoczne konsekwencje, ograniczając frekwencje i ilość organizowanych imprez. Poniżej zaprezentowano zestawienie wybranych imprez ,pozwalające na ukazanie różnorodności oferty „Saturna”.

Tabela 1. Oferta programowa Muzeum „Saturn” w Czeladzi w 2021 roku.

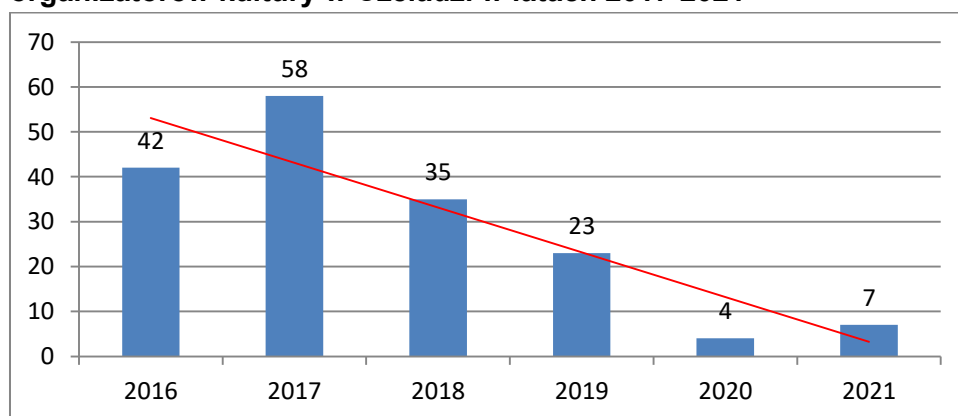
Typ wydarzenia	Tematyka
Wystawy	<i>„Bolszewika bij! Czeladzianie wobec wojny z Rosją sowiecką”, „Obraz Czeladzi ulicami malowany”, „Iglą i nicią .Klasyki malarstwa w interpretacji Elżbiety Pięty”, „Sztuka starych mistrzów – wystawa grafiki od renesansu po klasycyzm”.</i>
Prelekcje, promocje książek	„Staropolskie polowania na czarownice”, „Generał Haller i jego żołnierze”
Imprezy okazjonalne	Noc Muzeów, Piknik Historyczny: „Średniowieczne spotkanie na czeladzkim trakcie”, Wspólne Muzykowanie, Muzyczne Piątki-cykliczne koncerty.
Lekcje Muzealne	Wybór lekcji tematycznych, adresowanych do dzieci i młodzieży na każdym szczeblu edukacji
Muzealny Klub Juniora	W każdą drugą niedzielę miesiąca prowadzone są zajęcia warsztatowe z zakresu sztuki ,etnografii czy historii adresowane do dzieci szkolnych
Muzealna Akademia Seniora	Wykłady, oprowadzania kuratorskie, warsztaty dla czeladzkich seniorów, prowadzone przez merytoryczną kadrę Muzeum
Konkurs wiedzy o Czeladzi	Konkurs dla klas VII szkół podstawowych wszystkich czeladzkich szkół podstawowych

Źródło: Sprawozdanie Muzeum Saturn za rok 2021.

Zgodnie z zapisami statutowymi Muzeum Saturn intensywnie promuje swoją działalność wystawienniczą, edukacyjną i badawczą, współpracując z wieloma placówkami muzealnymi, aranżacjami i stowarzyszeniami na terenie całego kraju.

Partnerstwo i współpraca między instytucjami kultury nie cieszy się dużym poważaniem, jeśli za miarę przyjąć raportowane co roku wartości wskaźnika Liczba wydarzeń, w wyniku współpracy co najmniej dwóch różnych organizatorów kultury. Od trzech lat bowiem ten wskaźnik pikuje w dół – z poziomu 58 w 2017r do 7 w 2021r. (a nawet 4 w 2020r.). W Raporcie z ewaluacji śródkresowej odnajdujemy następujące wyjaśnienie: (...) W przypadku współpracy ponadlokalnej - jak wskazują eksperci instytucjonalni - nie bez znaczenia jest zapewne swoiste wybicie się na niepodległość (posiadanie własnych możliwości, np. opisywana powyżej Kopalnia Kultury). Na niski poziom kooperacji na poziomie lokalnym coraz większy wpływ ma (i jak należy oczekiwać, będzie mieć również w przyszłości) swoista specjalizacja placówek w obrębie miasta. Oczekiwanie wyrażone w tej dziedzinie w Strategii nie uwzględniło powyższych zmian, jakie zaszły w Czeladzi w obszarze kultury (...).

Wykres 56. Liczba wydarzeń, w wyniku współpracy co najmniej dwóch różnych organizatorów kultury w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Pomimo sukcesów w zwiększaniu dostępu do kultury, należy odnotować występujące nierówności w tym dostępie. Powodem jest zarówno materialne ubóstwo – potencjalnych odbiorców z niektórych grup mieszkańców nie stać na uczestnictwo w odpłatnych wydarzeniach kulturalnych, jak i ubóstwo mentalne – nie odczuwają potrzeby uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych (z różnych powodów, np. brak odpowiedniej edukacji, czy brak nawyków). W analizowanym okresie nie stosowano instrumentów wsparcia socjalnego służącego pełniejszemu uczestnictwu w kulturze (np. bonu na kulturę).

W pewnym minimalnym stopniu niwelują ten deficyt dostępu do kultury ogólnodostępne wydarzenia plenerowe. Ogólna liczba imprez plenerowych w Czeladzi w ciągu pierwszych 4 lat obowiązywania Strategii wyniosła 145, z tego 59 w 2019r.

2.5 Obszar: zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością

Zdrowie

Starzenie się populacji mieszkańców miasta Czeladź powoduje, że kwestia dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych staje się coraz bardziej kluczową kwestią. Jednocześnie wpływ gminy na tę dziedzinę życia mieszkańców jest ograniczony z powodu ustawowego podziału kompetencji w tym zakresie. Gmina nie prowadzi placówek ochrony zdrowia i nie kontroluje sposobu ich działania. Zanim przejdziemy do kwestii, które jak najbardziej są w gestii gminy, odnotujmy 2 wskaźniki, które świadczą, że dostęp mieszkańców do świadczeń zdrowotnych wzrósł. Interpretując te dane warto jednak pamiętać o braku rejonizacji oraz renty geograficznej, z której mogą korzystać mieszkańcy miasta. Umieszczenie Czeladzi w aglomeracji katowickiej zwiększa możliwość poszukiwania wsparcia medycznego poza granicami miasta. Nie dysponujemy danymi, które pozwalałyby ocenić jak często mieszkańcy Czeladzi korzystają z placówek ochrony zdrowia w sąsiednich (dużych) miastach.

Na terenie Czeladzi świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej i specjalistycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej prowadzi dziewięć podmiotów, co eksperci określają jako wystarczającą liczbę.

Szpital w Czeladzi wchodzi w skład Powiatowego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej. Na terenie szpitala znajdują się następujące oddziały: chorób wewnętrznych, rehabilitacji, urazowo-ortopedyczny, udarowy, neurologiczny, dla nerwowo i psychicznie chorych, dzienny psychiatryczny, dziecięcy, dział anestezjologii, zakład pielęgnacyjny, opieki paliatywnej, zakład anatomopatologii. Ponadto działa tam Przychodnia Specjalistyczna z poradniami: kardiologiczną, diabetologiczną, chirurgiczną, neurologiczną i chorób tarczycy. W ostatnim okresie szpital przeszedł generalny remont – w infrastrukturę i zakup sprzętu zainwestowano 60 mln złotych. Przeprowadzono termoizolację budynku, wyremontowano i powiększono oddziały anestezjologii, intensywnej terapii. Remontowi poddano także inne oddziały, co zwiększa standard oferowanych usług.

Pomimo starań władz różnych szczebli dostępność do placówek ochrony zdrowia jest niewystarczająca. Składa się na to co najmniej kilka przyczyn:

- Demograficzne, starzenie się społeczeństwa, wzrost prognozowanej długości życia, ujemny przyrost naturalny.
- Zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne, rehabilitacyjne, sanatoryjne, opieki długoterminowej.
- Niedobór kadr medycznych.
- Niedostateczna świadomość społeczna w zakresie profilaktyki.
- Zmiana modelu rodziny i rozpad więzi społecznych.
- Brak spójnej, całościowej koncepcji ochrony zdrowia i szeroko zakrojonych działań profilaktycznych.

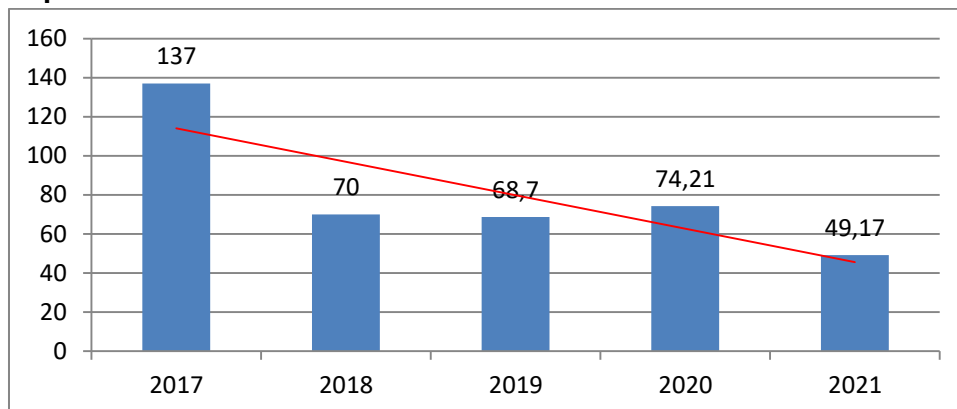
Pierwszy wspomnianych wskaźników to: średni czas oczekiwania na świadczenia medyczne w leczeniu szpitalnym, ambulatoryjnej opiece specjalistycznej, rehabilitacji, opiece długoterminowej, psychiatrii na koniec roku kalendarzowego. O ile jeszcze w 2017³ r.

---

³ System monitoringu raportuje również dane dla 2016, ale pokazują one wartości, które nie wydają się prawdopodobne i w pełni rzetelne i porównywalne z danymi z innych lat, dlatego pomijamy je.

wskaźnik ten raportowano na poziomie 137 dni, to w kolejnych latach ustabilizował się na poziomie zbliżonym do 70 dni, z tendencją spadkową, a w rekordowym 2021r. spadł poniżej 50 dni. Należy docenić ten wynik.

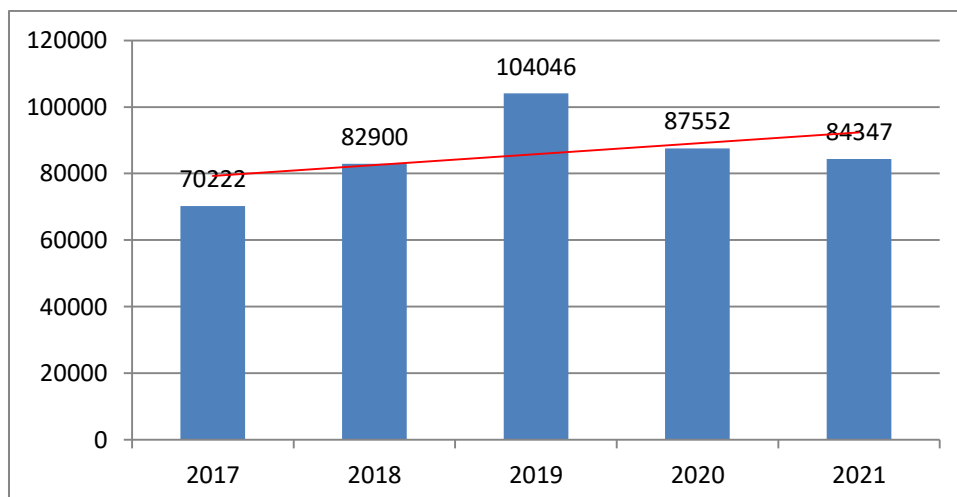
Wykres 57. Średni czas oczekiwania we wszystkich komórkach (poradnie i oddziały) Szpitala w Czeladzi w latach 2017-2021.

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

W kolejnych latach okresu przed pandemicznego dynamicznie wzrastała liczba pacjentów we wszystkich zakresach świadczeń. Za te wzrosty w największym stopniu odpowiadał wzrastający udział osób starszych w populacji mieszkańców miasta. Należy spodziewać się, że presja na placówki ochrony zdrowia się przed wiele najbliższych lat będzie wzrastać.

Wykres 58. Liczba pacjentów we wszystkich zakresach świadczeń w latach 2017-2021 w czeladzkich placówkach oferujących usługi z pakietu usług medycznych.

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Aktywność gminy (i podmiotów współpracujących i działających na jej rzecz) w obszarze ochrony zdrowia w analizowanym okresie koncentrowała się na działaniach zwiększających świadomość w zakresie stanu zdrowia (zgodnie z brzmieniem celu szczegółowego C2 dla obszaru Zdrowie, seniorzy, osoby z niepełnosprawnością). Zgodnie raportowanymi w ramach systemu monitoringu danymi, w Czeladzi podejmowano liczne akcje promujące zdrowia. W tej dziedzinie odnotowano istotny wzrost aktywności, od 5 akcji w 2016r. do 70 w 2019. Odnotowano dosyć oczywisty spadek w 2020r. (do 55 akcji), by powrócić do poziomu sprzed pandemii w kolejnym roku.

Liczba eventów dla różnych grup mieszkańców z tego zakresu nie zachowała już tak wyrazistego trendu wzrostowego. Odnotowano duże zróżnicowanie pomiędzy latami. O ile za 2017 zaraportowano w systemie monitoringu 2 zdarzenia, w kolejnym 2018, było ich aż 36 i był to najwyższy wynik w całym okresie obowiązywania Strategii. Następnie mamy spadek w dwóch kolejnych latach i powrót do poziomu 14 spotkań, eventów dla różnych grup mieszkańców w 2021r.

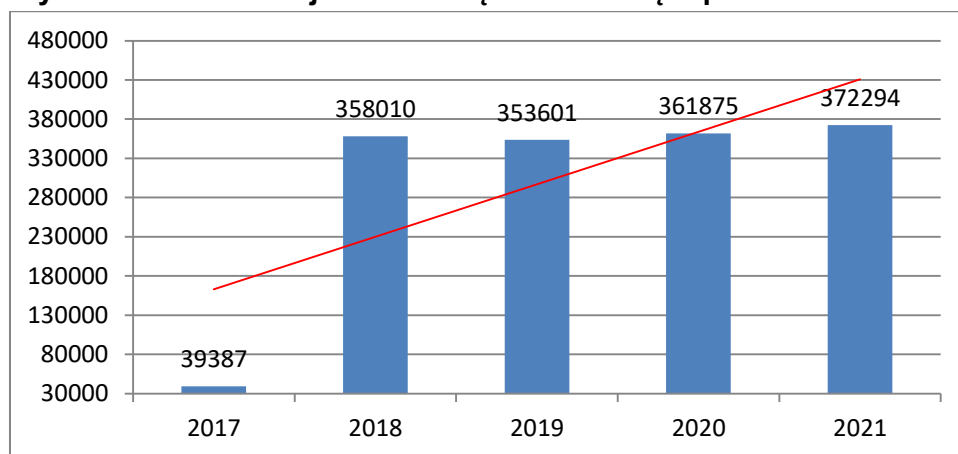
Również wskaźniki, które miały informować o skali szeroko zakrojonych działań na rzecz kreowania „zdrowego stylu życia” cechują się podobną niespójnością i niesatysfakcjonującym rozgraniczeniem pojęć. Liczba inicjatyw z zakresu edukacji prozdrowotnej wydaje się nieco zawyżona z uwagi na wliczanie powtarzających się spotkań/prelekcji/dyżurów w ramach tej samej inicjatywy. Podobnie mamy zaskakująco dużo wydarzeń promujących zdrowy tryb życia (po ponad 150 w 2016 i 2017 oraz ponad 80 w latach 2018 i 2019). Następnie spadek do 65 w 2020 roku i ponowny wzrost, tym razem dwukrotny, w roku kolejnym (do 122 wydarzeń). W rzeczywistości aktywność w tej dziedzinie nie różniła się aż tak bardzo jak dokumentujące ją wskaźniki. Ekspertsi instytucjonalni dopiero po zestawieniu wyników z kolejnych lat odkrywali występujące różnice.

Pomimo tych trudności, przegląd podejmowanych działań w obszarze świadomości zdrowotnej mieszkańców pozwala jednoznacznie stwierdzić, że podejmowane działania poprzez swoją różnorodność (odnoszącą się do treści działań oraz do grup docelowych odbiorców) jest wystarczająca dla osiągnięcia założonego w tej dziedzinie celu. Podejmowane działania w obszarze świadomości i zdrowego stylu życia nie mają charakteru symbolicznego, są realne i oddziałujące na różne grupy mieszkańców, ale skali tego oddziaływania nie znamy. Również dlatego, że są bardziej rozproszone, niż inne działania opisane w niniejszym raporcie.

Na dostępność do usług medycznych i świadomość związaną z realnymi możliwościami uzyskania pomocy ma wpływ dostęp do informacji. Nie udało się ustalić stopnia zaspokojenia potrzeb mieszkańców Czeladzi w tym zakresie. Wynika to nie tylko z rozproszenia tych informacji pomiędzy różne źródła, ale również z globalnego, ponadlokalnego charakteru tych informacji. Gmina w niewielkim stopniu dostarcza informacji o systemie ochrony zdrowia. Informacja lokalna jest dostępna raczej w podmiotach świadczących poszczególne usługi. Zainteresowani kontaktują się bezpośrednio z placówkami ochrony zdrowia (poradniami, szpitalem), telefonicznie, osobiście lub via internet. To ostatnie medium jest ważnym zyskującym na znaczeniu źródłem informacji również dla mieszkańców Czeladzi. Świadczy o tym dynamika liczby odsłon strony internetowej szpitala. O ile jeszcze w 2016 roku zaraportowano śladowe zainteresowanie tym źródłem informacji, to w kolejnym roku

(2017) odnotowano ponad 39 tys. odsłon. W kolejnych latach liczba ta wzrosła wielokrotnie, by osiągnąć pułap ponad 372 tys. odsłon w 2019r.

Wykres 59. Liczba wejść na stronę internetową szpitala w Czeladzi w latach 2017-2021

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Warto na koniec opisu problematyki ochrony zdrowia wynikającej z realizacji strategii wspomnieć o realizacji celu szczegółowego „Pomoc w doposażeniu placówek ochrony zdrowia”. Wbrew oczekiwaniu, że wartość pozyskiwanych środków na zakup sprzętu i na doposażenie placówek będzie sukcesywnie z roku na rok wzrastać, to nie miało to miejsca. Nie oznacza to cel nie był realizowany. Jednak zamiast rozłożonego w czasie, długotrwałego procesu, mieliśmy do czynienia z „gwałtownymi” jednorazowymi wzrostami oraz zaskakującymi 2 latami (2016 i 2019) kiedy wykazano wartości zerowe. W pandemicznym 2020 roku i kolejnym, wartość środków wydanych na doposażenia placówek powróciła do poziomu ponad 300 tysięcy zł. Środki te, choć dla gminy znaczące, stanowiły tylko niewielką część wszystkich z ponad 11,5 mln zł pozyskanych w tym okresie przez szpital środki na zakup sprzętu.

Seniorzy

Stworzenie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych

Na świecie od 1995 roku co miesiąc przybywa milion osób, które kończą 60 lat. Według prognoz Polska (wraz ze Słowacją) będzie w 2060 roku najstarszym krajem Europy. Wraz z seniorami starzeją się wspólnoty lokalne. Znacząca część samorządów dostrzegając ten problem, wpisuje politykę senioralną w obręb tworzonej przez siebie lokalnej polityki społecznej. Starzenie będąc naturalnym procesem, nie powinno się jawić jako problem. Problemem jest tutaj raczej sposób organizacji życia zbiorowego i instytucji działających w jego obrębie. Starość zbyt często bywa generalizowana jako jednorodny proces, podczas gdy przebiega on przecież w jednostkowym i zindywidualizowanym tempie. Obecnie w wiek podeszły weszło pokolenie wyżu demograficznego, lepiej wykształcone od swoich antenatów, o innym stylu życia, oczekiwaniach i wyższej świadomości praw obywatelskich, co rodzi potrzebę podejmowania wielorakich działań i inicjatyw adresowanych do tej zróżnicowanej grupy.

Pomyślnie starzenie jest zależne od kilku wymiarów: biofizycznego i psychoemocjonalnego, mających charakter jednostkowy oraz społecznego i środowiskowego, szczególnie istotnych w kontekście działań podejmowanych przez samorządy lokalne. Inicjatywy

adresowane do seniorów powinny silnie akcentować profilaktykę wyprzedzającą zdarzenia, co wymusza z kolei dogłębną analizę zasobów, zgromadzenie katalogu oferowanych usług i ofert oraz wybór podmiotów mogących podjąć się ich realizacji.

Działania adresowane do seniorów powinny zmierzać do :

- Utrzymania i/ lub poprawy ich statusu społecznego,
- Utrzymania i/lub poprawy warunków życiowych,
- Utrzymania i /lub poprawy udziału w kulturze i życiu społecznym,
- Zwiększania możliwości prowadzenia aktywnego i niezależnego życia.

Przygotowując kompleksowe programy wsparcia należy uwzględnić potrzeby wśród seniorów z „grup ryzyka” do których należą :

- Sędziwi starcy (po 85 roku życia),
- Samotni ludzie starzy,
- Starsze kobiety (zwłaszcza panny i wdowy),
- Ludzie starzy zamieszkujący placówki opiekuńcze,
- Osoby bezdzietne,
- Ludzie w podeszłym wieku poważnie chorujący lub niepełnosprawni,
- Utrzymujący się z minimalnych świadczeń pomocy społecznej lub niskich dochodów,
- Starsze małżeństwa z chorującym lub niepełnosprawnym małżonkiem.

Osobom tym grozi marginalizacja, izolacja, niemożność przezwyciężenia bariery dostępności do wielu usług a także proces dyskryminacji ze względu na wiek (ageizm). Istotnym elementem pomocy mogą być tutaj sieci wsparcia, rozumiane jako produkt dobrych relacji społecznych. Sieci wsparcia polskich seniorów cechuje koncentryczność – w centrum zazwyczaj znajduje się rodzina. To od niej w pierwszej kolejności oczekuje się pomocy. Zapotrzebowanie na wsparcie jest w dużej mierze uwarunkowane wiekiem i sprawnością. Swoisty kapitał społeczny stanowi sąsiedztwo, „dziedziczone po wcześniejszych etapach życia”. Intensywność, chęć i potrzeba wzajemnego wsparcia zależna jest w dużym stopniu od wcześniejszych więzi, typu środowiska, rodzajów skupisk, czy lokalnego etosu (zawód, branża, pochodzenie).

W ramach sąsiedztwa świadczeniowego można uzyskać różnorodne formy wsparcia: posiłki, nawiązanie kontaktu z instytucją pomocową i placówkami ochrony zdrowia, pomoc w realizacji opłat, czy wykonaniu drobnych naprawach. W ramach sąsiedztwa towarzysko – przyjacielskiego realizowane jest wsparcie emocjonalne, opierające się zazwyczaj na regularnych kontaktach. Potrzeba integracji może być realizowana w lokalnych, usytuowanych w bezpośredniej bliskości Klubach Seniora. Taka infrastruktura znacząco wspiera poziom integracji środowiska. Dla utrzymania dobrostanu seniorów kluczowe jest rozwijanie relacji społecznych w tym zwłaszcza animowanie relacji sąsiedzkich. Sąsiedztwo obok rodziny i bliskich przyjaciół tworzy potencjał zaistnienia silnej więzi społecznej, przekładającej się na jakość życia szczególnie osób najstarszych, należących do „grupy ryzyka”. Często nie mają oni kontaktów w grupie rówieśniczej i nie utrzymują kontaktów z młodszą/dalszą częścią rodziny.

Ważną rolę do odegrania w animacji lub wsparciu relacji sąsiedzkich mogą mieć organizacje pozarządowe lub pracownicy socjalni posiadający wiedzę o sytuacji seniorów w danej lokalizacji.

Działania podejmowane na rzecz seniorów powinny uwzględniać warunki lokalne, a dobre praktyki zaobserwowane w innych społecznościach lub na użytek innych grup nie mogą być powielane mechanicznie.

Zgodnie z koncepcją Światowej Organizacji Zdrowia aktywne starzenie oznacza „proces optymalizacji szans związanych ze zdrowiem, uczestnictwem i bezpieczeństwem, mający na celu poprawę jakości życia ludzi starszych” Podejmowanie inicjatyw wspierających i wzmacniających potencjał osób starszych oraz promowanie ich aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym rozpatrywane być powinno w kontekście jakości życia. Rolą podmiotów publicznych jest tworzenie warunków dla tych działań.

Analiza SWOT opracowana w trakcie warsztatów partycypacyjnych zrealizowanych na etapie przygotowania strategii, nie różni się zasadniczo od tej, którą opracowano 7 lat później, we wrześniu 2022r. Do mocnych stron ponownie zaliczono: znajomość skali zjawiska w mieście, wiedzę na temat organizacji wspierających osoby starsze, działania Urzędu Miasta i MOPS rzecz seniorów, Kluby Seniora i Uniwersytet III wieku. Do słabych: brak wszechstronnej diagnozy potrzeb osób starszych (to tylko pozorna sprzeczność z mocną stroną: znajomość skali zjawiska w mieście), niewystarczający poziom konsultacji przy tworzeniu oferty dla seniorów, brak kompleksowej oferty wsparcia, niewystarczający poziom usług medycznych i pielęgnacyjnych, apatia znacznej części środowiska. Wśród szans wymieniono: pozyskanie środków na działania adresowane do osób starszych, wzrost świadomości społecznej w tym obszarze, wzrost aktywności społecznej seniorów. Nowością w tej części analizy jest rozszerzenie listy szans o dzienny dom pomocy społecznej dla seniorów. Powstanie takiej instytucji było oczekiwane od dawna i na warsztatach wielokrotnie podkreślano tę potrzebę w Czeladzi. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku mocnych i słabych stron, również lista zagrożeń nie zmieniła się i nadal, na zakończenie okresu realizacji Strategii, obejmuje: brak środków finansowych na pomoc dla seniorów, niedostosowane normy prawa i niekorzystną demografię.

Najistotniejsze wydaje się podejście do problemu instytucji lokalnych – mają one świadomość wagi zagadnień i nie pozostają bezczynne, inicjując szereg przedsięwzięć. Nie czynią tego samodzielnie, budując partnerstwa z lokalnymi podmiotami działającymi w tym obszarze i współpracując z coraz liczniejszymi seniorami liderami. Niewystarczająca diagnoza problemów środowiska i braki w ofercie dla seniorów to zagadnienia wymagające przyjęcia realistycznych rozwiązań i stałego procesu monitoringu sytuacji. Należy mieć na względzie iż wiele kwestii prawnych, organizacyjnych i finansowych związanych z polityką senioralną przekracza możliwości władz miejskich lub nie leży w ich gestii.

Tabela 2. Edukacja o starości w Czeladzi w latach 2016-2019

WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba programów informacyjnych do seniorów i ich otoczenia	0	0	0	3	2	5
Liczba programów społ. na rzecz solidarności międzypokoleniowej	1	3	3	3	2	8
Liczba seniorów uczestniczących w budowaniu oferty dla swojego środowiska	20	270	268	480	28	35

Źródło: Sprawozdania z realizacji Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladź za lata 2016-2021

Dopiero od niedawna pojawiły się w Czeladzi programy informacyjne adresowane do środowiska seniorów. Jednym z istotnych deficytów związanych z tą grupą wiekową jest deficyt informacyjny. W świecie współczesnym, w dobie informatyzacji niezbędne jest dostarczanie aktualności o usługach i ułatwieniach dostępnych dla osób w podeszłym wieku oraz możliwościach korzystania z nich. Wiedza popularyzująca odpowiedzi na problemy i potrzeby środowiska, adresowana do seniorów, ich rodzin a także otoczenia społecznego powinna być przekazywana wszelkimi możliwymi lokalnie kanałami. Niestety jeszcze znacząca część seniorów jest wykluczona cyfrowo. Warto rozważyć zróżnicowanie kanałów informacyjnych i zbudowanie efektywnej kampanii promującej „modę” na wiedzę o problematyce senioralnej.

Znacząco wzrasta realizowana w Czeladzi liczba programów społecznych na rzecz solidarności międzypokoleniowej, zwiększa się też z roku na rok stopień partycypacji seniorów w budowaniu oferty dla swojego środowiska.

Na postrzeganie starości wpływają zmiany kulturowe, społeczne i ekonomiczne. Stereotyp człowieka starego, przedstawianego go jako „innego” jeszcze do niedawna niepodzielnie funkcjonował w mediach – „*niezamierzalny, zniedołężniały, znajdujący się w złej sytuacji zdrowotnej i bytowej, wymagający stałej opieki i pielęgnacji*”. Ten typ narracji przyczynia się do generowania napięć międzypokoleniowych, obciążając seniorów odpowiedzialnością za sytuację na rynku pracy (blokowanie stanowisk), czy zły stan budżetu państwa spowodowany zagrożeniem systemu emerytalnego i wzrostem wydatków na leczenie i opiekę. Obszary relacji międzypokoleniowych można poprawić zmieniając sposób myślenia i postrzegania starości. Trzeba uwrażliwić obywateli, by społeczność lokalna traktowała tę część populacji jako równoprawnych obywateli.

Tabela 3. Aktywizacja osób starszych w Czeladzi w latach 2016-2021

WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba seniorów uczestniczących w budowaniu oferty dla swojego środowiska	280	530	457	1095	640	328
Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych	1802	2582	5127	5079	2733	3769
Liczba lokali-miejsc integracji środowiskowej seniorów	5	10	7	6	9	3

Źródło: Sprawozdania z realizacji Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Czeladź za lata 2016-2021

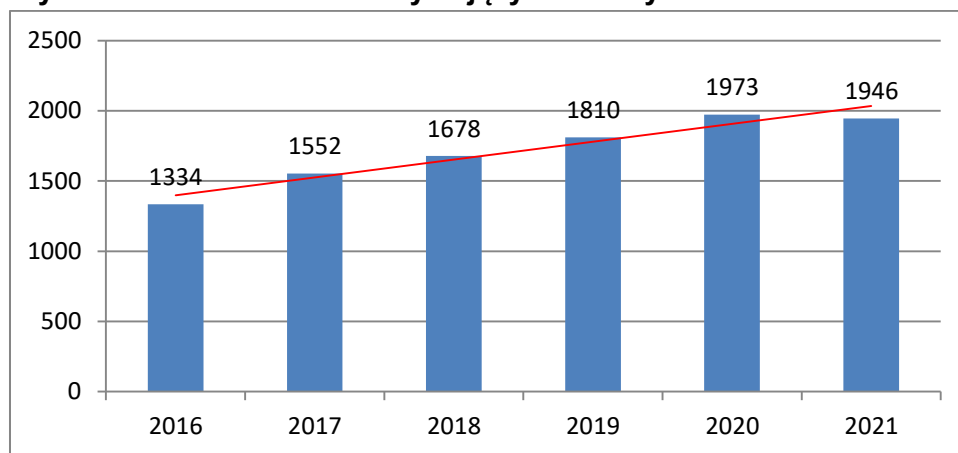
Liczba seniorów czeladzkich aktywnie angażujących się w pracę na rzecz swojego środowiska w różnych obszarach wzrosła w latach przed pandemicznych wzrosła czterokrotnie, by potem gwałtownie spaść. Mimo spadków znaczący jest wzrost uczestnictwa w zajęciach sportowo-rekreacyjnych. Propagowanie zdrowego stylu życia, aktywności na świeżym powietrzu było już udziałem ponad pięciotysięcznej grupy seniorów w rekordowym 2018 roku i kolejnym. Chociaż jest widoczny, to należy zwrócić uwagę na fakt, że wartość z ostatniego poddanego analizie roku (2021) jest i tak dwukrotnie większa, niż w roku bazowym 2016.

Warto zwrócić uwagę na potencjał tkwiący w tym środowisku. Badania jakości życia w mieście realizowane w ostatnich latach dowodzą, że starsi mieszkańcy są bardzo

związani z Czeladzią, doceniają jej walory infrastrukturalne, architektoniczne, przyrodnicze, rodzaj i poziom relacji społecznych a także działania inicjowane przez instytucje samorządowe. Odwołanie się do „lokalnego patriotyzmu” może być spoiwem dalszych działań międzypokoleniowych, środowiskowych i budowania kolejnych poziomów kapitału społecznego. W rozmowach z ekspertami instytucjonalnymi i bezpośrednio z aktywnymi seniorami, wyraźnie widać, jak rozwój infrastruktury w mieście znajduje uznanie tej grupy mieszkańców.

Sukcesywnie wrasta liczba osób korzystających z karty seniora. Na koniec 2021 roku liczba wydanych kart zbliżała się do 2 tysięcy.

Wykres 60. Liczba osób korzystających z karty seniora w Czeladzi w latach 2016-2021

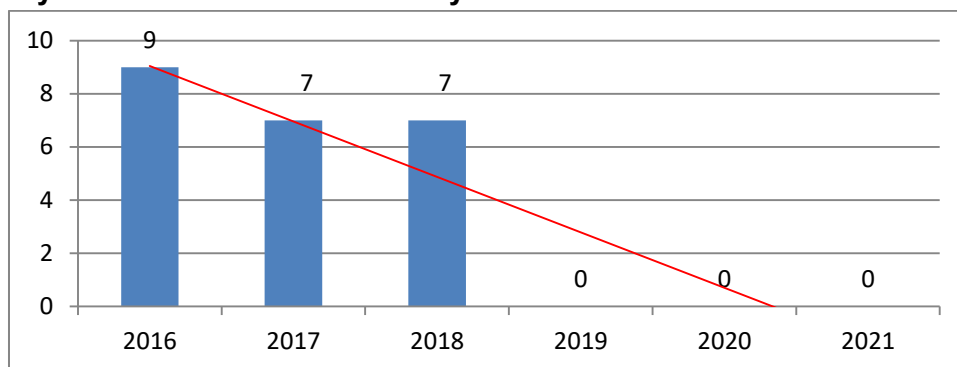

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Pomimo dużej liczebności środowiska seniorskiego i aktywności w jednych dziedzinach, w innych niekoniecznie się ona manifestuje. Nie cieszy się popularnością wolontariat wśród seniorów. Statystyki zdają się rejestrować kompletny zanik aktywności w tej dziedzinie. Ostatnie 3 lata system monitoringu wskazywał wartości zerowe zarówno wskaźnika Liczba wolontariuszy seniorów, jak i wskaźnika Liczba godzin pracy wolontarystycznej seniorów. Niestety, może to zwiastować również brak liderów i aktywistów, którzy będą w przyszłości podejmować wolontarystyczny wysiłek, żeby animować swoje środowisko. To jest tak mała populacja, że osoby „budujące” swoją aktywnością te wskaźniki w pierwszych latach realizacji Strategii są powszechnie znane i wiadomo, że niektóre z nich ograniczyły swoją aktywność z powodu stanu zdrowia, braku sił.

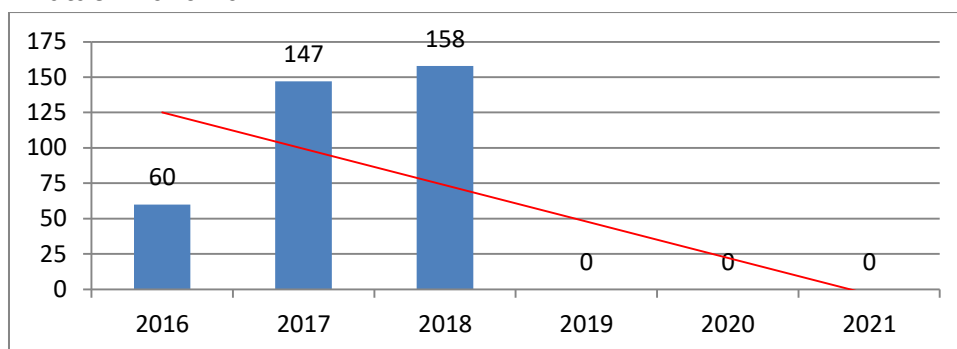
Z drugiej strony, wyżej wymienione wskaźniki nie odzwierciedlają całej aktywności seniorów. Wystarczy wspomnieć tutaj popularność, jaką cieszy się Uniwersytet III wieku. Wydaje się, że jest sporo aktywności nierejestrowanej/ewidencjonowanej. Mimo to, zjawisko wymaga monitorowania w kolejnych latach i być może kolejnych wysiłków różnych interesariuszy miejskich, by zachęcić inne osoby z grona seniorów, żeby działały na rzecz swojego środowiska. To rozwiązanie nieporównanie lepsze, niż model, którym seniorzy są wyłącznie konsumentami usług świadczonych przez profesjonalnych dostawców.

Wykres 61. Liczba wolontariuszy seniorów w Czeladzi w latach 2016-2021

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Wykres 62 Liczba godzin pracy wolontarystycznej seniorów Czeladzi w latach 2016-2021

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Osoby z niepełnosprawnościami

Struktura wiekowa zbiorowości osób z niepełnosprawnościami znacząco odbiega od struktury dla całej populacji. Występuje silna zależność pomiędzy zwiększaniem się przedziałów wieku a wzrostem udziału osób z niepełnosprawnością. Obydwa podobszary (senioralny i niepełnosprawni) są ze sobą silnie powiązane i częściowo się pokrywają.

Jednym z celów Strategii jest tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnością. Na przestrzeni ostatnich lat rozpoczął się proces zmiany związany z polityką wobec osób z niepełnosprawnością. Jej pierwszy element to przejście z równości formalnej, zadeklarowanej prawnie do równości faktycznej. Prawo musi uwzględniać różnice, które istnieją między obywatelami, w tym również grupami osób z niepełnosprawnością. Druga kwestia to przejście od jednorodności do różnorodności. Osoby z niepełnosprawnościami nie stanowią jednej kategorii. Każda dysfunkcja wymaga innego podejścia i poszukiwania indywidualnych rozwiązań w usuwaniu barier. Kolejną kwestią jest „przejście od opieki do pomocy i wsparcia”. Ta zmiana powinna wyrażać się praktyką, by osoby z niepełnosprawnościami mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym. Nie zastępujemy ich w procesie nie wykluczamy ich; jest to jedyna droga do emancypacji osób niepełnosprawnych.

Pojawiły się w ostatnim czasie korzystne trendy: obniżenie wskaźnika częstości występowania niepełnosprawności, tendencja spadkowa liczby osób z niepełnosprawnościami, pojawienie się przepisów prawnych stymulujących tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, wzrost poziomu wykształcenia w tej grupie. Nadal jednak niekorzystna jest struktura wykształcenia, wskaźnik zatrudnienia, a także wskaźnik dotyczący liczby i wartości usług opiekuńczych.

Tabela 4. Inicjowanie działań usprawniających i włączających osoby z niepełnosprawnością z Czeladzi do społeczności lokalnej w latach 2016-2019

WSKAŹNIK REALIZACJI CELU	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych	4	10	8	9	9	15
Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia	27	34	109	65	48	47
Liczba wolontariuszy działających na rzecz osób niepełnosprawnych	40	52	10	10	0	0
Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin	141	265	167	212	153	148

Źródło: na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

Liczba organizacji działających na rzecz tego środowiska jest w ostatnich latach stabilna i zróżnicowana, ze znaczącym udziałem doświadczonych organizacji pozarządowych specjalizującym się we wsparciu różnych grup osób z niepełnosprawnościami. Ilość środowiskowych form wsparcia i udział w nich jest zależny od realizowanych projektów i przyznaných funduszy, nie zawsze korespondując z potrzebami środowiska. Znacząco spadła liczba wolontariuszy wspierających niepełnosprawnych.

Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych stworzył warunki do rehabilitacji społecznej, zawodowej i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu. Wśród podjętych działań znalazły się m.in. :

- turnusy rehabilitacyjne polepszające sytuację zdrowotną osób z niepełnosprawnościami;
- likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych;
- zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.
- Niepełnosprawni uczestniczą w projektach współfinansowanych przez UE, gdzie otrzymują wsparcie w zakresie :

- indywidualnego i grupowego doradztwa zawodowego,
- treningu umiejętności i kompetencji społecznych,
- indywidualnego poradnictwa psychologicznego,
- kursów i szkoleń zawodowych.

Lokalne Instytucje rynku pracy, pomocy i integracji społecznej podejmują współpracę w tworzeniu systemu wsparcia osób niepełnosprawnych. Zastanawia brak regularnych kontaktów z pracodawcami. W ciągu ostatnich trzech lat (2017-2021) żaden z pracodawców nie został poinformowany o korzyściach wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych (a w każdym razie nie zaraportowano tego w systemie monitoringu wdrażania Strategii). Dziwi to tym bardziej, iż ostatnie dwa lata to „rynek pracownika” charakteryzujący się znaczącym wzrostem popytu, co stwarzałoby szansę zatrudnienia dla osób z tej grupy.

2.6 Obszar: jakość życia

W analizie SWOT obszaru jakość życia, która powstała w czasie warsztatów partycypacyjnych, nastąpiły relatywnie małe zmiany w stosunku do tej, którą przeprowadzili uczestnicy poprzednich warsztatów w 2015 roku. Nadal jako silne strony wskazywane są: położenie miasta, korzystna lokacja osiedli mieszkaniowych oraz terenów zielonych, dobre rozmieszczenie przestrzenne placówek oświatowych, pełna inwentaryzacja lokali gminnych oraz zapewniony transport dzieci niepełnosprawnych do szkół. To czego nie było wcześniej, to rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna i kulturalna. Uczestnicy warsztatów widzą zmiany jakie w tej dziedzinie zaszły w ostatnich latach (choć niektóre przywoływane obiekty zaczęły swoją historię wcześniej, to rozwój rozkwit oferty przypada na czas wdrażania Strategii).

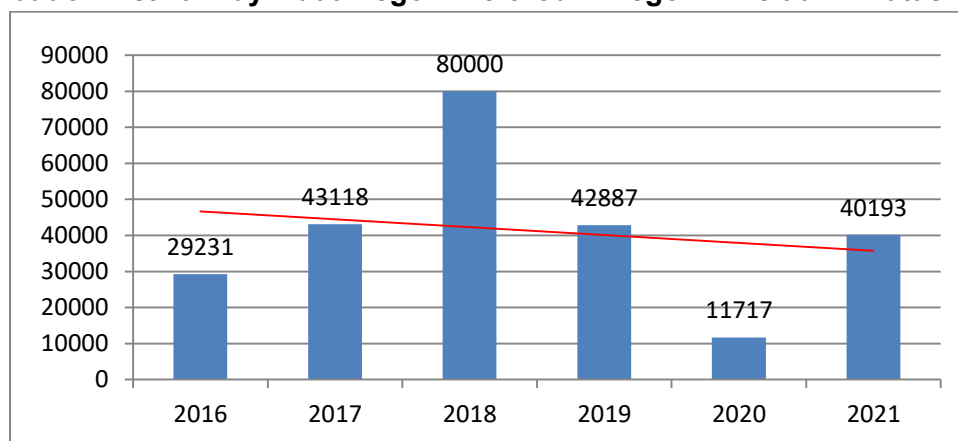
Ze słabych stron SWOT zniknęły: zbyt drogie działki budowlane, zbyt drogie media, brak parkingów, placów zabaw. Co również odzwierciedla rozwój infrastruktury w mieście w ostatnich latach. Autorzy oceny zauważają nie tylko rozwój twardej infrastruktury, ale też poprawę jakości i skuteczności usług publicznych. Poprawa w tej dziedzinie jest tak zauważalna, że ze słabych stron wyrzucono również zapisy o niskiej skuteczności realizacji usług publicznych, takich jak: oświetlenie, koszenie trawy, utrzymanie czystości. Pozostały inne słabe strony: małe dochody własne gminy, zdekapitalizowana infrastruktura mieszkaniowa, niezainwentaryzowane potrzeby dotyczących infrastruktury społecznej, brak danych na temat substancji mieszkaniowych innych niż gmina podmiotów (dot. standardu lokali), brak wystarczającej ilości mieszkań komunalnych w stosunku do potrzeb, w szczególności mieszkań socjalnych, brak inwestycji w zakresie budowy mieszkań, zbyt długi okres oczekiwania na najem mieszkań komunalnych, niski standard substancji mieszkaniowej będącej własnością gminy.

Główna konkluzja sprowadzała się to tego, że mieszkań jest za mało a te które są często mają niski standard. To ma się zmienić, dlatego uczestnicy warsztatów partycypacyjnych postrzegają jako szanse zapowiedziane ostatnio: perspektywy budownictwa mieszkaniowego, wynikające z dostępności terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Czeladź jest atrakcyjnym miejscem do mieszkania. Również dla osób, które decydują się na przeprowadzkę do tego miasta - osoby takie zmniejszają skalę depopulacji mieszkańców Czeladzi. Pomimo stosunkowo wysokiego wzrostu liczby nowych mieszkańców, całkowita

liczba mieszkańców stale się zmniejsza. To w dużej mierze inwestorzy z poza miasta odpowiadają za skalę inwestycji mieszkaniowych w Czeladzi. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez eksperta instytucjonalnego również gmina aktywnie zaangażuje się budowę mieszkań w budynkach wielorodzinnych.

Kluczem do skutecznej polityki mieszkaniowej w mieście jest posiadanie, przygotowanie i udostępnienie odpowiednio przygotowanych terenów pod budownictwo indywidualne i wielorodzinne. Miasto dobrze wykorzystało okres wdrażania strategii w tej dziedzinie. Rekordowy pod tym względem był rok 2018, kiedy zaraportowano przygotowanie i sprzedaż 80 tys. m² działek budowlanych.

Wykres 63. Powierzchnia działek przygotowanych/sprzedanych pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego w Czeladzi w latach 2016-2021 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z monitorowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z lat 2016-2021.

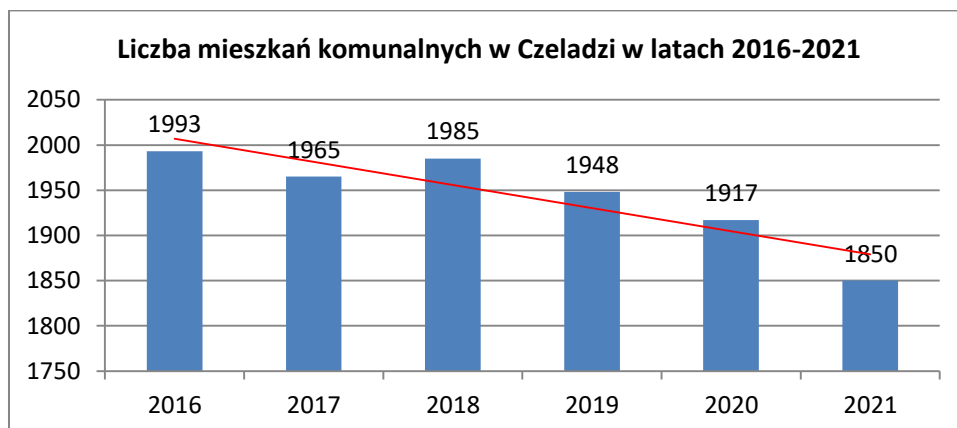
Aktywność miasta w dziedzinie mieszkalnictwa nie koncentrowała się wyłącznie na planowaniu nowych inwestycji. Należy odnotować fakt przekazania⁴ zarządzania miejskimi nieruchomościami do Czeladzkiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego (CTBS). Decyzja tak przyniosła szereg korzystnych zmian, np. zwiększenie sprawności w egzekwowaniu zaległych płatności do najemców. W analizowanym okresie zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych zmalały. O ile w 2016r. odnotowano zaległości u 1124 gminnych najemców, o tyle na koniec 2018r. wartość ta zmniejszyła się do 1067. Ważniejsze jednak, że drastycznie zmalała wartość zadłużenia, z ponad 6 mln zł w 2016 do 1,2 mln zł na koniec 2018r. W okresie 2016-2018 prowadzono 21 postępowań o eksmisję. W tym okresie odnotowano 7 orzeczonych i wykonanych eksmisji nierzetelnych najemców⁵.

W kolejnych latach objętych Strategią zasób mieszkań komunalnych sukcesywnie się zmniejszał. Wyjątek stanowi rok 2018 kiedy doszło do przejęcia (komunalizacja) już istniejących budynków z kilkudziesięcioma mieszkańcami. Głównym powodem zmniejszania się zasobów mieszkaniowych gminy był wykup przez lokatorów oraz wycofanie mieszkania z eksploatacji z powodu złego stanu technicznego. Poniższy wykres przedstawia dynamikę zmian w wielkości gminnego zasobu mieszkaniowego.

⁴ Od lipca 2017r.

⁵ Dane pochodzą z raportu z ewaluacji śródkresowej, w obecnym badaniu nie analizowano tego problemu.

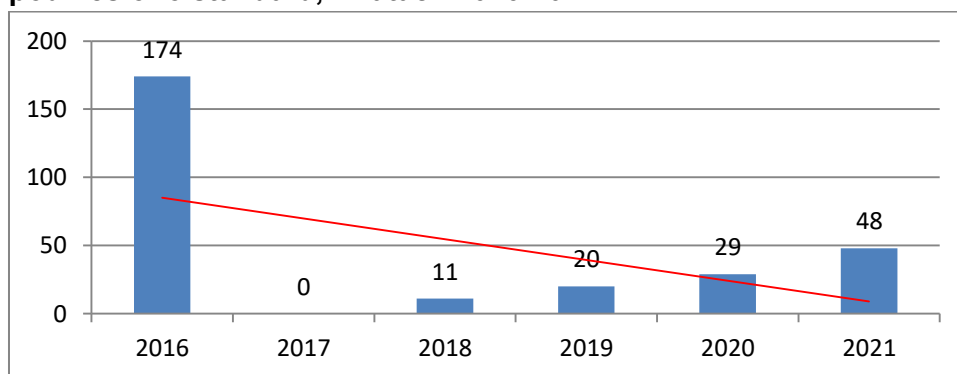
Wykres 64. Liczba mieszkań komunalnych należących do gminy Czeladź – dynamika zmian w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

Należy odnotować, że mieście prowadzone są liczne modernizacje, które skutkują podniesieniem standardu mieszkań, również z zasobu mieszkaniowego należącego do gminy. Rekordowy pod tym względem był rok 2016, kiedy to raportowano podniesienie standardu w 174 mieszkaniach. Potem nastąpił gwałtowny spadek i powolne zwiększanie wskaźnika do poziomu 48 mieszkań w zeszłym roku.

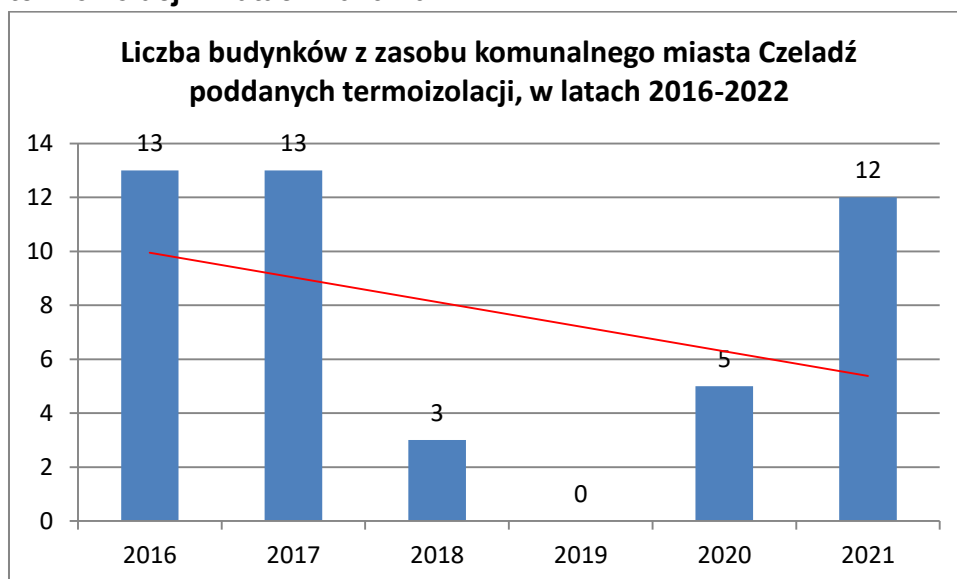
Wykres 65. Liczba lokali z zasobu komunalnego miasta Czeladź, w których podniesiono standard, w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

Ważnym aspektem modernizacji budynków mieszkalnych z zasobu komunalnego była ich termoizolacja. To działanie wpisujące nie tylko w jakość życia mieszkańców modernizowanych budynków, ale również wszystkich mieszkańców miasta. Zmniejszenie zużycia energii, a przede wszystkim zmiana źródła energii, przyczynia się do jakości powietrza, którym oddychają mieszkańcy miasta. W omawianym okresie łącznie 46 budynków poddano termoizolacji. Dynamika tego procesu w tym okresie nie miała charakteru liniowego.

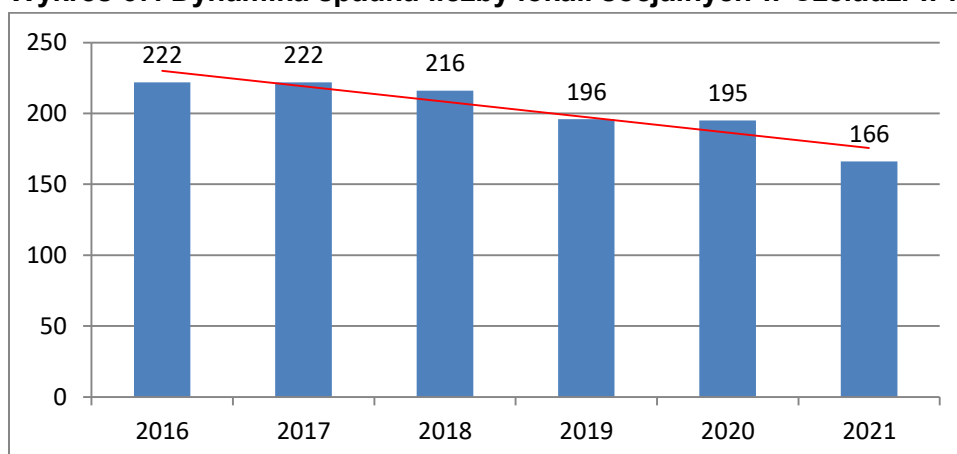
Wykres 66. Liczba budynków z zasobu komunalnego miasta Czeladź poddanych termoizolacji w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

Zgodnie z przewidywaniem wyrażonym w Strategii wzrasta zapotrzebowanie na mieszkania socjalne. W ciągu 15 lat poprzedzających przyjęcie Strategii liczba mieszkań socjalnych zachowywał tendencję rosnącą. W latach 2015-2017 liczba mieszkań socjalnych ustabilizowała się na poziomie 222, w kolejnych dwóch latach malała, by na koniec 2021r. osiągnąć wartość 166. Oznacza to uszczuplenie zasobu komunalnego mieszkań socjalnych o ponad 1/4 w stosunku do stanu z 2016r.

Wykres 67. Dynamika spadku liczby lokali socjalnych w Czeladzi w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

Spadek liczby mieszkań socjalnych w zasobach miasta Czeladź wynika głównie konieczności wycofania z eksploatacji mieszkań o najniższym standardzie, zdewastowanych, nienadających się do dalszego zamieszkiwania oraz nie włączania do zasobu komunalnego nowych obiektów, (czy to nowotworzonych, czy przekwalifikowanych z mieszkań komunalnych).

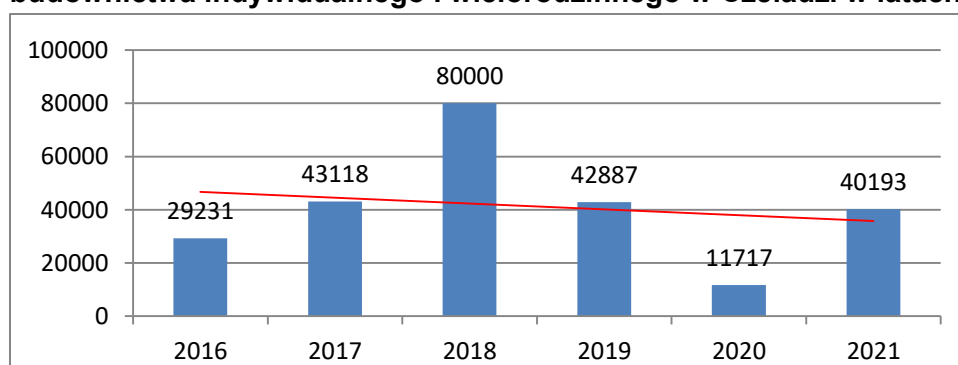

Zdaniem wszystkich ekspertów instytucjonalnych uczestniczących w ewaluacji (zarówno szefów jednostek bezpośrednio zainteresowani tym obszarem problemowym, jak i władz miasta) liczba mieszkań socjalnych będących w dyspozycji MOPS jest stanowczo zbyt mała w stosunku do potrzeb.

Ekspertci zwracają uwagę na fakt, że mieszkania socjalne są tylko jednym z elementów sytuacji problemowej w mieście w odniesieniu do mieszkalnictwa. Źródłem nowych mieszkań socjalnych mogą być dedykowane nowe inwestycje (są zaplanowane), jak i mieszkania komunalne o najniższym standardzie odzyskiwane od dotychczasowych najemców. To ostatnie źródło może być do pewnego stopnia stymulowane poprzez zwiększenie ruchliwości mieszkańców – wraz z przenoszeniem się ich do mieszkań o wyższym standardzie, następować będzie zwalnianie dotychczasowych mieszkań. Żeby miało to miejsce konieczna jest realizacja planów z zakresu polityki mieszkaniowej, mająca na celu powstawanie stopniowego zwiększania zasobów komunalnych (budowa nowych mieszkań o współczesnym standardzie). W analizowanym okresie analizowano/testowano różne dostępne rozwiązania budowlane/techniczne, które pozwoliłyby na uzyskanie poprawy sytuacji, przy jednoczesnym uzyskaniu optymalnych parametrów kosztowych. Dokonano wyboru na najbliższe lata. Zaplanowano budowę dwóch obiektów z mieszkaniami o standardzie socjalnym – inwestycja jest na etapie zlecenia przygotowania projektów.

Mieszkania socjalne stanowią prawdopodobnie najsłabszy, pod względem efektywności, element wdrażania Strategii w okresie objętym badaniem. Sytuacja uległa pogorszeniu w stosunku do tej, która została opisana w diagnozie Strategii oraz w badaniu ewaluacyjnym (ewaluacja śródkresowa). Pozytywnym aspektem jest powszechna świadomość tego niekorzystnego zjawiska i istniejących potrzeb wśród interesariuszy Strategii. Ta świadomość, podejmowane i planowane w najbliższym czasie działania dają nadzieję, że cel szczegółowy Strategii CS.1 *Wzmocnienie komunalnych zasobów mieszkaniowych* sformułowany dla obszaru Jakość życia, w odniesieniu do mieszkalnictwa socjalnego, pozostaje aktualny i możliwy do osiągnięcia.

Wykres 68. Powierzchnia działek przygotowanych/sprzedanych pod rozwój budownictwa indywidualnego i wielorodzinnego w Czeladzi w latach 2016-2019 (w m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

Na jakość życia w mieście wpływa oprócz kwestii związanych z mieszkaniami również stan infrastruktury miejskiej. Nie trzeba pogłębianych badań, żeby stwierdzić, że w tej dziedzinie zaszły istotne zmiany. Mieszkańcy mogą załatwiać sprawy a urzędnicy pracować w nowoczesnym budynku urzędu miejskiego, parkując samochody na odnowionych

parkingach (ponad 40 miejsc). Kolejne drogi i chodniki są sukcesywnie remontowane, co znacznie ułatwia poruszanie. Modernizowana infrastruktura pozbawiona jest barier architektonicznych, które wcześniej utrudniały korzystanie z nie osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi (w raporcie z ewaluacji śródkresowej raportowano łącznie o min. 15 modernizacjach prowadzących do usuwania barier architektonicznych – od tego czasu wykonano kolejne usprawnienia w tej dziedzinie).

Liczne w Czeladzi tereny zielone zostały oczyszczone i odnowione. Parkowe alejki zmodernizowane. Zbudowano/zmodernizowano również ścieżki rowerowe. Ewidentną wizytówką miasta są strefy aktywności fizycznej i place zabaw. W omawiany okresie odnowiono lub zainstalowano łącznie blisko 20 takich obiektów.

Podsumowując, ewaluacja efektów działań w obszarze jakości życia wskazuje na wysoki realizacji założonego celu głównego/celów szczegółowych. Jedynym istotnym ryzykiem jest stopień w jakim zrealizowany będzie Cel 1. wzmocnienie komunalnych zasobów mieszkaniowych. Niewątpliwie już nastąpiło jakościowe wzmocnienie komunalnych zasobów mieszkaniowych. Niestety nie towarzyszy zwiększenie dostępności do mieszkań, zarówno komunalnych, jak i przede wszystkim socjalnych. Plany na kolejne lata i już wykonane prace przygotowawcze wskazują na aktualność celu. Nie wiadomo jednak ile uda się osiągnąć do końca okresu realizacji Strategii.

2.7 Obszar: zarządzanie publiczne i współpraca międzysektorowa

Sektor prywatny ma się w Czeladzi dobrze. Przeważający udział w liczbie podmiotów mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, nie zatrudniającego pracowników (poza właścicielem) oraz mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników.

Jest to ponad 95% podmiotów, z niewielkim trendem rosnącym w latach 2016-2019. I spadkiem w kolejnych latach. W latach 2016-2018 udział liczba podmiotów wyrejestrowywanych z REGON i liczba podmiotów nowo rejestrowanych w Regon kształtowały się na zbliżonym poziomie. W 2019 roku odnotowano drastyczny spadek udziału firm wyrejestrowanych w stosunku do ogólnej liczby podmiotów. Pandemia nie przerwała wzrostowego trendu liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Firmy z Czeladzi masowo korzystały z instrumentów tarcz antycovidowych. Aktywnie w udzielaniu pomocy przedsiębiorcom Powiatowy Urząd Pracy w Będzinie. Wielu przedsiębiorców wysoko ocenia tę pomoc od strony organizacyjnej, a nawet przyznaje, że bez pomocy państwa nie utrzymałoby swoich działalności gospodarczych.

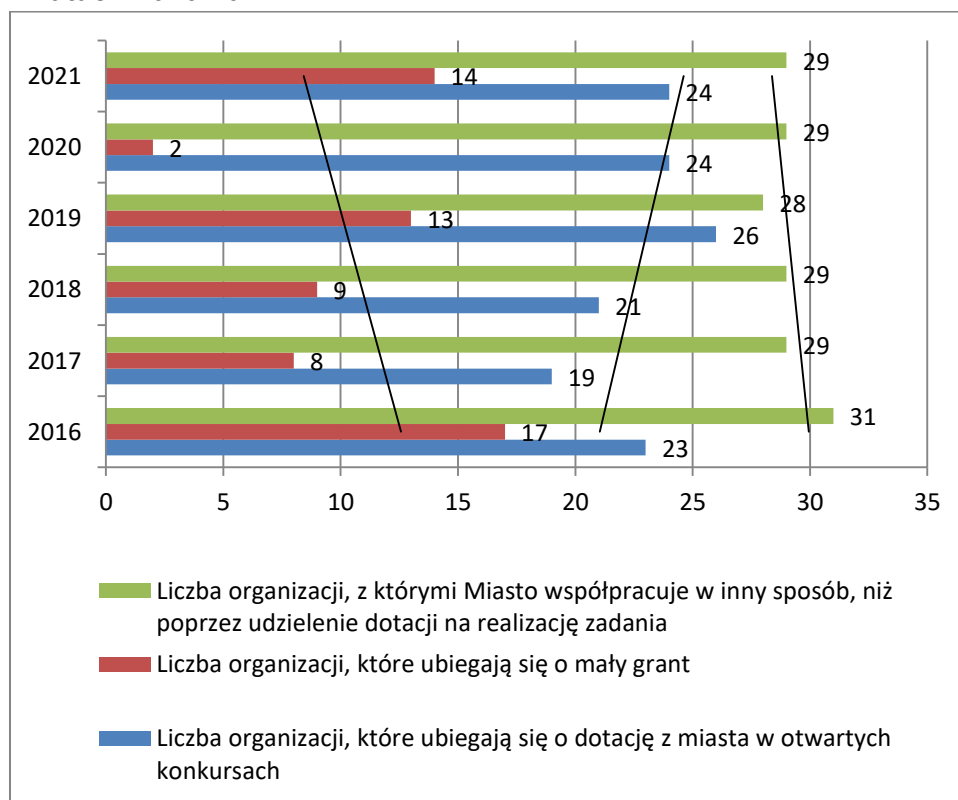
Rosnącej liczbie rejestrowanych podmiotów gospodarczych nie towarzyszy pojawianie się przedsiębiorstw społecznych. Co w połączeniu ze stosunkowo niską aktywnością w zakresie realizacji projektów (w tym partnerskich, międzysektorowych) skutkować może niskim poziomem wyników w obszarze reintegracji społeczno-gospodarczej. Nie do końca wiadomo, dlaczego - pomimo zapowiedzi – inicjatywy w tej dziedzinie nie powstają lub powstają jako jednostkowe (dosłownie) przypadki. Można zaryzykować stwierdzenie, że jedną z przyczyn jest dobra sytuacja na rynku pracy oraz niski poziom koncentracji z Czeladzi grup problemowych, które mogłyby stanowić zaplecze kadrowe dla tego rodzaju podmiotów. Występowanie zjawiska (a raczej nie występowanie, bo brak jest podmiotów ekonomii społecznej) w połączeniu ze stosunkowo niską aktywnością w zakresie realizacji projektów

(w tym partnerskich, międzysektorowych) skutkować może niskim poziomem wyników w obszarze reintegracji społeczno-gospodarczej. Co nie stanowi zagrożenia obecnie, z powodu relatywnie dobrej sytuacji i stosunkowo niskich potrzeb w tym obszarze, ale może stanowić poważną słabość lokalnego systemu w przyszłości, kiedy dojdzie do odwrócenia koniunktury i zwiększenia zapotrzebowania na miejsca, w których osoby wymagające reintegracji społeczno-zawodowej mogłyby znaleźć miejsce pracy lub stażu (których może zabraknie dla nich na otwartym rynku pracy).

W dobrym tempie rozwija się sektor pozarządowy. Po wzroście z 2016 odnotowywano dwuletni spadek liczby zarejestrowanych i działających w Czeladzi organizacji, a następnie ten mniej korzystny trend został przerwany i w latach 2019-20 roku odnotowano wyraźny przyrost liczby organizacji, który znów został skorygowany w kolejnym roku.

Przez większość okresu obowiązywania Strategii na zmianę mała i wzrastała liczba zadań powierzonych do realizacji organizacjom pozarządowym. Odnotowano również wzrost liczby zrealizowanych projektów mających na celu rozwój pomocy społecznej w oparciu o współpracę z lokalnymi partnerami. 7-8 projektów realizowanych rocznie w latach 2018-2019, to dobry wynik, bliski oczekiwaniom na koniec okresu wdrażania obecnej strategii. Niestety nie dało się go utrzymać w okresie pandemicznym. To jedna z tych aktywności, które będą wymagały odbudowania w kolejnych latach.

Wykres 69. Współpraca Miasta Czeladź z organizacjami pozarządowymi w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników monitoringu realizacji strategii z lat 2016-2021

W ewaluacji śródkresowej wskazano, że środki, jakimi zasilono organizacje społeczne systematycznie malały przez cały okres wdrażania Strategii. Zaznaczono przy tym, że poziom finansowania organizacji był wypadkową potrzeb i możliwości finansowych gminy. Zwrócono uwagę na możliwe reperkusje takiej polityki. Wnioski te pozostają aktualne:

- Brak stabilnego finansowania uniemożliwia organizacjom realizującym zadania planowanie w dłuższej perspektywie. Organizacje koncentrują się na kwestiach związanych z realizacją bieżącego projektu, a nie na działaniach rozwojowych.
- Odmowa finansowania w kolejnym roku lub poważne ograniczenie finansowania, nie muszą skutkować natychmiastowym przerwaniem lub drastycznym ograniczeniem aktywności, ale mogą zagrozić istnieniu organizacji lub trwale uniemożliwić im kontynuację statutowych działań.

Obszarem, w którym współpraca między instytucjonalna dobrze funkcjonuje są sport i przeciwdziałanie przemocy, np. działania edukacyjne dla młodzieży, interdyscyplinarne grupy robocze zajmujące się przemocą w rodzinach, choć niepokojące są spadki liczby środowisk objętych edukacją w obszarze przeciwdziałania i liczby szkoleń i spotkań – procedura niebieskiej karty. Z informacji uzyskanych od ekspertów instytucjonalnych wynika, że duża liczba działań rozwojowych zaspokoiła istniejące potrzeby i obecnie nie ma powodu, by utrzymywać wysoką liczbę szkoleń w tym zakresie. Raportowane spotkania (ich mała liczba) nie świadczą o kryzysie w tym obszarze, a raczej o dobrej współpracy między pracownikami instytucji uczestniczących w procesie współpracy i istnieniu mobilnych kanałów komunikacji i współpracy, nie wymagających każdorazowego zwoływania dużych, oficjalnych spotkań, które odnotowuje przywoływany wskaźnik.

Najbardziej niepokojącą wartością wskaźnika monitoringu realizacji celu C.5 omawianego obszaru: „rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz więzi pomiędzy mieszkańcami a samorządem” jest ograniczenie kontaktów przedstawicieli samorządu z mieszkańcami. W 2019 roku zaraportowano tylko 2 takie spotkania (w dwóch poprzedzających latach odpowiednio 10 i 19), a w kolejnych zero – co akurat można usprawiedliwić rygiem sanitarnym. Jeśli zestawić to z danymi dot. skrajnie małej liczby dokumentów publicznych Miasta konsultowanych przez 3 sektor, to jawi się obraz samorządu, który zamyka się przed społeczeństwem. Tymczasem analiza przekazów na mediach społecznościowych wskazuje, że mieszkańcy mają, jak prawdopodobnie nigdy wcześniej, szeroki dostęp do informacji na temat działań Burmistrza, Urzędu Miejskiego, Rady Miasta. Przekazy są obszerne, regularne, dobrze udokumentowane. Przynajmniej zatem w aspekcie informacyjnym włączenie mieszkańców do współzarządzania miastem nie budzi wątpliwości.

Należy jednak w tym kontekście przywołać konkluzje z raportu z ewaluacji śródkresowej:

- informowanie o poczynaniach władzy i zapewnienie transparentności działań, to dopiero wstęp do partycypacji społecznej,
- media społecznościowe w niewielkim stopniu budują poczucie realnego wpływu mieszkańców na to co dzieje się w mieście,
- możliwość bezpośrednich spotkań, debat, udziału w grupach roboczych, wypowiedzenia się nie tylko na temat końcowego efektu, ale również na temat przyjmowanych dla danej polityki założeń, jest równie ważne jak informowanie,
- rekomendowane jest przywrócenie regularnych spotkań przedstawicieli samorządu z mieszkańcami.